

Viatge a l'altra riba

Traducció del *Pārāyanavagga* del *Suttanipāta*

Aleix Ruiz Falqués

Màster en Llengües i Cultures de l'Antiguitat

Universitat de Barcelona, 2010

Índex

Prefaci	3
Bibliografia	4
Abreviatures	7
Introducció	11
I. EL SUTTANIPĀTA	11
II. EL PĀRĀYANA	13
III. ESTRUCTURA DEL PĀRĀYANA	15
IV. EL COMENTARI PARAMATTHAJOTIKĀ II	17
V. LA NOSTRA EDICIÓ	18
Text i Traducció	19
Notes	73
Apèndix I: Introducció narrativa del Pārāyana (Pj II 575,1 – 580,30)	121
Apèndix II: Taula de lectures preferides	128
Apèndix III: Mapa del recorregut dels deixebles de Bāvāri	129
Apèndix IV: Introducció a l'Anugīti del Pārāyana (Pj II 604,14 – 605,7)	130

Prefaci

Aquest treball consisteix en una traducció d'un text en pāli, intitulat Pārāyana, que data molt probablement dels primers temps del Budisme. Tot i formar part de la col·lecció del Suttanipāta, és una obra independent que ocupa el llibre V del Sn. Pel seu llenguatge i els seus continguts, hom dedueix que es tracta en efecte d'un dels testimonis més arcaics (ca. V-IV a.C.) de la literatura Budista.

Els tres pilars d'aquest treball són el text original, la traducció i les notes. El text original es basa en l'edició d'Andersen/Smith de la Pali Text Society, però hem introduït variacions on ho hem cregut pertinent. La traducció és en prosa i pretén ser el màxim de fidel possible al sentit del pāli. Hem preferit pecar de literalitat abans que pecar de fantasia: en el budisme primitiu les metàfores com *nibbāna* ('extinció') no gaudien encara de la càrrega conceptual amb què més tard foren emprades. El text és en vers, i és per tant poesia: els jocs de paraules hi són constants. Això creiem que cal tenir-ho sempre present, perquè sovint es perd en la traducció.

El tercer pilar del treball són les notes. El tipus de comentari és principalment filològic i lingüístic. Ocasionalment s'explica el sentit d'un terme tècnic del budisme, però no era la nostra finalitat esclarir els arcanos d'aquesta religió, sinó simplement traduir el text en pāli de forma intel·ligible.

En les notes hem citat, on ho hem cregut pertinent, els comentaris del Niddesa i del Paramatthajotikā II. El lector s'adonarà de seguida que no traduïm gairebé cap cita del Nidd, mentre sistemàticament traduïm totes les cites del Pj II. Aquesta decisió es deu al fet que el Nidd és un glossari: més que comentar, ofereix llistes de sinònims que ajuden a determinar l'accepció del mot en qüestió. A diferència del Nidd, el Pj II sí que comenta, i amb una prosa prou elegant. Ens ha semblat adient, doncs, traduir els passatges citats, de manera que el lector desconexedor del pāli pugui accedir al comentari.

Els comentaris, d'altra banda, no els hem seguit incondicionalment: moltes vegades ens en desentenem. Però fins i tot així ens ha semblat interessant de citar-ne les exègesis errònies, de manera que el lector pugui apreciar per si mateix l'estil d'aquesta literatura, la literatura escolàstica de Sri Lanka.

Les notes tenen per objectiu justificar la nostra traducció, i la nostra traducció té per objectiu estalviar digressions i paràfrasis dels textos originals, tot procurant que parlin per si sols.

Voldríem agrair finalment l'ajuda i consell del Dr. Ole Pind (Copenhague) en la lectura del text en pāli; les suggerències de la Rosa Grau i en Joan Corderas en la traducció i les notes; l'hospitalitat de la Laia Prat i la Queralt Vallcorba a Berlin. A tots ells devem aquest treball.

A. Ruiz Falqués
Berlin, 9 de maig de 2010

BIBLIOGRAFIA

- Andersen, D. and Smith, H., 1913, *Sutta-nipāta* (new edition, 1997), PTS, Oxford
- Anesaki, M., 1906-1907, "Sutta-nipāta in Chinese", *JPTS*, pp. 50-51
- Bloomfield, M. and Edgerton, F., 1930, *Vedic Variants, A Study of the Variant Readings in the Repeated Mantras of the Veda, I, The Verb*, Linguistic Society of America, Philadelphia
- Bode, M. H., 1909, *The Pāli Literature of Burma*, Royal Asiatic Society, London
- Chalmers, 1932, *Buddha's Teachings*, Cambridge, Massachusetts
- Cone, M., 2001, *A Dictionary of Pāli*, Part I, PTS, Oxford
- , 2007, "caveat lector", *JPTS*, pp. 95-106, Bristol
- Edgerton, F., 1953A, *Buddhist Hybrid Sanskrit Grammar*, New Haven
- , 1953B, *Buddhist Hybrid Sanskrit Dictionary*, New Haven
- Fausböll, V., 1881, *A Collection of Discourses*, SBE, vol. X part II, Oxford
- Frauwallner, E., 1956, *The Earliest Vinaya and the Beginnings of Buddhist Literature*, Serie Orientale, Roma
- Geiger, W., 1901, "Dīpavaṃsa und Mahāvāṃsa, die beiden Chroniken der Insel Ceylon", in: Festschrift seiner Kgl. Hoheit dem Prinzregenten Luitpold von Bayern zum 80. Geburtstag dargebracht. Erlangen und Leipzig, 139-162 = Geiger 1973: 233-256
- , 1973, *Kleine Schriften*, Wiesbaden
- , 2005 (1916), *A Pāli Grammar*, tr. B. Ghosh, ed. K.R. Norman, PTS, Oxford
- Gombrich, R., 2009, *What the Buddha Thought*, London
- Gonda, J., 1975, *Vedic Literature*, Wiesbaden
- Hare, E.H., 1945, *Woven Cadences of Early Buddhists*, SBB, London
- Hendriksen, H., 1944, *Syntax of the infinite verb-forms of Pāli*, Copenhagen
- Joshi, S.D., 1994, *An Encyclopaedic Dictionary of Sanskrit on Historical Principles* (DSHP), V, I, Deccan College, Poona
- Katre, S.M., 1989, *Aṣṭādhyāyī of Pāṇini* (traducció a l'anglès), Delhi
- Malakasekera, G. P. , 1928, *The Pāli literature of Ceylon*, London
- , 1937, *Dictionary of Pāli Proper Names* (DPPN), London
- Mayrhofer, M., 1951, *Handbuch des Pāli*, Heidelberg

- , 1996, *Etymologisches Wörterbuch des Altindiarischen*, Heidelberg
- Monier-Williams, Sir Monier, 1899, *Sanskrit-English Dictionary*, nova edició, Oxford
- Nath Chaudhury, B., 2005, *Dictionary of Buddhist Doctrinal and Technical Terms (DBDTT)*, Kolkata
- Norman, K.R., 1983, *Pāli Literature*, Wiesbaden
- , 1988, “An aspect of external sandhi in Pāli”, *Collected Papers III*, pp. 219-24, PTS, Oxford
- , 1996, *The Rhinoceros Horn and other early Buddhist poems, with alternative translations by I.B. Horner and Walpola Rahula*, PTS, Oxford
- Nyanaponika, 1955, *Sutta-Nipāta* (traducció alemanya), Constança
- Oberlies, Th., 2001, *Pāli, A Grammar of the Language of the Theravāda Tipiṭaka*, Berlin
- Pind, O., 1992, ‘Buddhaghosa – His works and Scholarly Background, *Buddhist Studies*, vol. XXI
- 2005, ‘On the evidence of Unrecognised Absolutives in the Pāli Canon’, *ZDMG*, Band 155
- , 2008, ‘The Sanskrit version of the Pabbajjāsutta and the question as to why the names of the janapadas are invariably quoted in plural in the Pāli canon’,
- 2010 (= *Apunts*), *Apunts d’una lectura del Pārāyana*, Copenhagen
- Pujol, O., 2006, *Diccionari Sànskrit-Català*, Enciclopedia Catalana, Barcelona
- Renou, L., 1952, *Grammaire de la Langue Védique*, Lyon
- , 1939, “Les éléments védiques dans le vocabulaire du sanskrit classique”, *JA*, pp. 321- 404 (citat per Norman 2006, p. 404, nota 1136).
- Rhys Davids, T.W. Stede W., 1921-25, *Pali-English Dictionary*, PTS, London
- Saddhatissa, H., 1985, *The Sutta-nipāta*, London
- Smith, H. (ed.), 1989, *Sutta-Nipāta Commentary II being Paramatthajotikā II,2*, Oxford
- Speijer, J.S., 1886, *Sanskrit Syntax*, Leiden
- Stede, W., 1918, *Cūlaniddesa*, PTS, London
- Trenckner, V., 1908, “Critical and philological notes to the first chapter (*Bāhirakathā*) of the Milinda-pañha”, *JPTS*, pp. 102-51

- Turner, R.L., 1975, *Collected Papers 1912-1973*, OUP, London
- Upasak, C. S., 1975, *Dictionary of Early Buddhist Monastic Terms (based on Pali Literature)*, Varanasi
- von Hinüber, O., 1986, *Das Ältere Mittelindisch im Überblick*, Wien
- , 1996, *A Handbook of Pāli Literature*, New Delhi
- Wakernagel, J., 1986, *Altindische Grammatik*, Göttingen
- Warder, A.K., 1963, *Introduction to pali*, PTS, Oxford
- , 1967, *Pali Metre*, PTS, London
- , 1970, *Indian Buddhism*, Delhi
- Whitney, W.D., 1889, *Sanskrit Grammar*, Cambridge, Mass.
- Winternitz, M., 1983, *A History of Indian Literature, vol. II: Buddhist and Jaina Literature*, Delhi

Abreviatures

Edicions del Sutta-nipāta:

Fsb. Fausböll, 1884

B^e Chatṭhasaṅgāyana ed., Rangoon, 1956

C^e Simon Hewavitarne Series ed., Colombo, 1965

E^e = Andersen & Smith 1913

E^e (3) = Chalmers, 1932

N^e Devanāgarī (Nālandā) ed.

S^e 2a ed. Siamesa, Bangkok, 1916-28

Edicions dels comentaris:

Nidd II (n^o vers), Chatṭhasaṅgāyana CD-ROM (= B^e)

Nidd II = Stede, 1918

Pj II = Smith, 1989

Textos:

Divy Divyāvadāna (= Cowell / Neil 1886)

MBh Mahābhārata

Miln Milindapañha

Mvu Mahāvastu

Les abreviatures dels títols de les obres en Pāli són les adoptades pel CPD.

L'asterisc indica que la referència és a un passatge en vers.

Revistes, Col·leccions, Sèries:

BEI Bulletin d'Études indiennes

JA Journal asiatique

JPTS Journal of the Pali Text Society

SBB	Sacred Books of the Buddhists
SBE	Sacred Books of the East
UCR	University of Ceylon Review
ZDMG	Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft

Diccionaris, Estudis, etc. :

Beob. *Beobachtungen über die Sprache des buddhistischen Urkanons*
(= Lüders, 1954)

BHSD *Buddhist Hybrid Sanskrit Dictionary* (= Edgerton, 1953B)

BHSG *Buddhist Hybrid Sanskrit Grammar* (= Edgerton, 1953A)

CPD *Critical Pāli Dictionary*, Copenhagen 1924-

DPPN *Dictionary of Pali Proper Names* (= Malalasekera, 1938)

DSC *Diccionari Sànskrit-Català* (= Pujol, 2006)

EWA *Etymologisches Wörterbuch des Altindischen* (= Mayrhofer, 1956-80)

MW *Sanskrit-English Dictionary* (= Monier-Williams, 1899)

NPED *New Pali-English Dictionary* (= Cone, 2001)

PED The Pali Text Society's *Pali-English Dictionary*

General:

1 primera persona

2 segona persona

3 tercera persona

abl. ablatiu

abs. absolutiu

ac. acusatiu

act. activa

adj. adjectiu

adv. adverbi

aor. aorist

caus. causatiu

cond. condicional

cons. consonant

cp. compost

dat. datiu

dem. demostratiu

desid. desideratiu

fem. femení

fut. futur

gen. genitiu

imp. imperatiu

impf. imperfet

ind. indicatiu

inf. infinitiu

instr. instrumental

loc. locatiu

masc. masculí

m.c. metri causa

MIA Middle Indo-Aryan (Indo-ari Mitjà)

Ms(s) manuscrit(s)

n. neutre

nom. nominatiu

opt. optatiu

ppp. participi de perfet passiu

part. participi

pass. passiva

pf. perfet

pl. plural

pot. potencial

prep. preposició

pres. present

pron. pronom

rel. relatiu

sàns. sànscrit

sg. singular

subj. subjuntiu

subst. substantiu

s.v. sub voce, entrada de diccionari

trad. traducció

trans. transitiu

-v. -vagga

v(v).l(l). variant(s) de lectura

voc. vocatiu

[] sobreentès

u síl.laba breu

- síl.laba llarga

INTRODUCCIÓ

I. EL SUTTANIPĀTA

§ 1. El *Tipiṭaka* en Pāli conté sens dubte algunes de les peces més antigues de la literatura budista conservada, i dins del *Tipiṭaka* (concretament, dins del *Khuddhakanikāya* del *Suttapiṭaka*) un dels textos més antics és el *Suttanipāta*. El *Suttanipāta* és un compendi de *suttas* (discursos del Buddha), dividit en cinc llibres o seccions: I. *Uragavagga* (Secció de la serp), II. *Cullavagga* (Secció menor), III. *Mahāvagga* (Secció major), IV. *Aṭṭhakavagga* (Secció dels vuits) i V. *Pārāyanavagga* (Secció del viatge a l'altra riba).

§ 2. El títol *Suttanipāta*, compost de les paraules *sutta* i *nipāta*, s'ha traduït i per tant s'ha entès de diverses maneres. Segons Jayawickrama (UCR VI, 2, p. 78) la paraula *nipāta*, aplicada a un text, indica 'secció', tal i com demostren l'*ekaniṭāta*, 'Secció (dels poemes) d'un sol vers', etc. de les *Thera- Therīgāthā*. Segons aquesta interpretació, el títol es podria traduir com 'Secció dels suttas', encara que al llibre V, *Pārāyana*, no hi trobem suttas sinó *pucchās*, 'preguntes' (Pj II les anomena igualment suttas), o bé *pañhas* quan són citades en d'altres textos (Norman, 2006: § 26). De la mateixa manera alguns *suttas* eren coneguts també amb el nom de 'preguntes', com per exemple el *Nālakasutta* (Sn 679-723) se cita com a *Nālakaprasna* a Mvu 389,12, i com a *Nālakapaṭipadā* a les Ja I 55,26. També s'ha identificat *Upatisa-pasina* (< -*prasna*) dels edictes d'Asoka amb el *Sāriputtasutta* (Sn 995-75). Winternitz (1933: 92), doncs, tradueix *Suttanipāta* per *Section of Discourses*, i Norman (2006) l'anomena *Group of Discourses*. Norman (2006: xxxii) entén que cal derivar *sutta* no pas de *sūtra* sinó de *sūkta*.

§ 3. El fet que el *Niddesa*, una obra canònica, sigui el comentari només dels llibres IV, V, i del *Khaggavisāṇasutta* fa pensar que aquestes tres obres es corresponen no només amb l'estrat més antic dins del *Suttanipāta*, sinó amb un

dels estrats més antics de tota la literatura del Canon. Fausböll, el gran pioner de l'estudi del pāli a Europa, considera (1881: xi) que gran part del llibre III (incloent Khaggavisāṇa-s.) i l'Atthakavagga són textos de gran antiguitat. Les raons, diu, són dues: llengua i continguts. En la llengua trobem una morfologia més propera al vèdic que al sànscrit clàssic. En els continguts trobem un budisme primitiu, anterior a la sistematització del dogma i anterior a l'organització monàstica. El Pārāyana-v., l'obra que ens ocupa, participa dels mateixos atributs que Fausböll defineix com a 'very old'.

§ 4. El Niddesa, 'Explicació (dels suttas)' és una obra canònica d'autoria desconeguda. Forma part, com el *Suttanipāta*, del Khuddhakanikāya del Suttapiṭaka. El fet que sigui una obra canònica implica que és anterior, en la seva composició, al s. I a.C. (data convencional de la fixació del Canon a Sri Lanka). El tipus de comentari del Niddesa és principalment la glossa, això és: llistes de sinònims. Ocasionalment s'embarca en cites de passatges canònics, que poden ser breus, llargues o molt llargues. De vegades també aventura paràfrasis. És un dels testimonis de literatura exegètica més antics, juntament amb els passatges comentaris del Vinaya.

§ 5. Abans de ser recopilades al Suttanipāta, l'Atthaka-v i el Pārāyana-v, així com d'altres suttas (p.ex. el Khaggavisāṇa-s) foren obres independents (cf. Norman, 2006: xxxiv), com ho demostra el fet que les trobem citades independentment en passatges d'obres en sànscrit budista (Mvu i Divy) sota el títol de Arthaka-v. i Pārāyana-v. El primer estadi del Suttanipāta devia ser, doncs, una recopilació de l'Atthaka-v, el Pārāyana-v i el Khaggavisāṇa-s. Aquestes obres haurien estat glossades o comentades (*Niddesa*). Més tard s'hi haurien afegit d'altres discursos esparsos fins a tancar el Suttanipāta amb el pas de la tradició oral a l'escrita (s. I a.C.).

II. EL PĀRĀYANA

§ 6. Al final del Pārāyanavagga el poema mateix ofereix (en un passatge que el Pj II no considera *buddhavacanaṃ*, ‘paraula del Buddha’, sinó una interpolació dels *saṅgītikāras*) se’ns diu (Sn vv. 1129-1130):

Ekamekassa pañhassa yathā Buddhena desitaṃ,
tathā yo paṭipajjeyya, gacche pāraṃ apārato,
apārā pāraṃ gaccheyya bhāvento maggam uttamaṃ,
maggio so pāraṅgamaṇāya, tasmā Pārāyanaṃ iti.

Qui posi en pràctica allò que el Buddha respongué a cada pregunta, anirà d'aquesta riba a l'altra. D'aquesta riba anirà a l'altra, cultivant el suprem camí, el camí que serveix per creuar – d'aquí ve [el títol] Pārāyana.

Si hem de fer cas d'aquesta interpretació, doncs, *Pārāyana* significa ‘el viatge (*yāna*) [o arribada (*āyana*)] més enllà (*parā*)’, ‘el viatge a l'altra part’. Norman (2006) tradueix ‘The Chapter on Going to the Far Shore’; Hare (1945), més literal, l'anomena ‘The way to the Beyond’, Nyanaponika (1955) tradueix ‘Buch vom Weg zum anderen Ufer’ i Fausböll (1881: v. 1130) ‘the way to the other shore’. Nosaltres hem traduït ‘viatge a l'altra riba’ per conservar la metàfora, constant a tota l'obra, de la salvació com l'arribada a la terra ferma després d'haver estat arrossegat per les corrents d'una gran inundació. Cal no oblidar que el context geogràfic del Budisme primitiu és la vall del Ganges, sotmesa a regulars inundacions. No deixa de ser curiós que el riu, sagrat per l'Hinduïsm, sigui en canvi pel Budisme la metàfora perfecta de la força d'arrossegament del saṃsāra.

§ 7. Hi ha tanmateix certes raons per dubtar d'aquest sentit del títol. En una nota prou suggerent Hare (1945: 144 nota 2) posà de manifest que el nombre de preguntes del Pārāyana-v és igual al nombre de suttas de l'Aṭṭhaka-v, això és, setze. Pensem que això té quelcom a veure amb el fet que tant l'Aṭṭhaka-v com el Pārāyana-v acabessin formant part d'una mateixa obra. Eren en un origen dues petites col·leccions de suttas. En principi l'Aṭṭhakavagga rep el seu

nom del fet que els poemes que conté constaven (en un origen) de vuit estrofes. El Pārāyana, en canvi, sembla que rep el títol d'acord amb el contingut. Però si es tenen en compte les particularitats del Pārāyana tal i com ens ha arribat, hom sospita que el títol fa referència a una tradició segons la qual els setze deixebles de Bāvāri haurien viatjat a l'est de l'Índia (que no era ni molt menys un país, sinó un continent) per a fer les respectives setze preguntes al Buddha, i d'aquí el títol Pārāyana, 'el viatge més enllà (de les fronteres)'.

§ 8. Els versos introductoris, les Vatthugāthā, que narren la història del brahman Bāvāri, no són comentats pel Nidd, la qual cosa significa que foren afegits posteriorment. Pj II (cf. Apèndix I) els atribueix a Ānanda, cosí germà del Buddha i assistent personal seu durant els darrers anys de la vida del Mestre. Quan es parla d'Ānanda el que es vol dir és la tradició oral del Sutta-piṭaka. Hi deuria haver, doncs, entre les escoles de recitadors (bhāṇakas) dels diversos Nikāyas, una tradició que preservava aquesta història, i en un moment determinat es devia haver afegit al text del Pārāyana de setze preguntes.

§ 9. El pāli de les Vatthugāthā no té el color arcaïtzant del pāli de les pucchā, i probablement es deuria afegir al cor del poema a mesura que també s'anaven afegint d'altres textos a la col·lecció que finalment s'intitulà, senzillament Suttanipāta, això és, 'Col·lecció de suttas'. I aquí cal remarcar que el Khuddhakanikāya és, dins de la literatura dels Nikāyas, un calaix de sastre que va anar assimilant totes aquelles obres menors (*khuddhaka*) que no cabien als quatre Nikāyas majors. Però el fet que l'addició de les Vatthugāthā fos posterior no significa que el contingut dels versos sigui apòcrif o tardà. D'entrada cal tenir present que són canònics, és a dir, han de ser anteriors al s. I a.C. A més cal pensar que els detalls del Pj II sobre aquesta història semblen apuntar cap a una tradició autèntica, i és per això que nosaltres considerem la possibilitat que el títol Pārāyana faci referència al viatge dels deixebles de Bāvāri. Tot i que el Niddesa no comenta aquests versos introductoris, cal tenir en compte que és una obra canònica que conté només un comentari. Si aquest comentari es va considerar tan important és pel fet que l'obra comentada havia de ser també important i ben coneguda, i no ens ha d'estranyar, doncs, que el context

argumental del Pārāyana es donés per sabut durant els primers segles. Que els títols dels suttas i de les obres en general eren merament orientatius ho demostra el fet que en molts casos conservem títols diferents per al mateix sutta o obra (Norman 2006: xxxii).

III. ESTRUCTURA DEL PĀRĀYANA

§ 10. El Pārāyana s'estructura en quatre parts, de les quals hem de considerar que només la segona és el Pārāyana original:

- a) *Vatthugāthā* (976-1031): Versos sobre l'argument (*nidāna*). No són comentats pel Nidd. El Pj II n'ofereix una pre-història (la traducció de la qual hem afegit al nostre treball, cf. Apèndix I). El Pj II atribueix aquests versos a una tradició que data del primer concili de Rājagaha (Pj II 580,29-30: *Tam atthaṃ gahetvā āyasmā Ānando saṅgītikāle Pārāyanavaggassa nidānaṃ āropento imā gāthāyo abhāsi*, 'El venerable Ānanda, que n'havia entès el sentit, va pronunciar aquestes estrofes al concili, exposant la introducció narrativa de la secció del Pārāyana').
- b) *Pucchā* (1032-1123): les setze preguntes dels deixebles de Bāvāri. Comentades per Nidd i per Pj II (que anomena suttas les preguntes, i és que en efecte es tracta, com molts suttas del cànon, de breus diàlegs).
- c) *Pārāyanānutthutīgāthā* (vv. 1124-1130). 'Versos de lloança al Pārāyana'. Breu passatge en prosa, recapitulació dels *Vatthugāthā* i conclusió amb una etimologia de la paraula *Pārāyana*. Tot i que els versos semblen pertànyer al mateix estrat que a), en aquest cas el Nidd els comenta (també el passatge en prosa). El Pj II atribueix el passatge en prosa i segurament també els versos als *saṅgītikāras*, això és, als monjos participants del (primer) concili.
- d) *Parāyanānugīti* (1131-1149): 'Recapitulació del Pārāyana'. Piṅgiya, deixeble del brahman Bāvāri, s'acull a la fe del Buddha. El Nidd també comenta aquests versos. El Pj II afegeix una narració per

explicar que, de fet, Piṅgiya no parla primer amb el Buddha sinó amb el seu mestre Bāvāri, al qual li fa un resum (*anugīti*) d'allò que ha après del Buddha en el seu viatge (*pārāyana*).

§ 11. Les parts a) c) i d) són clarament posteriors i tant per la llengua com per la mètrica han de pertànyer a un estrat semblant – com la resta de material post-Niddesa del Sn. El que no sabem és per què c) i d) són comentats per Nidd. El Nidd no esmenta cap *saṅgīti* (els tres concilis en què foren recitats i compilats els textos canònics primitius). Nosaltres ens decantem per suposar un Pārāyana-v. primitiu existent, més o menys en la forma actual (com també l'Atthaka-v., ja en temps del Buddha (Norman, 2006: xxxviii “although we must note that the fact that their names are quoted in the canon gives no evidence about their contents at that time, except for [Sn] 884”). Les parts a) c) i d) haurien estat afegides en un segon moment, durant la formació de la col·lecció del Suttanipāta. El passatge en prosa explicaria la necessitat de connectar el nucli amb els afegitons, i dataria de la mateixa època. En un tercer moment s'hauria escrit el comentari, el Nidd, a tot el proto-Suttanipāta, això és: Khaggavisāṇa-s, Atthaka-v i Pārāyana-v Nidd no hauria comentat a) per considerar-ho una introducció sense relació amb la doctrina. Hauria comentat en canvi tota la resta, fins i tot el passatge en prosa, considerant-lo material doctrinari.

§ 12. Un factor més en favor de la antiquíssima edat del Pārāyana-v és que cap de les *pucchā* apareix citada de manera completa en altres parts del Cànon. Se'n citen, però, versos esparsos, i es parla no de Pārāyanavagga sinó només de Pārāyana:

- *vuttaṃ idaṃ Sāriputta Pārāyaṇe Ajitapañhe* (1038), S II 47,11.
- *idaṃ ... bhāsitaṃ Pārāyaṇe Puṇṇakapañhe* (1048), citat sense les marques dels recitadors, A I 133,6 = II 45,35.
- *idaṃ ... bhāsitaṃ Pārāyaṇe Udayapañhe* (1106-7), A I 134,9.

- *vuttam idaṃ ... Pārāyane Metteyyapañhe* (1042) amb variació en el pāda a, A III 399,22 = 401,24.

Això implicaria, segons Norman (2006: xxxviii) que aquesta obra es considerava com un tot acabat ja en els primers temps del Budisme, i ja havia assolit un estatus d' "original i indivisible".

IV. EL COMENTARI PARAMATTHAJOTIKĀ II

§ 13. A banda del Niddesa, que és un comentari canònic, el comentari més antic del Suttanipāta és l'intitulat Paramatthajotikā, 'Il·lustrador del sentit profund'. Només l'anomenada segona part del Paramatthajotikā (= Pj II) comenta els tres darrers llibres del Suttanipāta. L'autoria d'aquesta obra és desconeguda. L'estil indica que no pertany al mateix autor que el Pj I (von Hinüber, 1996: 129 ss.). La tradició ha adscrit Pj II a Buddhaghosa, però cal pensar que es tracta d'una obra posterior. L'autor de Pj II ofereix sovint variants interpretatives (p.ex. Pj II 78,19: *yathā ruccati tathā paṭhitabbam*) i esmenta tradicions textuais divergents amb tot detall (Pj II 606,8 per indicar variant de *na paretī: na paletī ti pi pāṭho, so ev' attho*). Algunes inconsistències fan pensar que Pj II podia estar bevent de fonts diverses (Norman 2006: §36).

§ 14. El comentari segueix i cita sovint (o resumeix) el Niddesa o hi fa referència per a una explicació més detallada (per a formes de referir-se a Nidd, vegeu Norman 2006: xlv). Sembla, però, que les referències són només a Nidd I. Per altra banda, el Pj II també cita o fa referència al Pj I i per tant el pressuposa, encara que en estil del Pj I inclou més referències als gramàtics del sànscrit. I finalment també se citen d'altres obres com la Jātakaṭṭhakathā, Visuddhimagga o el Papañcasūdanī.

V. LA NOSTRA EDICIÓ

§ 15. Pel text original en pali hem seguit l'edició de la Pali Text Society, publicada per Dines Andersen i Helmer Smith el 1913 (reimpressió de 1997). Aquesta edició es basa en les autoritats següents¹:

1. C^k = MS singalès de la Copenhagen Royal Library (Westergaard, Cat. Cod. Pal. xix.).
2. C^b = MS singalès del British Museum, Add. 27, 469.
3. B^a = MS birmà de la Royal Asiatic Society, Londres.
4. Bⁱ = un MS de la Phayre Collection de l'India Office Library.
5. B^m = un MS birmà de la Mandalay Collection de la India Office Library, 67 (159).
6. S^d = fragment d'un MS siamès.
7. M^k = MSs singalès del Majjhima-Nikāya de la Copenhagen Royal Library (Westergaard, Cat. Cod. Pal. vi.).
8. Pj. = Paramatthajotikā (Comentari de Buddhaghosa al *Sutta-Nipāta*) en dos MSS singalesos: Pj.k (al mateix volum que Ck) i Pj.g.
9. Ps. = Papañcasūdanī, transcripció de Trenckner d'un MS. singalès de la Copenhagen Royal Library (Westergaard, Cat. Cod. Pal. vii), cf. Mk.
10. Nidd. = Niddesa, text imprès en l'edició del Tipiṭaka del Rei de Siam, vol. xxvi. (Mahāniddesa, comentari a l'Atṭhaka-Vagga), i vol. xxvii. (Cūḷaniddesa, comentari al Parāyana-Vagga i Khaggavisāṇa-Sutta).

A l'hora de fixar el text, els editors s'han basat principalment en l'*editio princeps* de Fausböll² (Fsb.) i en les transcripcions manuscrites de Viggo Trenckner conservades a la Trenckner Collection, N. 8, de la Copenhagen University Library). Nosaltres hem introduït els canvis necessaris seguint principalment les notes de Norman (2006). El nostre Apèndix II ofereix una taula comparativa de les lectures preferides, incloent-hi les de Norman (2006).

¹ Cf. Prefaci d'Andersen, D. and Smith, H., 1913, *Sutta-Nipāta* (nova edició), PTS, Londres.

² Editat per la Pali Text Society, 1885.

Pārāyana

Viatge a l'altra riba

1. Vatthugāthā

Versos sobre l'argument

976. Kosalānaṃ purā rammā agamā Dakkhiṇāpathaṃ
ākiñcaññaṃ patthayāno brāhmaṇo mantapāragū.

*Un brahman expert en els mantras, desitjant desprendre's de qualsevol
possessió, va marxar de l'agradable capital de Kosala cap a la Ruta del Sud.*

977. So Assakassa visaye Aḷakassa samāsane
vasi Godhāvarīkūle uñchena ca phalena ca.

*Amb fruits i amb el que recollia, vivia a la riba de la Godhāvarī, vora d'Assaka,
a les rodalies d'Aḷaka.*

978. Tass' eva upanissāya gāmo ca vipulo ahū,
tato jātena āyena mahāyaññaṃ akappayi,

*Ben aprop d'allí hi havia una gran població; per això, amb els guanys
acumulats, va fer preparar un Gran Sacrifici.*

979. mahāyaññaṃ yajitvāna puna pāvisi assamaṃ.
Tasmim̐ patipavitt̐hamhi añño āgañchi brāhmaṇo

*Quan va haver celebrat el Gran Sacrifici, va retornar al monestir, i quan ja va
ser a dins, va arribar un altre brahman,*

980. ugghatṭapādo tasito paṃkadanto rajassiro,
so ca naṃ upasaṃkamma satāni pañca yācati.

amb els peus llagats, assedegat, amb les dents plenes de fang i el cap ple de pols. Es va acostar a ell i li va demanar cinc centes (monedes).

981. Tam enam Bāvarī disvā āsanena nimantayi,
sukhañ ca kusalaṃ pucchi, idaṃ vacanam abravi:

Aleshores Bāvarī, en veure'l, el va convidar a seure, li va preguntar com estava i com anava de salut, i digué les següents paraules:

982. “Yaṃ kho mamaṃ deyyadhammaṃ sabbaṃ vissajjitam mayā,
anujānāhi me brahme, n' atthi pañca satāni me.”

“Em sap greu, brahman, no tinc cinc centes [monedes]: m'he després dels diners que havia rebut de donatius”.

983. “Sace me yācamānassa bhavaṃ nānupadassati,
sattame divase tuyhaṃ muddhā phalatu sattadhā.”

“Si Vos no em feu un donatiu ara que us ho demano, que al setè dia el vostre cap s'esberli en set parts!”.

984. Abhisamkharitvā kuhako bheravaṃ so akittayi,
tassa taṃ vacanaṃ sutvā Bāvarī dukkhito ahū.

El farsant, tot representant amb gestos la maledicció, n'explicava el terrible [resultat]. En sentir aquelles paraules, Bāvarī es va angoixar.

985. ussussati anāhāro sokasallasamappito,
atho pi evaṃcittassa jhāne na ramatī mano.

Es va quedar sec, no tastava el menjar, tocat com estava pel dard del neguit. A més, la ment del qui té aquests pensaments no s'apaivaga amb la meditació.

986. Utrastaṃ dukkhitaṃ disvā devatā atthakāminī
Bāvariṃ upasaṃkamma idaṃ vacanam abravi:

Una divinitat benèfica, en veure'l angoixat i presa del pànic, es va apropar a Bāvarī i li digué aquestes paraules:

987. “Na so muddhaṃ pajānāti, kuhako so dhanatthiko,
muddhani muddhapāte vā ñāṇaṃ tassa na vijjati.”

“Aquell no sap res del cap. És un farsant que busca diners. No té cap coneixement sobre el cap ni l'esberlament del cap.”

988. “Bhotī carahi jānāti, tam me akkhāhi pucchitā
muddhaṃ muddhādhipātañ ca, taṃ suṇoma vaco tava.”

“Vós doncs, com que ho sabeu, us ho demano: expliqueu-me [què signifiquen] el cap i l'esberlament del cap, i escoltaré les vostres paraules.”

989. “Ahaṃ p' etaṃ na jānāmi, ñāṇaṃ m'ettha na vijjati,
muddhaṃ muddhādhipāto ca Jinānaṃ h' eta dassanaṃ”.

“El que és jo, no no ho sé. Desconec [què signifiquen] el cap i l’esberlament del cap. Aquest saber pertany als Conqueridors.”

990. “Atha ko carahi jānāti asmim̐ puthavimaṇḍale
muddham̐ muddhādhipātañ ca, tam me akkhāhi devate”.

“Aleshores, ¿qui hi ha, en aquest món, que sàpiga [el significat] del cap i l’esberlament del cap? Diques-m’ho, deessa!”

991. “Purā Kapilavatthumhā nikkhanto lokanāyako
apacco Okkākarājassa Sakyaputto pabham̐karo.

El guia del món, l’il-luminador, el śakya descendent del rei Okkāka que partí de la ciutat de Kapilavastu.

992. So hi brāhmaṇa sambuddho sabbadhammāna pāragū
sabbābhiññābalappatto sabbadhammesu cakkhumā
sabbadhammakkhayaṃ patto vimutto upadhisam̐khaye,

Ell, brahman, és en efecte un Buddha acomplert, ha transcendit tots els fenòmens, gaudeix de tots els poders intuïtius i facultats: és clarivident en tots els fenòmens, ha arribat a la destrucció de tots els fenòmens, s’ha alliberat mitjançant la destrucció de la base [per futures reencarnacions].

993. Buddho so Bhagavā loke dhammaṃ deseti cakkhumā:
taṃ tvaṃ gantvāna pucchassu, so te taṃ vyākariṣṣati”.

Aquell Buddha, el Benaurat, el clarivident, ensenya el dhamma en aquest món. Vés i pregunta-li-ho, que t’ho explicarà.”

994. ‘Sambuddho’ ti vaco sutvā udaggo Bāvarī ahū,
sok’ assa tanuko āsi, pītiñ ca vipulaṃ labhi.

Només d’escoltar la paraula “Buddha acomplert”, Bāvari es va alegrar, el seu sofriment es va atenuar, i la seva felicitat es va fer immensa.

995. So Bāvarī attamano udaggo
taṃ devataṃ pucchati vedajāto:
“katamamhi gāme nigamamhi vā puna
katamamhi vā janapade lokanātho,
yattha gantvā namassemu Sambuddhaṃ dipaduttamaṃ”.

Bàvari, animat i alegre, va preguntar entusiasmat a la deessa: “En quin poble o ciutat, i en quin país [s’està] el protector del món, per tal que, arribant-nos-hi, poguem honorar el Buddha acomplert, el millor dels homes?”

996. “Sāvattiyam Kosalamandire Jino
pahūtapañño varabhūrimedhaso,
so Sakyaputto vidhuro anāsavo
muddhādhipātassa vidū narāsabho.”

“El Conqueridor, el de molta saviesa, el d’ampla i excel·lent intel·ligència, el śakya, deslliurat de càrrega, el qui no té influències de cap tipus i coneix el significat de l’esberlament del cap, ell, un brau entre homes, [viu] a Sāvatti, la capital de Kosala”.

997. Tato āmantayī sisse brāhmaṇe mantapārage:
“etha māṇavā, akkhissam, suṇoṭha vacanaṃ mama:

Aleshores [Bāvarī] va donar indicacions als deixebles, brahmans consumats en els mantras: “Veniu aquí, joves, he de parlar: escolteu les meves paraules.”

998. yass’ eso dullabho loke pātubhāvo abhiṅhaso,
sv-ājja lokamhi uppanno Sambuddho iti vissuto,
khippaṃ gantvāna Sāvattṃhiṃ passavho dipaduttamaṃ.”

“En els nostres dies ha nascut aquell qui és conegut com a ‘Buddha acomplert’, l’aparició del qual és sempre infreqüent en aquest món. Afanyeu-vos cap a Sāvattṃhi, i aneu a visitar el millor dels homes”.

999. “Kathañ carahi jānemu disvā ‘Buddho’ ti brāhmaṇa,
ajānatan no pabrūhi, yathā jānemu taṃ mayaṃ.”

“Però brahman, ¿com sabrem qui és el Buddha quan el veiem? Digues-nos-ho, que no ho sabem. Així el podrem reconèixer.”

1000. “Āgatāni hi mantesu mahāpurisalakkhaṇā
dvattiṃsā ca vyākhyātā samattā anupubbaso.

“Les marques del gran home estan recollides en els mantras, i totes trenta-dues estan explicades per ordre.

1001. Yass’ ete hontu gattesu mahāpurisalakkhaṇā,
dve va tassa gatiyo, tatiyā hi na vijjati.

Si aquestes marques del gran home es troben en els membres del seu cos, dos són els seus possibles destins – no n’hi ha un de tercer:

1002. Sace agāraṃ ajjhāvasati, vijeyya paṭhaviṃ imaṃ
adaṇḍena asatthena dhammena-m-anusāsati.

*Si resideix a la seva llar [i fa vida de família], conquerirà tota la terra, i la
governarà sense violència, sense l'espasa: només amb la llei.*

1003. Sace ca so pabbajati agārā anagāriyaṃ,
vivattacchaddo sambuddho arahā bhavati anuttaro.

*I si abandona la casa per fer la vida a l'aire lliure, esdevindrà un Buddha
acomplert, el qui desfà el vel [de la ignorància]: un arahat insuperable.*

1004. Jātiṃ gottaṃ ca lakkhaṇaṃ mante sisse punāpare
muddhaṃ muddhādhipātaṃ ca manasā yeva pucchatha.

*Pregunteu-li només mentalment per la [meva] naixença, pel [meu] clan, per les
[meves] marques, pels [meus coneixements dels] mantras, pels meus altres
estudiants, i pel significat del cap i l'esberlament del cap.*

1005. Anāvaraṇadassavī yadi buddho bhavissati,
manasā pucchite pañhe vācāya vissajessati.”

*Si és un Buddha, que hi veu sense impediments, les preguntes que li formuleu
mentalment, les respondrà en veu alta”.*

1006. Bāvarissa vaco sutvā sissā soḷasa brāhmaṇā
Ajito Tissametteyyo Puṇṇako atha Mettagū

Després d'escoltar les paraules de Bāvarī, els setze deixebles brahmans: Ajita, Tissametteya, Puṇṇaka i Mettagū,

1007. Dhotako Upasīvo ca Nando ca atha Hemako
Todeyya-Kappā dubhayo Jatukaṇṇī ca paṇḍito

Dhotaka i Upasīva, Nanda i també Hemaka, ambdós Todeyya i Kappa, i l'expert Jatukaṇṇī,

1008. Bhadrāvudho Udayo ca Posālo cāpi brāhmaṇo
Mogharājā ca medhāvī Piṅgiyo ca mahā isi

Bhadrāvudha i Udaya, i també el brahman Posāla, i Mogharāja el savi, i el gran rishi Piṅgiya,

1009. paccekagaṇino sabbe sabbalokassa vissutā
jhāyī jhānaratā dhīrā pubbavāsanavāsītā,

tots ells tenien els seus respectius grups de seguidors, i eren famosos arreu del món, meditadors que gaudien amb la meditació, perseverants, recordaven les impressions [de vides] passades,

1010. Bāvariṃ abhivādetvā katvā ca naṃ padakkhiṇaṃ
jaṭājinadharā sabbe pakkāmuṃ uttarāmukhā:

havent fet la reverència a Bāvarī, i havent-lo circumvalat per la dreta, tots ells, amb els cabells recollits en un monyo i abillats amb les pells d'antílop, feren camí cap al nord.

1011. Aḷakassa Paṭiṭṭhānaṃ purimaṃ Māhissatiṃ tadā
Ujjeniṃ cāpi Gonaddhaṃ Vedisaṃ Vanasavhayaṃ

*Aḷakassa, Paṭiṭṭhāna, i després la ciutat de Māhitatti, Ujjenī i també Gonaddha,
Vedisa, Vanasa,*

1012. Kosambiṃ cāpi Sāketam Sāvattiṃ ca puruttamaṃ
Setavyaṃ Kapilavatthum Kusināraṃ ca mandiraṃ

*I també Kosambi, Sāketa, i Sāvatti, la magnífica ciutat; Setavya i Kapilavatthu,
i el monestir de Kusinārā,*

1013. Pāvāṃ ca Bhoganagaraṃ Vesāliṃ Māgadham puram
Pāsāṇakaṃ cetiyaṃ ca ramaṇīyaṃ manoramaṃ.

*Pāvā i Bhoganagara, Vesāli, capital de Māgadha, i el santuari de Pāsāṇaka [,
el Rocós], bell i encisador.*

1014. Tasito v' udakaṃ sītaṃ mahālābham va vāṇijo
chāyaṃ ghammābhitatto va turitā pabbatam āruham.

*Com l'assedegat s'afanya a l'aigua fresca, com el mercader s'afanya als
beneficis quantiosos, com el qui està sufocat per la calor s'afanya cap a
l'ombra, es van afanyar ells a pujar la muntanya.*

1015. Bhagavā ca tamhi samaye bhikkhusaṃghapurakkhato
bhikkhūnaṃ dhammaṃ deseti, sīho va nadatī vane.

El Benaurat, envoltat en aquell moment per la congregació de monjos, ensenyava el dhamma als monjos, com un lleó que rugeix a la jungla.

1016. Ajito addasa Sambuddhaṃ vītaraṃsi va bhāṇumaṃ
candaṃ yathā pannarase pāripūriṃ upāgataṃ.

Ajita veié el Buddha acomplert, com un sol al seu zenit, com la lluna que ha assolit la plenitud en el seu quinzè dia.

1017. Ath' assa gatte disvāna paripūraṇ ca vyañjanaṃ
ekamantaṃ ṭhito haṭṭho manopañhe apucchatha:

Aleshores, fixant-se en les parts del seu cos, descobrí totes les marques que distingeixen [el gran home]. Es va situar a la seva vora, i amb un calfred que li recorria el cos, va preguntar mentalment:

1018. “Ādissa jammanaṃ brūhi, gottaṃ brūhi salakkhaṇaṃ,
mantesu pāramiṃ brūhi, kati vāceti brāhmaṇo.”

“Parla sobre el naixement [del meu mestre], anomena el seu clan, i les seves marques distintives; digues quina és la seva excel·lència en els mantras, i quantes [monedes] li demana el brahman”.

1019. “Vīsaṃvassasataṃ āyu, so ca gottena Bāvāri,
tīṇ' assa lakkhaṇā gatte, tiṇṇaṃ vedāna pāragū,

“[La seva] edat [són] cent vint [anys], i ell és un Bāvārī per clan; les marques distintives del seu cos són tres, i ha assolit l'excel·lència en l'estudi dels tres Vedes,

1020. lakkhaṇe itihāse ca sanighaṇḍusakeṭubhe,
pañca satāni vāceti, sadhamme pāramiṃ gato.”

en [el coneixement de] les marques que distingeixen [el gran home] i en la història, també en els lèxics vèdics i en la ciència del ritual; [el brahman] li demana cinc-centes [monedes]; ha assolit l'excel·lència en el seu propi dhamma”.

1021. “Lakkhaṇānaṃ pavicayaṃ Bāvarissa naruttama
taṇhacchida pakāsehi, mā no kaṃkhāyitaṃ ahū.”

“Oh el millor dels homes, tu que has destruït el desig: il·lustra amb més detall quines són les marques distintives de Bāvarī, de manera que no ens en quedi cap dubte”.

1022. “Mūkhaṃ jivhāya chādeti, uṇṇ’ assa bhamukantare,
kosohitaṃ vatthaguyhaṃ, evaṃ jānāhi māṇava.”

“Es pot cobrir la cara amb la llengua, té borrisol entre les celles, el seu penis està enfundat: sàpigues-ho així, jove”.

1023. Pucchaṃ hi kiñci asuṇanto sutvā pañhe viyākate
vicinteti jano sabbo vedajāto katañjali:

La gent, sense haver sentit cap pregunta, sentien les respostes, i es preguntaven, emocionats i amb les palmes juntes en senyal de veneració:

1024. 'Ko nu devo va Brahmā vā Indo vā pi Sujampati,
manasā pucchi te pañhe, kam etaṃ paṭibhāsati.'

'Quin déu, Brahmā o Inda, o potser Sujampati, li ha formulat preguntes mentalment? A qui respon això?'

1025. "Muddhaṃ muddhādhipātañ ca Bāvarī paripucchati,
taṃ vyākaroḥi Bhagavā, kaṃkhaṃ vinaya no ise."

"Bāvarī pregunta [què significa] el cap i l'esberlament del cap. Explica-ho, Benaurat, i desfés el dubte, oh ṛṣi".

1026. "Avijjā muddhā ti jānāhi, vijjā muddhādhipātini
saddhāsatisamādhihi chandaviriyena saṃyutā."

"Sàpigues que el cap significa la ignorància, i l'esberlament del cap és la saviesa, acompanyada de confiança, vigilància, concentració, i força de voluntat".

1027. Tato vedena mahatā santhambhitvāna māṇavo
ekaṃsaṃ ajinaṃ katvā pādesu sirasā pati:

Aleshores es va desvetllar una gran emoció en aquell jove. Es va passar la pell d'antílop per una espatlla i es va prostrar als peus [del Buddha].

1028. "Bāvarī brāhmaṇo bhoṭo saha sissehi mārisa
udaggacitto sumano pāde vandati cakkhuma."

“El brahman Bāvarī, juntament amb els seus deixebles, senyor, està content i alegre, i s’inclina als vostres peus, oh clarivident”.

1029. “Sukhito Bāvarī hotu saha sissehi brāhmaṇo,
tvañ cāpi sukhito hohi, ciraṃ jīvāhi māṇava.

“Que sigui feliç Bāvarī el brahman, juntament amb els seus deixebles; i que també tu, jove, siguis feliç i visquis per molts anys”.

1030. Bāvarissa ca tuyhaṃ vā sabbesaṃ sabbasaṃsayāṃ
katāvakāsā pucchavho, yaṃ kiñci manas’ icchatha.”

I pregunteu – ara que en teniu ocasió - qualsevol dubte que us vingui en ment, sigui de Bāvarī, teu o de tots els altres.”

1031. Sambuddhena katokāso nisīditvāna pañjali
Ajito paṭhamāṃ pañhaṃ tattha pucchi Tathāgataṃ.

Havent-li concedit l’ocasió el Buda, Ajita, asseient-se a la vora amb les mans juntes, féu la primera pregunta al Tathāgata.

Vatthugāthā niṭṭhitā.

Fi dels versos sobre l’argument.

2. Ajitamāṇavapucchā [1]
La pregunta del jove Ajita

1032. “Kena-ssu nivuto loko, icc-āyasmā Ajito
kena-ssu na-ppakāsati,
ki ’ssābhilepanaṃ brūsi, kiṃ su tassa mahabbhayaṃ.”

“Què és allò que cobreix el món? – digué el venerable Ajita –. Quina és la causa que no es manifesti? Diques, quina és aquella cosa del [món] que enganxa? Quin és el perill més gran del [món]?”

1033. “Avijjāya nivuto loko, Ajitā ti Bhagavā
vevicchā pamādā na-ppakāsati,
jappābhilepanaṃ brūmi,
dukkham assa mahabbhayaṃ.”

“La ignorància cobreix el món, Ajita – digué el Benaurat -, i el món no es manifesta a causa de la cobdícia i la distracció. Afirmo que el desig és allò que enganxa, i la insatisfacció n’és el més gran perill.”

1034. “Savanti sabbadhī sotā, icc-āyasmā Ajito
sotānaṃ kiṃ nivāraṇaṃ,
sotānaṃ saṃvaram brūhi, kena sotā pithiyare.”

“A tot arreu flueixen les corrents – va dir el venerable Ajita -, ¿què és allò que atura les corrents? Digue’m què és allò que controla les corrents: amb què es poden contenir?”

1035. “Yāni sotāni lokasmiṃ, Ajitā ti Bhagavā
sati tesam nivāraṇam,
sotānam saṃvaram brūmi, paññāy’ ete pithiyare.”

*“Totes les corrents del món, Ajita – digué el Benaurat – les atura la vigilància.
Jo et declaro quin és el control de les corrents: es poden contenir mitjançant la
prudència.”*

1036. “Paññā c’ eva satī ca, icc-āyasmā Ajito
nāmarūpañ ca mārisa,
etaṃ me puṭṭho pabrūhi,
katth’ etaṃ uparujjhati.”

*“Senyor, tant la prudència com la vigilància [han estat explicades] – va dir el
venerable Ajita -. Et prego ara que m’expliquis també com es pot destruir el
domini físic-mental.”*

1037. “Yam etaṃ pañham apucchi, Ajita taṃ vadāmi te,
yattha nāmañ ca rūpañ ca asesam uparujjhati:
viññāṇassa nirodhena etth’ etaṃ uparujjhati.”

*“El que em preguntes, Ajita, t’ho respondré: és destruïnt [el procés de] la
consciència que s’aturen, sense deixar rastre, el domini físic i el mental.”*

1038. “Ye ca saṃkhātadhammāse, ye ca sekhā puthū idha,
tesam me nipako iriyam puṭṭho pabrūhi mārisa.”

*“Et prego que em diguis, oh savi, quin és el comportament d’aquells qui, en
aquest món, han assolit la comprensió del dhamma, i d’aquells qui, [essent
simples deixebles], practiquen per assolir-la”.*

1039. “Kāmesu nābhigijjheyya, manasānāvilo siyā,
kusalo sabbadhammānaṃ sato bhikkhu paribbaje” ti

“El bhikkhu ha de fer una vida retirada, [es manté] atent, no mostra cap gust pels plaers, no es deixa pertorbar mentalment, és expert en tots els fenòmens”.

Ajitamāṇavapucchā niṭṭhitā.

Així s’acaba la pregunta del jove Ajita.

3. Tissametteyyamāṇavapucchā [2]

La pregunta del jove Tissa Metteyya

1040. “Ko ’dha santusito loke, icc-āyasmā Tisso Metteyyo
kassa no santi iñjitā,
ko ubh’ anta-m-abhiññāya majjhe mantā na lippati,
kaṃ brūsi mahāpuriso ti, ko idha sibbanim accagā.”

“En aquest món, qui està satisfet [amb el que té]? – va dir el venerable Tissa Metteyya – Qui no té vacil·lacions? Qui és el pensador que no s’aferra al centre, quan ja ha conegut ambdós extrems? A qui anomenes ‘gran home’? Qui ha superat el desig³, en aquesta vida?”

1041. “Kāmesu brahmacariyavā, Metteyā ti Bhagavā
vītataṇho sadā sato
saṃkhāya nibbuto bhikkhu, tassa no santi iñjitā,

³ Literalment, “la teixidora” (*sibbanī*).

“El qui practica una vida de castedat, Metteyya – digué el Benaurat – i, sempre atent, s’ha després del desig, calmat gràcies a la reflexió: aquest bhikkhu no té vacil·lacions.

1042. so ubh’ anta-m-abhiññāya majjhe mantā na lippati,
taṃ brūmi mahāpuriso ti, so idha sibbanim accagā” ti

Aquest pensador no s’aferra al centre quan ja ha conegut ambdós extrems. A ell l’anomeno ‘gran home’, ell ha superat el desig en aquesta vida.”

Tissametteyyamāṇavapucchā niṭṭhitā.
Fi de la pregunta del jove Tissa Metteyya.

4. Puṇṇakamāṇavapucchā [3] *La pregunta del jove Puṇṇaka*

1043. “Anejaṃ mūladassāviṃ, icc-āyasmā Puṇṇako
atthi pañhena āgamaṃ:
kiṃnissitā isayo manujā khattiyā brāhmaṇā devatānaṃ
yaññam akappayimṣu puthū idha loke,
pucchāmi taṃ Bhagavā, brūhi me taṃ.”

“Vinc al qui no té desig, al qui veu l’arrel – digué el venerable Puṇṇaka-, amb el propòsit de fer una pregunta: quin és el motiu pel qual, en aquest món, molts ṛsis humans, els khattiyas i els brahmans preparen ofrenes sacrificials? T’ho pregunto, Benaurat; explica-m’ho.”

1044. “Ye kec’ ime isayo manujā - Puṇṇakā ti Bhagavā
- khattiyā brāhmaṇā devatānaṃ yaññam akappayimsu
puthū idha loke,

āsiṃsamānā Puṇṇaka itthabhāvaṃ
jaraṃ sitā yaññam akappayimsu.”

“En aquest món, Puṇṇaka – digué el Benaurat -, molts ṛṣis humans i khattiyas i brahmans que preparen ofrenes sacrificials als déus ho fan pel desig que tenen d’existir en aquest món, fan ofrenes perquè envelleixen.”

1045. “Ye kec’ ime isayo manujā – icc-āyasmā Puṇṇako
-khattiyā brāhmaṇā devatānaṃ yaññam akappayimsu
puthu idha loke,

kacciṃ su te Bhagavā yaññapathe appamattā
atāru jātiñ ca jarañ ca mārīsa,
pucchāmi taṃ Bhagavā, brūhi me taṃ.”

“En aquest món,– digué el venerable Puṇṇaka – molts ṛṣis humans i khattiyas i brahmans que fan ofrenes sacrificials als déus. ¿Que potser, Benaurat, per la via de la ofrena, essent diligents, han anat més enllà del naixement i l’envelliment, senyor? Et prego, Benaurat, que m’ho responguis”.

1046. “Āsiṃsanti thomayanti abhijappanti juhanti –
Puṇṇakā ti Bhagavā –

kāmābhijappanti paṭicca lābhaṃ,
te yājayogā bhavarāgarattā
nātarimsu jātijaran ti brūmi.”

“Senten l’anhel, idolatren, fan pregàries, fan ofrenes, Puṇṇaka – digué el Benaurat -, a causa del desig, preguen per aconseguir el que volen. Ells,

addictes a l'ofrena, es deleixen apassionadament per l'existència, i no van més enllà del naixement i l'envelliment – així ho declaro.”

1047. “Te ca nātariṃsu yājayogā – icc-āyasmā Puṇṇako-
yaññehi jātiñ ca jarañ ca mārīsa,
atha ko carahi devamanussaloke
atāri jātiñ ca jarañ ca mārīsa,
pucchāmi taṃ Bhagavā, brūhi me taṃ.”

“Si els addictes a l'ofrena, amb les ofrenes sacrificials, no van més enllà del naixement i l'envelliment – digué el venerable Puṇṇaka -, ¿qui és doncs, en el món dels déus i dels homes, que va més enllà del naixement i l'envelliment, senyor? Et prego que m'ho responguis, Benaurat.”

1048. “Saṃkhāya lokasmiṃ parovarāni - Puṇṇakā ti Bhagavā
yass' iñjitaṃ n' atthi kuhiñci loke,
santo vidhūmo anigho nirāso
atāri so jātijaran ti brūmī ti

“Aquell qui ha considerat les coses elevades i les baixes en aquest món, Puṇṇaka – digué el Benaurat -, i no té inseguretats en cap cosa d'aquest món, essent pur, impertorbable i indiferent, transcendeix el naixement i l'envelliment. Així ho declaro.”

Puṇṇakamāṇavapucchā nitṭhitā.
Fi de la pregunta del jove Puṇṇaka.

5. Mettagū māṇavapucchā [4]
La pregunta del jove Mettagū

1049. “Pucchāmi taṃ Bhagavā, brūhi me taṃ, icc-āyasmā Mettagū
maññāmi taṃ vedaguṃ bhāvitattaṃ:
kuto nu dukkhā samudāgatā ime,
ye keci lokasmiṃ anekarūpā.”

*“Et prego, Benaurat, que m’expliquis el següent – digué el venerable Mettagū -,
perquè et considero un coneixedor dels Vedes i un home cultivat: ¿d’on
sorgeixen tots els diversos sofriments d’aquest món?”*

1050. “Dukkhassa ve maṃ pabhavaṃ apucchasi, Mettagū ti Bhagavā
taṃ te pavakkhāmi yathā pajānaṃ:
upadhīnidānā pabhavanti dukkhā,
ye keci lokasmiṃ anekarūpā.

*“Em preguntes, en efecte, per l’origen del sofriment, Mettagū – digué el
Benaurat -. T’ho explicaré tal i com jo ho he après: els diversos tipus de
sofriment que hi ha en aquest món sorgeixen cadascun a partir de la seva
pròpia causa.*

1051. Yo ve avidvā upadhiṃ karoti,
punappunnaṃ dukkham upeti mando,
tasmā hi jānaṃ upadhiṃ na kayirā
dukkhassa jātippabhavānupassī.”

*Aquell qui és ignorant i es crea una base per l’existència, estúpid com és,
retorna una i altra vegada al sofriment. Per això el savi no es crea una base per
a l’existència, perquè comprèn que l’origen del sofriment és l’haver nascut.”*

1052. “Yan taṃ apucchimha akittayī no,
aññaṃ taṃ pucchāmi, tad iṃgha brūhi:
kathan nu dhīrā vitaranti oghaṃ
jātijaraṃ sokapariddavañ ca,
tam me munī sādhu viyākarohi,
tathā hi te vidito esa dhammo.”

“El que t’hem preguntat, ens ho has explicat. Et preguntaré una altra cosa, respon-la, sisplau: com s’ho fan els homes íntegres per travessar la riuada, el naixement i l’envelliment, el desbordament de patiments? Explica-m’ho bé, oh savi, per tal com ets coneixedor d’aquest dhamma.”

1053. “Kittayissāmi te dhammam, Mettagū ti Bhagavā
diṭṭhe dhamme anītihaṃ
yaṃ veditvā sato caraṃ tare loka visattikaṃ.”

“T’explicaré el dhamma, Mettagū – digué el Benaurat -, que es coneix per pròpia experiència en aquesta vida mateixa, i coneixent el qual, hom viu atentament i supera l’aferrament al món.”

1054. “Tañ cāhaṃ abhinandāmi mahesi dhammam uttamaṃ,
yaṃ veditvā sato caraṃ tare loka visattikaṃ.”

“Anhelo, gran ṛṣi, conèixer aquest dhamma suprem, amb el qual hom viu atentament i supera l’aferrament al món.”

1055. “Yaṃ kiñci sampajānāsi Mettagū ti Bhagavā
uddhaṃ adho tiriyaṃ cāpi majjhe,

etesu nandiñ ca nivesanañ ca
panujja viññāṇaṃ bhava na tiṭṭhe.

“Elimina la consciència, l’anhel i la dependència en tot allò que saps, Mettagū – digué el Benaurat -, amunt, avall, a través i al mig. No et quedis en l’esdevenir.

1056. Evaṃvihāri sato appamatto
bhikkhu caraṃ hitvā mamāyitāni
jātijaraṃ sokapariddavañ ca
idh’ eva vidvā pajaheyya dukkhaṃ.”

El qui viu així, atent, diligent, vivint com un mendicant, abandona les coses que considera pròpies, i coneixent en aquesta vida mateixa què és el naixement, què és l’envelliment i què és el desbordament de patiments, abandona necessàriament el sofriment.”

1057. “Etābhinandāmi vaco mahesino
sukittitaṃ Gotam’ anūpadhīkaṃ,
addhā hi Bhagavā pahāsi dukkhaṃ,
tathā hi te vidito esa dhammo.

“Em complauen aquestes paraules del gran ṛṣi. Has exposat molt bé, Gotama, el desaferrament. Per la manera com coneixes aquest dhamma, Benaurat, és ben cert, que has abandonat el sofriment.

1058. Te cāpi nūna pajaheyyu dukkhaṃ,
ye tvaṃ muni aṭṭhitaṃ ovadeyya,
taṃ taṃ namassāmi samecca nāga,
app-eva maṃ Bhagavā aṭṭhitaṃ deyya.”

I de ben segur que també abandonaran el sofriment aquells a qui tu, savi, instrueixis contínuament. Així doncs, havent-te entès, m'inclino davant teu, nāga. Potser el Benaurat em podria instruir contínuament.”

1059. “Yaṃ brāhmaṇaṃ vedaguṃ ābhijaññā
akiñcanaṃ kāmabhava asattaṃ,
addhā hi so ogham imaṃ atāri,
tiṅṅo ca pāraṃ akhilo akaṃkho,

Aquell al qui reconeguis com a brahman, coneixedor dels Vedes, en l'estadi meditatiu de la vacuïtat, després dels plaers i l'existència, aquell de ben segur que travessa aquest desbordament i ateny l'altra riba, pur, sense dubtes.

1060. vidvā ca so vedagu naro idha,
bhavābhava saṅgam imaṃ visajja
so vītataṅho anigho nirāso,
atāri so jātijaran ti brūmī” ti

I essent, en aquesta vida, un coneixedor dels Vedes, desfent-se d'aquest aferrament mundà als diversos tipus d'existència, ell, el desig del qual s'ha esvanit, que és una persona impertorbable i desafectada, transcendeix el naixement i l'envelliment. Així ho declaro.”

Mettaḡūmāṇavapucchā niṭṭhitā.
Fi de la pregunta del jove Mettaḡū.

6. Dhotakamāṇavapucchā [5]
La pregunta del jove Dhotaka

1061. “Pucchāmi taṃ Bhagavā, brūhi me taṃ, icc-āyasmā Dhotako
vācābhikaṃkhāmi mahesi tuyhaṃ:
tava sutvāna nigghosaṃ sikkhe nibbānam attano.”

*“Et prego, Benaurat, que em responguis això – digué el venerable Dhotaka -,
desitjo [escoltar] les teves paraules, gran ṛṣi: un cop hagi escoltat les teves
paraules, practicaré vers el meu propi nirvana.”*

1062. “Tena h’ ātappaṃ karohi, Dhotakā ti Bhagavā
idh’ eva nipako sato
ito sutvāna nigghosaṃ sikkhe nibbānam attano.”

*“Si és així, has d’esforçar-te, Dhotaka – digué el Benaurat – essent intel·ligent i
vigilant en aquesta vida. Ara que ja has escoltat [les meves paraules], pots
practicar en silenci vers el teu propi nirvana.”*

1063. “Passām’ ahaṃ devamanussaloke
akiñcanaṃ brāhmaṇaṃ iriyamānaṃ,
taṃ taṃ namassāmi samantacakkhu:
pamuñca maṃ Sakka kathaṃkathāhi.”

*“Jo mateix estic contemplant, en el món dels déus i dels homes, aquell qui viu
realment com un brahman, com una persona que no té res, per tant jo m’inclino
davant teu, ull que tot ho veu: allibera’m dels dubtes, oh Sakka!”*

1064. “Nāhaṃ gamissāmi pamocanāya

kathamkathiṃ Dhotaka kañci loke,
dhammañ ca seṭṭhaṃ ājānamāno
evaṃ tuvaṃ oghaṃ imaṃ taresi.”

“Jo no t’alliberaré de cap dels dubtes del món, Dhotaka. Quan percebis el dhamma excel·lent, tu mateix travessaràs aquest desbordament.”

1065. “Anusāsa brahme karuṇāyamāno
vivekadhammaṃ, yaṃ ahaṃ vijaññaṃ,
yathāhaṃ ākāso va avyāpajjamāno
idh’ eva santo asito careyyaṃ.”

“Oh pietós, oferint la teva compassió, ensenya’m el dhamma del solitari, coneixent el qual jo, com l’espai intocable, viuré en pau en aquest món, sense dependre de res.”

1066. “Kittayissāmi te santim, Dhotakā ti Bhagavā
diṭṭhe dhamme anītihaṃ
yaṃ viditvā sato caraṃ tare loke visattikaṃ.”

“T’explicaré la pau, Dhotaka – digué el Benaurat -, un cop coneguda la qual per la pròpia experiència en aquesta vida, estant atent, superaràs l’aferrament al món.”

1067. “Tañ cāhaṃ abhinandāmi mahesi santim uttamaṃ,
yaṃ viditvā sato caraṃ tare loke visattikaṃ.”

“És per aquesta pau suprema el que jo em anhele, grah ṛṣi, coneixent la qual, vivint atent, superaré l’aferrament al món.”

1068. “Yaṃ kiñci sampajānāsi Dhotakā ti Bhagavā
uddhaṃ adho tiriyaṃ cāpi majjhe,
etaṃ viditvā ‘saṅgo’ ti loke
bhavābhavāya mā kāsi taṇhan’ ti.

“Tot allò que saps, Dhotaka – digué el Benaurat -: amunt, avall, a través i també al mig, conscient que en el món tot això significa ‘aferrament’, no has de fomentar el desig pels diversos tipus d’existència.”

Dhotakamāṇavapucchā niṭṭhitā
Fi de la pregunta del jove Dhotaka

7. Upasīvamāṇavapucchā [6]
La pregunta del jove Upasīva

1069. “Eko ahaṃ Sakka mahantam oghaṃ icc-āyasmā Upasīvo
anissito no visahāmi tārituṃ,
ārammaṇaṃ brūhi samantacakkhu,
yaṃ nissito ogham imaṃ tareyya.”

“Jo tot sol, Sakka – digué el venerable Upasīva -, sense un suport, no sóc capaç de travessar aquesta gran riuada. Digue’m el punt de partida, ull que tot ho veu, amb el suport del qual podré travessar aquesta riuada.”

1070. “Ākiñcaññaṃ pekkhamāno satīmā Upasīvā ti Bhagavā
‘n’atthī’ ti nissāya tarassu oghaṃ,
kāme pahāya virato kathāhi
taṇhakkhayaṃ nattamahābhipassa.”

“Observant la vacuïtat, essent vigilant, Upasīva – digué el Benaurat -, prenent com a suport la idea que res no existeix [per si mateix], creua la riuada, abandona els plaers, abstén-te de paraules i cerca nit i dia la destrucció del desig”.

1071. “Sabbesu kāmesu yo vītarāgo icc-āyasmā Upasīvo
ākiñcaññaṃ nissito hitva-m-aññaṃ
saññāvimokhe parame ’dhimutto,
tiṭṭhe nu so tattha anānuyāyī.”

“Aquell qui s’absté completament de tots els plaers sensuals – digué el venerable Upasīva -, tenint com a suport la vacuïtat i havent abandonat a la resta, el qui s’ha emancipat en el suprem alliberament de les percepcions, ¿es manté en aquell estat i no retorna?”.

1072. “Sabbesu kāmesu yo vītarāgo Upasīvā ti Bhagavā
ākiñcaññaṃ nissito hitva-m-aññaṃ
saññāvimokhe parame vimutto,
tiṭṭheyya so tattha anānuyāyī.”

“Aquell qui s’absté completament de tots els plaers sensuals, Upasīva – digué el Benaurat -, tenint com a suport la vacuïtat i havent abandonat la resta, el qui s’ha emancipat en el suprem alliberament de les percepcions, es manté en aquell estat i no retorna.”

1073. “Tiṭṭhe ce so tattha anānuyāyī
pūgam pi vassānaṃ samantacakkhu,
tatt’ eva so sītisiyā vimutto,
cavetha viññāṇaṃ tathāvidhassa.”

“I si un home així s’estigués en aquell estat sense retornar encara que passessin un munt d’anys, oh ull que tot ho veu, ¿es quedaria fred en aquell estat, alliberat, i la seva consciència desapareixeria?”

1074. “Accī yathā vātavegena khitto Upasīvā ti Bhagavā
atthaṃ paleti na upeti saṃkhaṃ,
evaṃ munī nāmakāyā vimutto
atthaṃ paleti na upeti saṃkhaṃ.”

“Com una flama apagada per la força del vent, Upasīva – digué el Benaurat – s’esvaneix i ja no se la pot definir mitjançant el llenguatge, de la mateixa manera el savi, alliberat del seu cos mental, s’esvaneix i ja no se’l pot definir per mitjà del llenguatge.”

1075. “Atthañ gato so uda vā so n’ atthi
udāhu ve sassatiyā arogo,
tam me munī sādhu viyākarohi,
tathā hi te vidito esa dhammo.”

“Un cop s’ha esvanit, que potser ja no existeix? O bé existeix per sempre sense canvi? Explica-m’ho bé, savi, per tal com tu mateix coneixes aquest dhamma.”

1076. “Atthañ gatassa na pamāṇam atthi, Upasīvā ti Bhagavā
yena naṃ vajju, taṃ tassa n’atthi,
sabbesu dhammesu samūhatesu
samūhatā vādapathā pi sabbe” ti

“No hi ha manera de mesurar el qui s’ha esvanit, Upasīva – digué el Benaurat -, no existeix cap mètode mitjançant la qual se’l pugui descriure. Un cop s’han destruït tots els constituents (dhammas), queden també anihilades les vies verbals.”

Upasīvamāṇavapucchā niṭṭhitā
Fi de la pregunta del jove Upasīva.

8. Nandamāṇavapucchā [7]
Pregunta del jove Nanda

1077. “ ‘Santi loke munayo’ icc-āyasmā Nando
janā vadanti, ta-y-idam katham su:
ñāṇūpapannaṃ no muniṃ vadanti
udāhu ve jīvitenūpapannaṃ.”

“La gent diu que al món hi ha savis – digué el venerable Nanda -, però en quin sentit ho diuen? Volen dir que el savi ho és pels seus coneixements, o bé pel fet de viure d’una manera determinada?”

1078. “Na diṭṭhiyā na sutiyā na ñāṇena
munīdha Nanda kusalā vadanti,
visenikatvā anighā nirāsā
caranti ye, te munayo ti brūmi.”

“No és per defensar una determinada teoria, ni per la tradició que segueix, ni pel que sap, Nanda, que els experts anomenen a algú savi en aquest món. Jo declaro que anomenen savis a aquells qui, havent-se fet totalment vulnerables, van d’un lloc a l’altre impertorbables, desafectats.”

1079. “Ye kec’ ime samaṇabrāhmaṇāse icc-āyasmā Nando
diṭṭhe sutenāpi vadanti suddhiṃ,
sīlabbatenāpi vadanti suddhiṃ,
anekarūpena vadanti suddhiṃ,
kacciṃ su te Bhagavā tattha yathā carantā
atāru jātiñ ca jarañ ca mārīsa,
pucchāmi taṃ Bhagavā, brūhi me taṃ.”

“Tots aquests brahmans i ascetes – digué el venerable Nanda – que parlen de la pau a partir de teories i tradicions, o que parlen de la pau per mitjà de la bona conducta i els vots religiosos, o els qui en parlen de moltes altres maneres, ¿és possible, Benaurat, que ells, per aquesta via, transcendeixin el naixement i l’envelliment en el món, senyor? Et prego, Benaurat, que m’ho expliquis.”

1080. “Ye kec’ ime samaṇabrāhmaṇāse Nandā ti Bhagavā
diṭṭhe sutenāpi vadanti suddhiṃ,
sīlabbatenāpi vadanti suddhiṃ,
anekarūpena vadanti suddhiṃ,
kiñcāpi te tattha yathā caranti,
nātarīmsu jātijaran ti brūmi.”

“Tots aquests brahmans i ascetes, Nanda – digué el Benaurat – que parlen de la pau a partir de teories i tradicions, o que parlen de la pau per mitjà de la bona conducta i els vots religiosos, o els qui en parlen de moltes altres maneres, jo et dic que seguint qualsevol d’aquestes vies, no transcendeixen el naixement i l’envelliment.

1081. “Ye kec’ ime samaṇabrāhmaṇāse icc-āyasmā Nando

diṭṭhe sutenāpi vadanti suddhiṃ,
sīlabbatenāpi vadanti suddhiṃ,
anekarūpena vadanti suddhiṃ,
sace muni brūsi anoghatiṇṇe,
atha ko carahi devamanussaloke
atāri jātiñ ca jarañ ca mārīsa,
pucchāmi taṃ Bhagavā, brūhi me taṃ.”

“Tots aquests brahmans i ascetes, Nanda – digué el Benaurat – que parlen de la pau a partir de teories i tradicions, o que parlen de la pau per mitjà de la bona conducta i els vots religiosos, o els qui en parlen de moltes altres maneres, si dius, tu que ets savi, que ells no han travessat el desbordament, aleshores qui doncs, en el món dels déus i dels homes, ha transcendit el naixement i l’envelliment, senyor? Et prego Benaurat que m’ho expliquis.”

1082. “Nāhaṃ ‘sabbe samaṇabrāhmaṇāse Nandā ti Bhagavā
jātijarāya nivutā ti brūmi:
ye s’ īdha diṭṭhaṃ va sutamaṃ mutamaṃ vā
sīlabbatamaṃ vā pi pahāya sabbamaṃ
anekarūpam pi pahāya sabbamaṃ
taṇhamaṃ pariññāya anāsavāse
te ve ‘narā oghatiṇṇā’ ti brūmi.”

“No dic, Nanda – digué el Benaurat - que tots els ascetes i brahmans estiguin estancats en el naixement i l’envelliment. Jo anomeno [homes] que han transcendit el desbordament’ aquells qui realment, en aquest món, han abandonat la teoria, la tradició i la pròpia opinió, així com també han abandonat tots els preceptes morals, els vots, i la resta de formalitats: aquells qui, un cop han conegut [la naturalesa del] desig, s’han deslliurat de les influències.”

1083. “Etābhinandāmi vaco mahesino

sukittitaṃ Gotama' anūpadhīkaṃ:
ye s' īdha ditṭhaṃ va sutāṃ mutāṃ vā
sīlabbatāṃ vā pi pahāya sabbāṃ
anekarūpam pi pahāya sabbāṃ
taṇhaṃ pariññāya anāsavāse,
aham pi te 'oghaṭiṇṇā' ti brūmi.

“Em complauen aquestes paraules del gran r̥ṣi. Has exposat molt bé, Gotama, el desaferrament. Aquells qui realment, en aquest món, han abandonat la teoria, la tradició i les pròpies opinions, així com també han abandonat tots els preceptes morals, els vots, i la resta de formalitats, els qui, un cop han conegut [la naturalesa del] desig, s'han deslliurat de les influències, a ells jo també els anomeno '[homes] que han travessat el desbordament'.”

Nandamāṇavapucchā niṭṭhitā
Fi de la pregunta del jove Nanda.

9. Hemakamāṇavapucchā [8]
La pregunta del jove Hemaka

1084. “Ye me pubbe vyākāṃsu icc-āyasmā Hemako
huraṃ Gotamasāsaṇaṃ:
'icc-āsi, iti bhavissati,'
sabban taṃ itihītihaṃ, sabban taṃ takkavaḍḍhanaṃ,

“Totes aquelles coses prèvies que m'han explicat – digué el venerable Hemaka – en altres llocs sobre la doctrina de Gotama: 'segons el que ha estat, així serà', tot això és rumorologia, tot això només fa que incrementar la confusió,

1085. nāhaṃ tattha abhiramiṃ.

Tvañ ca me dhammam akkhāhi taṇhānigghātaṇaṃ muni,
yaṃ veditvā sato caraṃ tare loka visattikaṃ.”

no em satisfà. Explica'm doncs tu mateix, savi, el dhamma que anihila el desig, coneixent el qual, vivint atent, superaré l'aferrament al món.”

1086. “Idha diṭṭhasutamutaviññātesu piyarūpesu Hemaka
chandarāgavinodanaṃ nibbānapadam accutaṃ.

“En aquest món, Hemaka, el nirvana perenne [consisteix en] l'eradició completa desig que empeny vers les formes agradables, ja sigui de les que se'n té consciència, les que es veuen, les que s'escolten o es pensen.

1087. Etad aññāya ye satā diṭṭhadhammābhiniḅbutā, -
upasantā ca te sadā, - tiṇṇā loka visattikaṃ” ti

Aquells qui saben això, essent conscients, han assolit la pau en les coses del món – estan sempre en calma: han superat l'aferrament al món.”

Hemakapucchā niṭṭhitā
Fi de la pregunta del jove Hemaka.

10. Todeyyamāṇavapucchā [9]
La pregunta del jove Todeyya

1088. “Yasmiṃ kāmā na vasanti, icc-āyasmā Todeyyo
taṇhā yassa na vijjati,
kathaṃkathā ca yo tiṇṇo, vimokho tassa kīdiso.”

*“¿Com és la llibertat – digué el venerable Todeyya - d'aquell que no es lliura als
plaers, d'aquell que no té desig i ha superat els dubtes?”*

1089. “Yasmiṃ kāmā na vasanti, Todeyyā ti Bhagavā
taṇhā yassa na vijjati,
kathaṃkathā ca yo tiṇṇo, vimokho tassa nāparo.”

*“És absoluta, Todeyya – digué el Benaurat – la llibertat d'aquell que no es lliura
els plaers, d'aquell que no té desig i ha superat els dubtes.”*

1090. “Nirāsayo so uda āsasāno,
paññāṇavā so uda paññakappī:
muniṃ ahaṃ Sakka yathā vijaññaṃ,
tam me viyācikkha samantacakkhu.”

*“¿Espera alguna cosa o no espera res? ¿Té coneixement o només es
comporta com si el tingués? Explica-m'ho, Sakka, de manera que jo sàpiga qui
és el savi, oh ull que tot ho veu.”*

1091. “Nirāsayo so na so āsasāno,
paññāṇavā so na ca paññakappī:

evam pi Todeyya munim vijāna
akiñcanaṃ kāmabhava asattan” ti

“No espera res, no té cap ambició; té coneixement, no [només] es comporta com si el tingúes. Sàpigues que així és el savi, Todeyya: desposseït, no s’aferra als plaers i a l’existència.”

Todeyyamāṇavapucchā niṭṭhitā
Fi de la pregunta del jove Todeyya.

11. Kappamāṇavapucchā [10]
La pregunta del jove Kappa

1092. “Majjhe sarasmiṃ tiṭṭhataṃ icc-āyasmā Kappo
oghe jāte mahabbhaye
jarāmaccuparetānaṃ dīpaṃ pabrūhi mārisa,
tvañ ca me dīpaṃ akkhāhi, yatha-y-idaṃ nāparaṃ siyā.”

“Digues, senyor, una illa pels qui es troben al bell mig de l’aigua, en la riuada, quan sorgeix una gran por, i es troben afligits per l’envelliment i la mort, i descriu-me tu aquesta illa, per tal que no hi hagi més sofriment.”

1093. “Majjhe sarasmiṃ tiṭṭhataṃ Kappā ti Bhagavā
oghe jāte mahabbhaye
jarāmaccuparetānaṃ dīpaṃ prabrūmi Kappa te

“Et diré una illa, Kappa, pels qui es troben al bell mig de l’aigua, en la riuada, quan sorgeix una gran por, Kappa – digué el Benaurat – i es troben afligits per l’envelliment i la mort:

1094. akiñcanaṃ anādānaṃ etaṃ dīpaṃ anāparaṃ,
nibbānaṃ iti naṃ brūmi, jarāmaccuparikkhayaṃ.

aquesta illa incomparable, que és la vacuïtat, el desaferrament, jo l’anomeno ‘nirvana’: l’extinció de l’envelliment i la mort.

1095. Etad aññāya ye satā diṭṭhadhammābhiniḅbutā,
na te Māra-vasānugā, na te Mārassa paddhagū” ti

Aquells qui saben això, essent conscients, assoleixen la pau en les coses del món –, no es deixen endur per la força de Māra, no són seguidors de Māra.”

Kappamāṇavapucchā niṭṭhitā.
Així s’acaba la pregunta del jove Kappa.

12. Jatukaṇṇimāṇavapucchā [11]
La pregunta del jove Jatukaṇṇi

1096. “Sutvān’ ahaṃ vīraṃ akāmakāmiṃ icc-āyasmā Jatukaṇṇi
oghātigaṃ puṭṭhuṃ akāmaṃ āgamaṃ:
santipadaṃ brūhi sahājanetta,
yathātacchaṃ Bhagavā brūhi me taṃ.

“Jo,– digué el venerable Jatukaṇṇi – he vingut a preguntar-li a l’heroi del qual havia sentit a parlar, al qui ja no sent desig pels plaers sensuals, al qui ha anat més enllà de la riuada, al qui no té desig: parla, ull omniscient, d’allà on hi ha la pau, explica-m’ho, Benaurat, de manera versemblant.

1097. Bhagavā hi kāme abhibhuyya iriyati
ādicco va paṭhaviṃ teji tejasā:
parittapañña me bhūripañña
ācikkha dhammaṃ, yam ahaṃ vijaññaṃ
jātijarāya idha vippahānaṃ.”

El Benaurat, havent conquerit els impulsos sensuals, va fent camí com el sol que il·lumina la terra amb la seva lluïssor. Tu, que tens un coneixement vast, ensenya’m el dhamma a mi que tinc un coneixement estret, per tal que conegui la manera d’abandonar l’envelliment i la mort en aquesta vida.”

1098. “Kāmesu vinaya gedhaṃ Jatukaṇṇi ti Bhagavā
nekkhammaṃ datṭhu khemato,
uggahītaṃ nirattaṃ vā mā te vijjittha kiñcanaṃ.

“Abandona l’ànsia de plaers, Jatukaṇṇi – digué el Benaurat -, contempla l’abandonament de l’activitat [mundana] com a pau: que no hi hagi res on t’agafis, ni res que refusis.

1099. Yaṃ pubbe taṃ visosehi, pacchā te māhu kiñcanaṃ,
majjhe ce no gahessasi, upasanto carissasi.

Asseca completament les coses del passat, i després no deixis que hi hagi res teu. Si aconseguixes no estar aferrat tampoc a la via del mig, faràs el teu camí en pau.”

1100. Sabbaso nāmarūpasmim vītagedhassa brāhmaṇa
āsavāssa na vijjanti, yehi maccuvasaṃ vaje” ti

Aquell qui no sent cap mena d'anhel en el domini mental i físic, no té influències, brahman, que el puguin dur a mans de la mort”.

Jatukaṇṇipucchā nitṭhitā.

Fi de la pregunta del jove Jatukaṇṇi.

13. Bhadrāvudhamāṇavapucchā [12]

La pregunta del jove Bhadrāvudha

1101. “Okamjahaṃ taṇhacchidaṃ anejaṃ icc-āyasmā Bhadrāvudho
nandiṃjahaṃ oghatiṇṇaṃ vimuttaṃ
kappaṃjahaṃ abhiyāce sumedhaṃ:
suvāna nāgassa apanamissanti ito

“Jo suplico al de gran intel·ligència – digué el venerable Bhadrāvudha -, al qui ha abandonat la llar, ha destruït el desig, és indiferent, ha abandonat la il·lusió, ha superat el desbordament, a l'alliberat, al qui està fora del temps: un cop hagin escoltat el nāga, marxaran d'aquí

1102. nānā janā janapadehi saṅgatā
tava vīra vākyaṃ abhikaṃkhamānā,
tesaṃ tuvaṃ sādhu viyākarohi,
tathā hi te vidito esa dhammo.”

totes aquestes gents, vingudes de diversos països, desitjosos d'escoltar les teves paraules, heroi, explica'ls bé per a tots ells el dhamma, per tal com tu n'ets un coneixedor.”

1103. “Ādānatanhaṃ vinayetha sabbaṃ Bhadrāvudhā ti Bhagavā
uddhaṃ adho tiriyañ cāpi majjhe,
yaṃ yaṃ hi lokasmiṃ upādiyanti,
ten' eva Māro anveti jantum.

“Desfés-te de qualsevol desig de possessió, Bhadrāvudha, amunt, avall, a través o al mig, perquè sigui quin sigui en aquest món l'objecte on s'aferren, a través d'aquest mateix objecte la Mort els persegueix.

1104. Tasmā pajānaṃ na upādiyetha
bhikkhu sato kiñcanaṃ sabbaloke
'ādānasatte' iti pekkhamāno
pajaṃ imaṃ maccudheyye visattan” ti

Per tant, sabent això, el bhikkhu atent no s'aferra enlloc del món, considerant que aquesta gent, 'addictes a la possessió', són addictes a la mort.”

Bhadrāvudhamāṇavapucchā niṭṭhitā.
Fi de la pregunta del jove Bhadrāvudha.

14. Udayamāṇavapucchā [13]
La pregunta del jove Udaya

1105. “Jhāyiṃ virajam āsīnaṃ icc-āyasmā Udayo
katakiccaṃ anāsavaṃ
pāraguṃ sabbadhammānaṃ atthi pañhena āgamaṃ:
aññāvimokhaṃ pabrūhi avijjāya pabhedanaṃ.”

“He vingut amb la intenció de fer una pregunta a l’home sense impureses, al que medita assegut – digué el venerable Udaya -, a aquell qui ha fet el que havia de fer, al qui ja no té influències, al qui ha transcendit tots els fenòmens: explica l’alliberament per la via del coneixement - que fa a miques la ignorància.”

1106. “Pahānaṃ kāmacchandānaṃ Udayā ti Bhagavā
domanassāna cūbhayaṃ
thīnassa (ca) panūdanaṃ kukkuccānaṃ nivāraṇaṃ

“El rebuig del desig de plaers, així com dels mals pensaments, Udaya – digué el Benaurat -, la destrucció de la indolència mental, l’aturador de les cavil·lacions,

1107. upekhāsatisaṃsuddhaṃ dhammatakkapurejawaṃ
aññāvimokhaṃ pabrūmi avijjāya pabhedanaṃ.”

la depuració mitjançant l’equanimitat i l’atenció que resulten de l’anàlisi dels fenòmens [de la realitat]: aquest és l’alliberament per la via del coneixement que jo proclamo, el qual fa a miques la ignorància.”

1108. “Kiṃ su saṃyojano loko, kiṃ su tassa vicāraṇaṃ,
kiss’ assa vipphānena nibbānaṃ iti vuccati.”

“En què està atrapat el món? Quina és la causa de les reflexions? A causa de què existeix el nirvana?”

1109. “Nandīsaṃyojano loko, vitakk’ assa vicāraṇā,
taṇhāya vipphānena nibbānaṃ iti vuccati.”

“El món està atrapat en el parany de la il·lusió. La causa de les reflexions és l’especulació. El nirvana existeix a causa de la destrucció del desig.”

1110. “Kathaṃ satassa carato viññāṇaṃ uparujjhati,
Bhagavantam puṭṭhuṃ āgamma taṃ suṇoma vaco tava.”

“Com es talla d’arrel la consciència del qui viu de manera vigilant? Hem vingut a fer aquesta pregunta al Benaurat, i per tant escoltarem les teves paraules.”

1111. “Ajjhattañ ca bahiddhā ca vedanaṃ nābhinandato
evaṃ satassa carato viññāṇaṃ uparujjhatī” ti

“No es complau de cap manera en sensacions d’origen extern o intern – així és com es talla d’arrel la consciència del qui viu de manera vigilant.”

Udayamāṇavapucchā niṭṭhitā.
Fi de la pregunta del jove Udaya.

15. Posālamāṇavapucchā [14]

La pregunta del jove Posāla

1112. “Yo aṭītaṃ ādisati icc-āyasmā Posālo
anejo chinnasaṃsayo,
pāraguṃ sabbadhammānaṃ atthi pañhena āgamaṃ:

“He vingut amb la intenció de fer una pregunta al qui ha transcendit els fenòmens – digué el venerable Posāla -, aquell qui no té desig, ha desfet els dubtes, i explica les vides passades:”

1113. “Vibhūtarūpasaññissa sabbakāyapahāyino
ajjhattañ ca bahiddhā ca ‘n’ atthi kiñcī’ ti passato
ñāṇaṃ Sakkānupucchāmi, kathaṃ neyyo tathāvidho.”

et pregunto, Sakka, pel coneixement d’aquell qui, considerant que no existeix res ni externament ni internament, percep la forma com a inexistent i ha abandonat tots els cossos. Com es pot descriure una persona així?”

1114. “Viññāṇaṭṭhitiyo sabbā Posālā ti Bhagavā
abhijānaṃ Tathāgato
tiṭṭhantaṃ enaṃ jānāti vimuttaṃ tapparāyanaṃ.

“El Tathāgata coneix tots els estats de consciència, Posāla – digué el Benaurat -: [sap quin és] l’estat del qui es queda [en el cicle del saṃsāra i sap quin és] l’estat del qui, havent superat [el saṃsāra] s’ha alliberat.

1115. Ākiñcaññāsambhavaṃ ñatvā ‘nandī saṃyojanaṃ’ iti
evam etaṃ abhiññāya tato tattha vipassati,
etaṃ ñāṇaṃ tathaṃ tassa brāhmaṇassa vusīmato” ti

Coneixent el sorgiment de l'estat de vacuïtat, adonant-se que la il·lusió és un parany, veu les coses com són realment. Aquest és el coneixement realista del brahman excel·lent.”

Posālamāṇavapucchā niṭṭhitā.
Fi de la pregunta del jove Posāla.

16. Mogharājamāṇavapucchā [15]
La pregunta del jove Mogharāja

1116. “Dvāhaṃ Sakkaṃ apucchissaṃ, icc-āyasmā Mogharājā
na me vyākāsi cakkhumā,
'yāvatatiyañ ca devisi vyākarotī' ti me sutam:

“Dues vegades li he preguntat al Sakka – digué el venerable Mogharāja -, i el clarivident no m'ha respost. Jo he sentit a dir que 'a la tercera vegada el ṛṣi diví respon':

1117. 'Ayaṃ loko, paro loko, Brahmalo ko sadevako,'
diṭṭhin te nābhijānāmi Gotamassa yasassino.

No sé quina és la teva opinió, famós Gotama, sobre aquest món, l'altre món, el món de Brahmā i el món dels déus.

1118. Evaṃ abhikkantadassāviṃ atthi pañhena āgamaṃ:

kathaṃ lokaṃ avekkhantaṃ maccurājā na passati.”

Per això he vingut al qui ha assolit una visió avançada, amb el desig de preguntar-ho: de quina manera el rei de la mort no veu a qui contempla el món?”

1119. “Suññato lokaṃ avekkhassu Mogharāja sadā sato
attānudiṭṭhiṃ ūhacca, evaṃ maccutaro siyā:
evaṃ lokaṃ avekkhantaṃ maccurājā na passatī” ti

“Considera el món com un buit, Mogharāja. Sempre atent, desfés-te de les especulacions sobre tu mateix. Així creuaràs la mort: el rei de la mort no pot veure a qui contempla el món d’aquesta manera.”

Mogharājamāṇavapucchā niṭṭhitā.
Fi de la pregunta del jove Mogharāja.

17. Piṅgiyamāṇavapucchā [16]

La pregunta del jove Piṅgiya

1120. “Jiṅṇo ’ham asmi abalo vītavaṅṇo, icc-āyasmā Piṅgiyo
nettā na suddhā, savanaṃ na phāsu,
māhaṃ nassaṃ momuho antarāya,
ācikkha dhammaṃ, yam ahaṃ vijaññaṃ
jātijarāya idha vippahānaṃ.”

“Jo sóc vell, dèbil, he perdut el color – digué el venerable Piṅgiya -, els meus ulls estan entel-lats, i no hi sento bé. No voldria morir mentre encara sóc ignorant. Explica’m el dhamma, i així sabré com destruir completament el naixement i l’envelliment en aquest món.”

1121. “Disvāna rūpesu vihaññamāne, Piṅgiyā ti Bhagavā
ruppanti rūpesu janā pamattā, -
tasmā tuvaṃ Piṅgiya appamatto
jahassu rūpaṃ apunnabbhavāya.”

“Encara que han vist als qui sofreixen per culpa de les formes, Piṅgiya – digué el Benaurat – la gent que no para atenció sofreix també per culpa de les formes. Així doncs tu, Piṅgiya, parant atenció, desprèn-te de la forma per tal de no tornar a existir.”

1122. “Disā catasso vidisā catasso
uddhaṃ adho, dasa disā imāyo,
na tuyhaṃ adittṭhaṃ asutaṃ-mutaṃ vā
atho aviññātaṃ kiñcanam atthi loke:
ācikkha dhammaṃ yam ahaṃ vijaññaṃ
jātijarāya idha vipphānaṃ.”

“Els quatre punts cardinals, les quatre bisectrius, amunt i avall: en aquestes deu direccions, no hi ha res en aquest món que tu no hagis vist, escoltat o pensat, res del que no n’hagis estat conscient. Explica’m el dhamma, i així sabré com destruir completament el naixement i l’envelliment en aquest món.”

1123. “Taṇhāhipanne manuje pekkhamāno, Piṅgiyā ti Bhagavā
santāpajāte jarasā parete, -
tasmā tuvaṃ Piṅgiya appamatto
jahassu taṇhaṃ apunabbhavāyā” ti

“Tot observant com les persones que són presa del desig, Piṅgiya – digué el Benaurat – neixen amb el patiment, i com els afecta l’envelliment, mantén-te atent, Piṅgiya, desprèn-te del desig, i així no tornaràs a néixer”.

Piṅgiyamāṇavapucchā niṭṭhitā.
Fi de la pregunta del jove Piṅgiya.

18.

Idam avoca Bhagavā Magadhesu viharanto Pāsāṇake cetiye,
paricārakasoḷasānaṃ brāhmaṇānaṃ ajjhittṭho puṭṭho puṭṭho pañhe vyākāsi.
Ekamekassa ce pi pañhassa attham aññāya dhammam aññāya
dhammānudhammaṃ paṭipajjeyya, gaccheyy’ eva jarāmaraṇassa pāraṃ,
pāraṅgamanīyā ime dhammā ti tasmā imassa dhammapariyāyassa Pārāyanan
t’ eva adhivacanaṃ.

Així va parlar el Benaurat quan sojornava a Magadha, a l’ermita de Pāsāṇaka. Havent estat consultat pels setze brahmans pelegrins, respongué cadascuna de les preguntes. Si algú entén el significat de cada pregunta, entén el significat del dhamma, i viu d’acord amb aquests preceptes, anirà sens dubte més enllà de l’envelliment i la mort. Justament perquè aquests preceptes serveixen per anar més enllà [de l’envelliment i la mort], aquesta dissertació sobre el dhamma rep el nom de Pārāyana.

1124. Ajito Tissa-Metteyyo Puṇṇako atha Mettagū
Dhotako Upasīvo ca Nando ca atha Hemako

Ajita, Tissa-Metteyya, Puṇṇaka així com Mettagū, Dhotaka i Upasīva, i Nanda i també Hemaka,

1125. Todeyya-Kappā dubhayo Jatukaṇṇī ca paṇḍito
Bhadrāvudho Udayo ca Posālo cāpi brāhmaṇo
Mogharāja ca medhāvī Piṅgiyo ca mahā isi

Todeyya i Kappa, tots dos, i l'expert Jatukaṇṇi, Bhadrāvudha i Udaya, i també Posala el brahman, i Mogharāja el savi, i el gran ṛṣi Piṅgiya,

1126. ete Buddhaṃ upāgañchuṃ sampannacaraṇaṃ isiṃ
pucchantā nipuṇe pañhe Buddhasetṭhaṃ upāgamuṃ.

tots ells van arribar-se al Buddha, al ṛṣi que ha completat el camí. Van arribar-se al millor dels Buddhas per a plantejar-li preguntes subtils.

1127. Tesam Buddho vyākāsi pañhe puṭṭho yathātathaṃ,
pañhānaṃ veyyākaraṇena tosesi brāhmaṇe muni.

Havent estat preguntat per ells, el Buddha va respondre les preguntes segons la veritat dels fets, i amb l'explicació de les preguntes el savi va satisfer els brahmans.

1128. Te tositā cakkhumatā Buddhen' Ādiccabandhunā
brahmacariyam acarimṣu varapaññassa santike.

El clarivident Buddha de la raça solar els va satisfer, i ells van practicar la vida retirada al costat del d'excel·lent prudència.

1129. Ekamekassa pañhassa yathā Buddhena desitaṃ,
tathā yo paṭipajjeyya, gacche pāraṃ apārato,

Qui posi en pràctica allò que el Buddha respongué a cada pregunta, anirà d'aquesta riba a l'altra,

1130. apārā pāraṃ gaccheyya bhāvento maggam uttamaṃ,
maggo so pāraṅgamanāya, tasmā Pārāyanaṃ iti.

d'aquesta riba anirà a l'altra, cultivant el suprem camí, el camí que serveix per creuar – d'aquí ve [el títol] Pārāyana.

* * *

1131. “Pārāyanam anugāyissaṃ: - icc-āyasmā Piṅgiyo
yathā addakkhi, tathā akkhāsi vimalo bhūrimedhaso,
nikkāmo nibbano nāgo kissa hetu musā bhaṇe.

“Recapitularé el Pārāyana – digué el venerable Piṅgiya -: tal com ho va ensenyar l'impecable, el d'àmplia intel·ligència. Per què hauria de mentir aquell qui no té desig, l'esvaït, el nāga?

1132. Pahīnamalamohassa mānamakkhappahāyino
handāhaṃ kittayissāmi giraṃ vaṇṇupasaṃhitāṃ.

Proclamaré, doncs, un discurs d'elogi per aquell qui s'ha després de la taca de la ignorància i ha abandonat l'orgull i l'arrogància.

1133. Tamonudo Buddho samantacakkhu
lokantagū sabbabhavātivatto
anāsavo sabbadukkhappahīno
saccavhayo brahme upāsito me.

Jo, brahman, faig honors al qui dispersa la tenebra, al Buddha, l'ull que tot ho veu, el qui ha arribat a la fi del món, el qui ha transcendit totes les existències, el qui és lliure d'influències, el qui ha deixat enrere tots els sofriments, el qui mereix el seu nom.

1134. Dijo yathā kubbanakaṃ pahāya
bahupphalaṃ kānanaṃ āvaseyya,
evam p' ahaṃ appadasse pahāya
mahodadhiṃ haṃsa-r-iv' ajjhapatto.

Com l'ocell que abandona els rostolls secs, i fa la niuada en un bosc ric en fruits, així mateix jo, havent deixat enrere els d'escassa visió, sóc com el cigne que ha arribat al gran llac.

1135. Ye 'me pubbe viyākaṃsu huraṃ Gotamasāsanā:
'icc-āsi, iti bhavissati,'
sabban taṃ itihītihaṃ, sabban taṃ takkavaḍḍhanaṃ.

Totes aquelles coses prèvies que m'han explicat en altres llocs sobre la doctrina de Gotama: 'segons el que ha estat, així serà', tot això és rumorologia, tot això només fa que incrementar la confusió.

1136. Eko tamanud' āsīno jutimā so pabhaṃkaro
Gotamo bhūripaññāṇo, Gotamo bhūrimedhaso,

Seu solitari el qui dispersa la foscor, el savi que porta la llum, Gotama, símbol de la intel·ligència, Gotama el de basta saviesa,

1137. yo me dhammam adesesi sandiṭṭhikam akālikam
taṇhakkhayam anītikam, yassa n' atthi upamā kvaci.”

el qui m'ha ensenyat el dhamma que es pot veure aquí i ara, que destrueix el desig, que és benèfic i no es pot comparar amb cap altre.”

1138. “Kin nu tamhā vippavasasi muhuttam api Piṅgiya
Gotamā bhūripaññāṇā, Gotamā bhūrimedhasā,

“Així doncs, Piṅgiya, t'allunyaràs, ni que sigui per un moment, d'ell: de Gotama, símbol de la intel·ligència, Gotama el de basta saviesa,

1139. yo te dhammam adesesi sandiṭṭhikam akālikam
taṇhakkhayam anītikam, yassa n' atthi upamā kvaci.”

el qual t'ha ensenyat el dhamma que es pot veure aquí i ara, que destrueix el desig, que és benèfic, i no es pot comparar amb cap altre?”

1140. “Nāhaṃ tamhā vippavasāmi muhuttam api brāhmaṇa
Gotamā bhūripaññāṇā, Gotamā bhūrimedhasā,

“Jo, brahman, no m’allunyaré ni un moment de Gotama, símbol de la intel·ligència, Gotama el de basta saviesa,

1141. yo me dhammam adesesi sandiṭṭhikam akālikam
taṇhakkhayam anītikam, yassa n’ atthi upamā kvaci.

el qual m’ha ensenyat el dhamma que es pot veure aquí i ara, que destrueix el desig, que és benèfic, i no es pot comparar amb cap altre.

1142. Passāmi naṃ manasā cakkhunā va
rattindivaṃ brāhmaṇa appamatto,
namassamāno vivasemi rattim,
ten’ eva maññāmi avippavāsaṃ.

El contemplo amb la ment, brahman, com si el contemplés amb els ulls, vetllant de dia i de nit, honorant-lo fins que surt el sol. Per això penso que no me’n allunyaré.

1143. Saddhā ca pīti ca mano satī ca
nāpenti me Gotamasāsanamhā,
yaṃ yaṃ disaṃ vajati bhūripañño,
sa tena ten’ eva nato ’ham asmi.

La confiança, la joia, el seny i la vigilància, no m’abandonen, gràcies a les ensenyances de Gotama. Sigui quina sigui la regió cap on es dirigeix el símbol de la intel·ligència, jo m’inclino cap a aquella regió.

1144. Jiṇṇassa me dubbalathāmakassa
ten’ eva kāyo na paleti tattha,

samkappayattāya vajāmi niccaṃ,
mano hi me brāhmaṇa tena yutto.

Essent vell com sóc i flaquejant-me les forces, el meu cos no el pot seguir allà on va. Però jo el segueixo sempre amb el viatge mental, perquè la meua ment, brahman, està en connexió amb ell.

1145. Paṃke sayāno pariphandaṃ
dīpā dīpaṃ upaplaviṃ,
ath' addasāsiṃ Sambuddhaṃ oghatiṇṇam anāsavaṃ.”

Enfonsat en aigües pantanoses, tremolant, he flotat d'una illa a l'altra, fins que he vist el Buddha acomplert, el qui està més enllà de la riuada, fora de les corrents.”

1146. “Yathā ahū Vakkali muttasaddho
Bhadrāvudho Āḷavi-Gotamo ca,
Evam eva tvam pi pamañcassu saddhaṃ:
Gamiṣṣasi tvaṃ Piṅgiya maccudheyypāraṃ.”

“Tal com Vakkali va demostrar la seva fe, i també ho van fer Bhadrāvudha i Āḷavi-Gotama, demostra tu la teua fe, Piṅgiya, i arribaràs més enllà de la mort.”

1147. “Esa bhiyyo pasīdāmi sutvāna munino vaco:
vivattacchaddo Sambuddho akhilo paṭibhānavā

“Altres cop em satisfà escoltar les paraules del savi: el qui desfà el vel [de la ignorància], el Buddha acomplert, el pur, el de comprensió immediata,

1148. adhideve abhiññāya sabbaṃ vedi parovaraṃ,
pañhān' antakaro Satthā kaṃkhīnaṃ paṭijānataṃ.

el qui ha entès les coses divines, el qui coneix tant allò inferior com allò superior, el Mestre que posa fi a les preguntes dels qui saben reconèixer els seus dubtes.

1149. Asaṃhīraṃ asaṃkappaṃ, yassa n' atthi upamā kvaci,
addhā gamissāmi, na m' ettha kaṃkhā,
evaṃ maṃ dhārehi adhimuttacittan" ti

De ben segur que avançaré cap a l'inamovible, cap al ferm, cap aquell [lloc] incomparable – d'això ja no en tinc cap dubte. Considera'm com un dels qui estan decidits."

Pārāyanavaggo niṭṭhito.

Fi del Pārāyana.

NOTES I COMENTARIS

976. *Kosalānaṃ*, gen. pl. Kosala. El nom de les ciutats es dona amb el genitiu plural dels seus habitants (cf. Pind, 2008). *purā rammā*, abl. sg. ‘des de la bonica ciutat’. *pura* significa concretament ciutat fortificada, la ‘ciutat bonica de Kosala’ és Sāvatti, un dels tres focus urbans més importants del Budisme primitiu a la vall gangètica, juntament amb Rājagaha i Vessali (cf. Apèndix III). *Dakḥiṇāpathaṃ* té dues lectures possibles: *Dakḥiṇā-* en el sentit d’almoines o propina que s’ofereix al brahman a canvi dels seus serveis religiosos (sànskrit *dakṣiṇā*), o bé *Dakḥiṇa-* (Bai), sànskrit *dakṣiṇa-*, sud, és a dir, *dakḥiṇapathaṃ*, ‘la ruta cap al sud’. Tenint en compte que més tard, v. 1010, es parla dels deixebles emprant el viatge *uttaramukhā*, ‘encarant el nord’, i que fan un recorregut - *patha* – que segurament es correspon a una ruta comercial important coneguda (per la gent del nord, òbviament) com a “Ruta del Sud”, nosaltres traduïm *Dakḥiṇāpathaṃ* per ‘Ruta del Sud’ (cf. Introducció). *patthayāno*, part. mitjà de *pattheti* (sàns. *prārthayati*), desitjar, anhelar, cercar. *ākiṇcaññaṃ*, l’estat del no (tenir) res, sànskrit *ākiṇcanyam*. *mantapāragū*, acomplert en els mantraas (vèdics), per una discussió etimològica del sufix -gu/-gū = -ga, cf. nota 1049 (i Norman, 2001, nota a Sn 167). Aquí *manta-*, mantra, significa els mantras vèdics. No traduïm ‘mantras vèdics’ perquè de fet el text no ho especifica. De vegades, com en v. 1000, no tenim clar de quins mantras està parlant l’autor (cf. nota 1000). L’única cosa que es pot dir amb seguretat és que es tracta de mantras de tradició brahmànica. De quins exactament, no ho sabem: no sabem si són o no els mantras del R̥gveda, etc. que ens han arribat. No sabem tampoc quin era el paper de l’Atharvaveda en el context cultural que ens presenta el Cànon Pali. Normalment es parla dels Tres (i no Quatre) Vedes (cf. PED, s.v. *tevijja*).

977. *visaye*, loc. sg. *visaya* significa localitat, punt, regió, i *samāsana* significa allò que està situat al costat, rodalia. Per tant entenem que el punt exacte on vivia era entre Assaka (sàns. Aśvaka?) i Aḷaka. Segons Pj II 581 Assaka i Aḷaka eren dos regnes d’Andhaka (Andhra), o sigui, del sud, i Bāvaṛī s’hauria instal·lat *rajjasīmantare*, ‘entre les fronteres dels regnes’, *dvinnam pi raṭṭhānaṃ majjhe*. Pj II també informa que el lloc on es va instal·lar Bāvaṛī era el mateix on havia

viscut el bodhisatta Sarabhaṅga (cf. *Sarabhaṅgajātaka*) temps enrera. *vasī* (E^e) = *vasi* (B^{im}). Adoptem la lectura birmana. Els editors europeus segurament deixaren la –ī m.c., però com apunta Norman (n.977) ‘there is no metrical reason for having a long second syllable in the pāda’. *uñchena ca phalena ca*, ‘amb el que troba i amb els fruits’. Pj II 581,16: *uñchācariyāya ca vanamūlaphalena ca*, ‘mitjançant la ronda de recaptació i amb fruits i arrels del bosc’. *uñcha* (cf. CPD, s.v.) significa literalment allò que es recull. Pot tractar-se d’arrels o gra silvestre o bé d’allò que es recull mendicant (com prefereix el comentari).

978. *Tass’ eva upanissāya*, ‘a prop d’allí (d’aquell monestir)’. La construcció *upanissāya* + gen. no és regular. Norman apunta que potser hem d’entendre *upanissāya* com un genitiu d’un femení, *upanissā*, que significa ‘veïnat’, ‘roalia’. Però el comentari diu (Pj II 581, 19-20): *upayogatthe c’ etaṃ sāmivacanam, tam upanissāyā ti attho*, ‘el genitiu és en sentit d’acusatiu, significa *taṃ upanissāya*’. Deixem, per tant, ‘prop d’allí mateix’. *ahū*, 3 sg. aor. del verb *hoti*, ‘ser’ ‘haver(-hi)’. *akappayi*, 3 sg. aor. de *kappeti* ‘fer preparar’ ‘disposar’ (causatiu). El verb *kappeti* + l’ac. *yaññam* és freqüent en la literatura pāli, on se sol insistir en la irreligiositat del sacrifici brahmànic, que implicava - com a mínim en el cas d’aquest *mahāyaññam* del brahman Bāvaṛī – vessament de sang. Vegi’s v. 1043 ss. *La pregunta del jove Puṇṇaka*.

979. *yajitvāna*, abs. en –tvāna, cf. Geiger § 209; Oberlies 2001, p. 265. El comentari Pj II 581,26 ss. explica que Bāvaṛī solia fer cada any un Gran Sacrifici i en assabentar-se’n l’esposa indolent d’un brahman va instigar el seu marit a demanar diners al ric Bāvaṛī per tal de poder-se comprar una servent (Pj II 582,3: *gaccha tato pañca satāni yācitvā dāsīm me ānehī ti pesito*, ‘el va enviar amb les següents indicacions: ves per tant (on és Bāvaṛī) i després de demanar-li cinc centes monedes porta’m una esclava’).

980. *ugghaṭṭapādo*, ‘de peus ulcerats’, literalment ‘arrossegats’ (cf. vb. *ghaṭṭ-* en sànscrit). *tasito*, de *tasati* ‘estar assedegat’ i no, amb Fausböll, de *tasati* ‘tremolar’ ‘tenir por’ (cf. PED *tasati*¹ vs. *tasati*²). *rajassiro* = *rajas-sira*. Tot i que Norman tradueix també ‘amb pols al seu cap’ (with ... dust in his head), en les notes especula sobre l’etimologia de *rajassiro* i deriva aquesta paraula del sànscrit *rajasvara* < *rajasvala* (‘with –r- for –l-’, cf. nota a 980). Això és per

explicar, entenem, la geminació –ss-. El PED l'explica simplement perquè el tema rajas- + s- queda com en sànscrit -aḥ + s-, i nosaltres optem per aquesta *lectio facillior*.

981. *āsanena nimantayi, nimanteti* + instr., és una frase feta que apareix recurrentment a tot el Canon quan una persona ofereix seient a una altra. Significa convidar a seure. De la mateixa manera *sukhañ ca kusalaṃ pucchi*, 'li va preguntar pel benestar i pel confort' (*kusala*, sànscrit *kauśalya*, 'benestar'). Hem traduït 'li va preguntar pel seu benestar i la seva salut', ja que la fórmula es refereix tant a un benestar mental (*kusala*) com físic (*sukha*). El comentari es limita a dir: *sukhañ ca kusalañ ca pucchi: 'kacci te brāhmaṇa sukhaṃ kacci kusalan ti*, 'li va preguntar pel benestar i per la salut: 'Et trobes bé, brahman? Vas bé de salut?'

982. *deyyadhammaṃ*, el *dhamma* dels donatius, aquelles ofrenes que han estat lliurades a brahmans, mendicants, etc. com a ofrena religiosa, almoïna, etc. (cf. PED s.v. *deyya*). *anujānāti*, en el sentit de 'perdonar, excusar, permetre' en sànscrit, MW s.v. *anu-jñā-*. Es discuteix (Norman, n. 982) si *me* és acusatiu o bé instrumental, datiu i genitiu. Es tracta de l'eterna confusió entre cas i funció. Sigui el cas que sigui *me*, és un objecte indirecte de l'imperatiu *anujānāhi = anujānāhi taṃ me*. Per tant és datiu/genitiu. És de notar el verb *atthi*, 3 sg. amb el datiu possessiu *me*, i un subjecte en plural (!) neutre *pañca satāni*, probablement la *contaminatio* es deu a que *me* és singular. *brahme*, voc. de *brahmā* (Caillat, 1970, p.18).

983. Seguint Whitney (Gram., § 456) i el PED entenem que *bhavaṃ* és una contracció de *bhagavant = bhavān*, 'vostè'.

984. *Abhisamkharitvā kuhako...*, lit. 'havent-la escenificat el farsant...' cf. Pj II 582, 12-18: *abhisamkharitvā ti gomayavanapupphakusatiṇādīni ādāya sīghaṃ sīghaṃ Bāvarissa assamadvāraṃ gantvā gomayena bhūmiṃ upalimpitvā pupphāni vikiritvā tiṇāni santharivā vāmapādakaṃ kamaṇḍalūdakena dhovitvā sattapādamattaṃ gantvā attano pādātale parāmasanto evarūpaṃ kuhanaṃ katvā ti vuttaṃ hoti*, 'havent-ho escenificat significa que, agafant fems de vaca, flors del bosc, herba de kuśa, etc. corrent molt ràpidament cap a la porta de l'aśram de Bāvarī, empastifant-ne el terra amb els fems, esmicolant les flors i esparcint-hi l'herba de kuśa, netejant amb un gerro d'aigua la base esquerra

(de la porta?) i fent set passes, i llançant-se ell mateix al terra, faria una farsa d'aquesta manera, això és el que significa'. Segurament *abhisamkaroti* té el sentit de fer l'acció màgica que ha de sancionar la maledicció verbal, i l'adjectiu *kuhako* ens indica que tot plegat es tractava d'una farsa, d'una imitació d'una cerimonia de maledicció. És probable que, pel que diu el vers, el brahman 'farsant' afegís algunes paraules enigmàtiques sobre les terribles conseqüències que tindria aquella maledicció. De totes maneres, per fer més sentit en català, hem traduït *bheravam* (neutre singular) per 'la terrible (maledicció)', cf. Pj II 582,18: *bheravam so akittayī ti bhayajanakaṃ vacanaṃ akittayi*, 'va explicar el terrible (resultat) significa que va pronunciar unes paraules que provocaven terror'.

985. *atho pi ... na ramatī mano*, ho entenem com un comentari del narrador. Literalment significa 'i a més, la ment del qui té aquests pensaments no troba a gust en la meditació'. *eva[m]cittassa*, la *-m-* és m.c.

986. *devatā*, cf. Pj II 582,23: *adhivatthadevatā eva*, 'en particular la divinitat resident'. Es tracta segons el comentari d'una divinitat tutelar de l'āśram on sojornava Bāvarī, en una illa al mig del riu Godāvarī. *atthakāminī*, adj. fem. 'que vol el profit (*attha*)' 'benèfica'.

987. *muddhani muddhapāte vā ñāṇaṃ*, construcció de *ñāṇaṃ* amb locatiu temàtic, 'coneixement sobre el cap o l'esberlament del cap'. Aquí *muddha* segueix la declinació consonàntica (cf. sànscrit *mūrdhan*) mentre que al vers següent segueix la vocàlica, tema en a-.

988. *bhotī*, cf. sans. *bhavatī*. *carahi* = sànscrit *tarhi*, 'per tant', 'així doncs'. El PED (s.v.) explica que el canvi *t > c* es produeix per analogia amb el *-ci* (*-cid*) en combinació amb interrogatives. *taṃ*, conj. consecutiva, 'de manera que'. *suṇoma*, 1 pl, referida a 1 sg, 'escoltarem' (= 'escoltaré').

989. És de destacar la sintaxi laxa de *muddhaṃ muddhādhīpāto ca Jinānaṃ h' eta dassanaṃ*. Es tracta d'una aposició: 'el cap i l'esberlament del cap, això és en efecte un saber dels Conqueridors'. *eta* = *etaṃ*, m.c. *dassanaṃ*, 'visió', equival aquí a 'coneixement'.

990. *asmim puthavimaṇḍale*, loc. sg. literalment 'en aquest disc o cercle (*maṇḍala*) de la terra (*puthavi*, sànscrit *pṛthvī*)', és a dir: en aquest món. *akkhāhi*, 2 sg. imp. d'*akkhāti*, 'declarar' 'anunciar' 'dir'.

991. Aquest vers fa referència al llinatge del Buddha Gotama, cf. Sn 423. *Okkāka* és el nom pāli d'Ikṣvāku, segons la tradició del Canon – no la brahmànica – Okkāka fou el rei fundador de la nissaga del sol i la seva figura està relacionada amb la llum. Cf. D.i.92, Mtu i.348, Mhv.ii.12-16, Dpvs iii.41-5. Sobre la relació entre la raça solar i les tribus pre-àries del nord de la Índia versus la raça lunar representada pels pobles aris (Warder, 1970: 17-18). *Sakyaputto*, *-putto* indica no fill, en aquest cas, sinó membre del clan dels Sakya. Aquí Pj II 582,27 ens parla d'una tradició segons la qual *ekūnatimsavassavayakāle Bāvaribrāhmaṇe pana Godhāvarīṭṭire vasamāne atthannaṃ vassānaṃ accayena buddho loke udapādi*, 'quan el brahman Bāvāri tenia vint-i-nou anys i vivia a la riba de la Godāvarī feia vuit anys que el Buddha havia aparegut al món'. El significat d'aquest passatge no és gens clar. Sembla voler dir que vuit anys després que Bāvāri s'instal·lés al monestir de la Godāvarī es va produir la lluminació (i no el naixement) del Buddha. Tenint en compte que segons la llegenda el Buddha va abandonar Kapilavastu a l'edat de 29 anys, és possible que ens trobem davant d'una confusió del comentarista. Per una banda, la coincidència de l'edat de 29 anys amb la del Buddha quan partia de la ciutat de Kapilavastu (*purā kapilavatthumhā nikkhanto*), sumat als fets que el comentarista entengui *purā* com adverbi *purā*, 'abans' 'en el passat', i que Bāvāri, per la quantitat de deixebles que tenia, havia de ser un brahman més vell, ens sembla que la font del comentarista podia simplement informar que en el moment en què Bāvāri s'assabenta de l'aparició del Buddha, feia vuit anys que hi havia un Buddha al món, i per tant el Buddha Gotama tenia 43 anys.

992. *sambuddho*, lit. 'totalment desvetllat'. Traduïm 'buddha acomplert' per mantenir la paraula *buddha*, epítet amb què es coneix tradicionalment el *samāṇa* Gotama. *sabbābhiññābalappatto*, Pj II 582,29-30: *sabbābhiññā balappatto ti sabbam abhiññāya balappatto vā sabbā vā abhiññāyo balāni ca patto*. Segons el comentari, doncs, podem entendre *abhiññā* com un absolutiu, o bé *abhiññā-bala-* com un dvandva, i nosaltres ens decantem per aquesta última possibilitat, per analogia amb la resta de compostos amb *sabba-* en aquesta estrofa. *abhiññā* (cf. Cone 2001) significa 'higher or special knowledge; true understanding'. En la literatura exegètica, que sens dubte s'havia ja

desenvolupat en els temps en què aquestes estrofes sobre l'argument foren compostes, *abhiññā* (BHS *abhijñā*) significa 'a special or supernatural power or knowledge'. N'hi ha cinc o sis: *iddhividhā* (poder de desdoblament del cos, d'estar a molts llocs a la vegada), *dibbasota* (clariaudiència), *paracittavijānana* (llegir les ments dels altres, telepatia), *pubbenivāsānussati* (facultat de recordar les vides anteriors), *dibbacakkhu* (clarividència) + *āsavaṃ khaye ñāṇaṃ* (coneixement sobre la destrucció de les influències). cf. D III 281,13 *katamā cha dhammā sacchikātabbā, cha abhiññā, etc.*). *bala* significa literalment poder o força i com a concepte de la psicologia budista es refereix als 5 balas, 'poders', 'forces', 'facultats': *saddhā* (confiança), *virīya* (energia), *sati* (vigilància, atenció), *samādhi* (concentració), *paññā* (prudència), cf. PED [s.v. *bala*]. *pāragū*, cf. nota 976; 1049. *upadhisamkhaye*, loc. causal, 'a causa de la destrucció de la base'. *upadhi* aquí significa el suport per a la continuació de l'existència. *dhamma* apareix en aquesta estrofa amb el sentit convencional de 'cosa existent' 'fenomen'.

993. *Bhagavā*, 'el Benaurat', és l'epítet amb què es fa referència al Buddha la majoria de les vegades. Es fa servir normalment per a referir-se a un líder religiós i per tant també es pot traduir com 'Mestre (d'aquella religió en particular)'. Cf. EWA, s.v. *bhaga-vant-*, 'reich, Anteil habend, besitzend, glückbringend (RV +; s.v. *bhāvant-*)'. *pucchassu*, 2 sg. imp. de *pucchati*.

994. *sok' assa* = *soko assa* (Pj II 583,1).

995. El Pj II no comenta *vedajāto*, una paraula d'estranya etimologia, ni aquí ni a 1023. PED defineix *veda -jāta*: "thrilled, filled with enthusiasm, overcome with awe, excited; A ii.63; Sn 995, 1023; Kvu 554=Vv 3427 (=jāta -- *somanassa* VvA 156); J i.11; Miln 297". Norman en canvi elabora una possible etimologia: segons Norman (2001) Mp III 97,2 (comentant A II 63, 16* = Kv 554,25* = Vv 34:27) explica *vedajātā ti tuṭṭhijātā*, i Vv-a 156,7 explica: *jātasomanassā*. El fet que aquesta paraula es trobi en un context amb *tuṭṭhahaṭṭha* i *pamodita* a Ja I 11, 32* i 12,1* i amb *haṭṭha pahatṭha hasita pahasita pamudita pasannamānasa* a Mil 297,3, fa pensar que els comentaris l'encerten en el sentit de la paraula. Norman segueix els comentaris en la seva traducció, però a més, afegeix la seva hipòtesi: en BHS *-jāta* ifc significa 'ple de, caracteritzat per', i el BHSD ofereix com exemples *vega-jāta* i *vega-jātu* en el sentit de

‘excitat’. *vega-jāta* apareix a Lal 232,9*,14* juntament amb *pramudita*, la qual cosa suggereix un lligam entre el sànscrit budista *vegajāta* i el pāli *vedajāta*. Probablement, segons Norman, *vedajāta* és una mala retraducció d’una antiga forma *veyajāta* que hauria donat *vegajāta* en BHS (cf. Norman, 2001, p. 378). Seguim doncs la traducció dels comentaristes i l’argument de Norman, *vedajāto* = emocionat, entusiasmat. *dipaduttamaṃ* = *dvipada-uttamaṃ*, literalment: ‘el millor dels bípedes (*dvi-pad*)’, és a dir: el millor entre els homes. *namassemu* pot. 1 pl.

996. *Kosalamandire*, Norman, seguint Jayawikrama (University of Ceylon Review, VI, 4, p. 246), tradueix *mandira* per ‘ciutat’, nosaltres traduïm ‘capital’, ja que quan es parla de ‘la ciutat de regne-x’ significa ‘la capital del regne-x’, cf. nota 976. *mandira*, però, significa casa, edifici, palau. *pahūta* (cf. sànscrit *prabhūta*) molt, abundant’. *Sakyaputto*, cf. nota 991. *vidhuro*, possible mala lectura de *vidura* (cf. PED). Però seguim l’edició d’Andersen i Smith: *vi-dhura-*, que significa ‘sense càrrega’. *muddhāhipātassa vidū*, ‘coneixedor de la caiguda del cap’. És de destacar que se li atribueixin aquests coneixements al Buddha (cf. D i, *Brahmajālasuttanta*, on podem llegir en el famós text de les *sīlās* que el Buddha s’abstenia de qualsevol pràctica supersticiosa). *narāsabho*, ‘brau entre els homes o home brau’. *nara-*, home, té un matís jeràrquic, significa un home de posició notable dins la jerarquia del clan. Aquest epítet és recurrent al sànscrit èpic (cf. *puruṣarābha*).

997. *mantapārage*, ac. pl. Exemples com aquest confirmen que *-pāraga* i *-pāragu* signifiquen el mateix, i que *-ga* i *-gu* són equivalents, derivants de l’arrel *gam*. Pj II 583,5 *mantapārage ti vedapārage*, ‘coneixedors consumats dels mantras significa coneixedors consumats dels Vedas’. *akkhissam*, fut. 1 sg. (cf. Norman, 2001, p. 378 nota 997). Cf. Sn 600: *tesaṃ vo’ haṃ vyakkhissam anupubbaṃ yathātathaṃ*. Hare (1945: 144 nota 2) comenta: ‘*Māṇava*, generally “young brahman”. Benfey’s *Sk. Dict.* adds: “A necklace of sixteen strings,” i.e. pearl ornament, from *maṇi*. It is noteworthy that there are 16 *māṇavas* mentioned here (hence 16 ‘questions’); the Vedic sacrifice required 16 assistant brahman priests, see Griffith’s trsl. of *RV*. P. 19. F. L. Woodward gives a list of *Mahābh*. References to this number at G.S. v. 240. It often occurs in Buddhist

texts; the *Chapter of Eights* contains 16 suttas; at *D. i. 31* there are said to be 16 ways of disputing about *attā*.’

998. **abhiñhaso**, [adv. *abhiñham* (sàns. *abhīkṣṇam*) + sufix *-so* (*-sas*, sànskrit –*śas*, cf. Whitney § 1106) distributiu], ‘ara i adés’, ‘sempre’. Norman (nota 998) posa de manifest que tant Geiger (1994, § 191.3) com Pischel (1900, § 451) circumscriuen l’ús del distributiu *-sas* amb numerals, quan de fet en pāli és molt més productiu, com es demostra amb el cas *d’abhiñhaso*. Oberlies (2001, § 43) segueix Geiger i Pischel. **sv-ājja** = *so ājja* ‘aquell avui’. **passavho**, imp. v. mitja, 2 pl. (Geiger, § 126). cf. Pj II, 583,5: *passavho ti passatha*.

999. **carahi**, cf. nota 988. **jānemu**, pot. 1 pl. (Geiger, § 128). Norman (nota 76, p. 169) posa en dubte que es tracti d’un optatiu/potencial, i proposa que la desinència *-mu*, com *-ma*, també és primària, es tractaria en efecte d’una labialització de la *-a*. Nosaltres, però, entenem que el context, en ambdós casos (*katham carahi...?; yathā ...*) demana potencial, la qual cosa no treu que Norman pugui tenir raó. No existeix encara un manual de referència sobre sintaxi pāli (cf. Oberlies, 2001, *Preface by A. Wezler*). **ajānatan**, ac. pl. (Geiger, § 78, 3a). El comentarista s’equivoca, entenent que es tracta d’un gen. pl.: Pj II 583,5-6: *ajānatan ti ajānantānaṃ*.

1000. **āgatāni hi mantesu**, etc. No sabem exactament a quins mantras es refereix. Pel context, ha de tractar-se de mantras de tradició vèdica. El discurs sobre les ‘32 marques del gran home’ és recurrent en tota la literatura del Cànon (vegi’s, per exemple, *D i,9; ii,16; iii,142*). Si aquesta llista és exclusivament budista o no és quelcom que no podem determinar. Sobre l’expressió *āgatāni ... samattā*, (cf. *Nirūkta*, I,i) pot tractar-se d’una expressió típicament brahmànica, escolar. Aquí *āgatāni*, del verb *āgacchati*, significa ‘transmès o pervingut per tradició (oral)’. Norman tradueix ‘the marks of a great man have indeed come down to us’ (p. 122).

1001. **gattesu**, cf. sànskrit *gātra* ‘extremitat, part del cos’. Llegeixis *d<u>ve* per *dve* al pāda c per completar les 8 síl·labes.

1002. Pj II 583,8: **dhammena-m-anusāsati** = *dhammena anusāsati*, ‘governa amb la llei (dhamma)’.

1003. **pabbajati agārā anagāriyaṃ**, és la fórmula recurrent que descriu l’abandonament del món per a consagrar-se a una vida contemplativa a la

intempèrie. La casa representa la vida familiar, material. L'aire lliure representa la vida espiritual, el desaferrament, la vulnerabilitat i la manca total de possessions (cf. Sn I,2 i III,1). És d'aquesta expressió que es deriva el substantiu *pabbajita*, sànscrit *parivrājita*, 'el qui ha marxat [de casa]', és a dir, l'asceta, el monjo, i en el context del budisme, el qui s'ha ordenat monjo. *vivattacchaddo*, 'el qui destapa allò que cobreix', cf. PED, s.v., '(adj.) having the cover removed, with the veil lifted; one who draws away the veil (cp. vivaraṇa) or reveals (the Universe)'. El significat no és clar, però la metàfora de la veritat, o el món real, com una cosa coberta i que cal destapar, revelar, es troba seguidament a Sn 1032. *arahā* = *arahat*. En el budisme un arahat ('el digne, el mereixedor', cf. BHS *arhan*) és aquell qui ha assolit el nirvāṇa, qui ha destruït totes les influències (*āsavas*) i ja no és susceptible de renéixer. Una altra etimologia possible és arahā < ari-hant 'el qui destrueix els enemics'. En aquest cas els enemics són les passions, influències, etc. L'única diferència entre el Buddha i la resta d'arahats és que el Buddha va assolir el nirvāṇa per si mateix, i ensenya el camí als altres.

1004. *lakkhaṇaṃ*, podria tractar-se d'un plural (exemple de *-aṃ* = *-āni*, cf. Norman, 2001, nota 1004).

1005. Noteu la *consecutio temporum* de l'oració condicional: *yadī* + fut. ... fut.

1007. *dubhayo* = *dve ubhayo*, o bé *d-ubhayo*, la *d-* també pot tractar-se d'una onglide dental (cf. nota 1125).

1008. L'ordre en què són anomenats els deixebles és el mateix en què formularan cadascun d'ells les preguntes.

1009. *jhayī*, n. pl. en *-ī* (Geiger, § 95.1). *pubba-vāsana-vāsītā*, l'entenem com un bahuvrīhi, traduïnt *-vāsītā* per 'dels quals romanen, es mantenen (a la memòria)' (cf. PED s.v. 2. So also in phrase *vāsita -- vāsana* (adj.) or *vāsana -- vāsita* one who is impressed with (or has retained) a former impression Sn 1009).

1010. *padakkhiṇaṃ*, acció de circumvalar una persona venerable mantenint-la sempre a la dreta (< *p* > *pa* + *dakkhiṇam*, 'a la dreta'), en senyal de respecte (PED, s.v.).

1013. *pāsāṇakañ*, el nom d'aquesta ermita o santuari (*cetiya*) significa literalment 'rocós'. Es tracta probablement d'un indret situat al cim d'una muntanya rocosa, tal i com es pot entendre al pada d del vers 1014.

1014. *ghammābhitatto* = *ghammā* (abl.) *abhitatto*, 'sofocat per la calor'.

1015. *nadaṭī* = *nadaṭi*, -ī m.c. -*purakkhato*, < *puras-(k)khata-*, envoltat, i no 'honorat' com diu el PED. cf. *purekkhata*. *puras* pot derivar en *puro-* o *pure-*. En aquest cas nosaltres ens decantem cap a una assimilació regular de -s en k-, és a dir *puras-karoti* > *purak-kharoti*, de la mateixa manera s'explicaria el sandhi de *rajassiro* al v. 980.

1016. *vītaraṃsi*, aquí no hi ha acord entre els traductors perquè es neguen, en general, a entendre la paraula tal i com en un altre context s'hauria entès a primera vista: *vīta-* = 'sense', -*raṃsi* = 'raig'. Com que els motius per negar aquesta lectura són tots semàntics, és a dir, com que és només pel fet que 'sense raigs' és un adjectiu referit al sol (!), nosaltres hem preferit prendre'ns el text literalment. Aquí el sol 'sense raigs' significa el sol descobert: els raigs del sol només es veuen quan el sol no està totalment descobert o visible (per exemple quan hi ha núvols, o al matí, quan surt de darrere les muntanyes). Norman, després de compilar les diverses propostes, proposa ell mateix interpretar *vīta-* = 'recte, directe' (cf. Norman, 2006, p. 380). El context de la plenitud de marques distintives del Buddha i la referència a la lluna plena fan pensar en la imatge d'un 'sol ple'. D'aquí la nostra traducció.

1017. *vyañjanaṃ*, en sg. aquí significa no tant 'marca distintiva' com 'distinció'.

1018. *jammanam* = *janma*, 'naixement'. Sobre a quins mantras es refereix la paraula *mantesu*, cf. v. 976 i la nota al vers següent.

1019. *tiṅṅaṃ vedāna* = *tiṅṅaṃ vedānaṃ*, gen. pl. + *pāragū* (cf. MBh XII.243.8, Norman). Aquí és de notar, primer, que l'adjectiu *pāragū* apareix com a resposta a la pregunta sobre quina és la seva '*pāramiṃ*', que significa literalment 'l'haver transcendit, l'haver arribat fins al final d'alguna cosa', la compleció, la perfecció, el domini. I en segon lloc, que es fa menció, per única vegada en el text que comentem, del nombre de Vedas 'canònics' en el brahmanisme de l'època – que eren, naturalment, tres: Ṛgveda, Yajurveda i Sāmaveda. L'Atharvaveda es va incorporar tardanament, i no sense polèmica. La resposta *tiṅṅaṃ vedāna* fa referència al *mantesu* de la pregunta, òbviament.

Per tant, sabem que els *mantesu* de Bāvarī eren literatura vèdica (cf. Gonda 1975: 8 i nota 2: “The sacred tradition (comprises) *mantras* and *brāhmaṇas*” Kauś. 1,3). Això, però, s’especifica en aquest vers, i no abans. Tampoc queda clar si hi havia altres mantras a part dels vèdics: si la pregunta general és ‘quins mantras?’ i la resposta concreta és ‘els vèdics’, cal entendre que, efectivament, de mantras n’hi havia per cada escola filosòfica o religió.

1020. De manera molt interessant, aquí el Buddha torna a respondre a la demanda *mantesu pāramiṃ brūhi*, i diu més explícitament *sadhamme* (= *svadhamme*) *pāramiṃ gato*, ‘ha assolit la perfecció en el seu (propi) dhamma’. Això és: com a brahman, ha assolit la *pārami* de la seva pròpia religió. D’altra banda, aquest vers i l’anterior contenen tota la resposta, en la qual s’enumeren tots els coneixements de Bāvari: els tres vedes, les marques distintives, la gramàtica i la ciència del ritual. Just després, al pāda c del v. 1020, es diu *pañca satāni vāceti*, responent a la pregunta *kati vāceti brāhmaṇo* (v. 1019), i seguidament, pāda d, es recupera l’anterior pregunta i es completa la resposta amb *sadhamme pāramiṃ gato*. Aquest petit desordre és detectat per Pj II 584,30-585,4: *Lakkhaṇe ti mahāpurisalakkhaṇe, etasmiṃ ito paresu ca itihāsādisu anavayo ti adhipāyo, parapadaṃ vā ānetvā tesu pāramiṃ gato ti yojetabbam; pañca satāni vāceti ti pakatī alasadummedhamāṇavakānaṃ pañca satāni sayam mante vāceti; sadhamme ti sake brāhmaṇadhamme. tevijjake pāvacane ti vuttaṃ hoti*, ‘marques significa marques distintives del gran home, a més de ser expert en això, també ho és d’altres disciplines com la història, etc. Aquest és el sentit. O bé agafant l’altre pāda (= el d?) és possible entendre que ha assolit l’excel·lència en aquestes (disciplines); demana cinc centes (monedes) significa que fa recitar els seus matras a cinc cents joves brahmans poc intel·ligents a causa de llur naturalesa indolent; el seu dhamma significa el dhamma propi dels brahmans. Es refereix a la instrucció dels tres sabers (Vedas)’. Com es pot veure en aquest passatge, el comentarista no és coherent amb l’explicació del significat de *pañca satāni vāceti*. Està clar, pel vers 980, que *vāceti* = *yācati*. Per l’equivalència v=y en pāli cf. Mayrhofer 1951 §100; Geiger 1994, § 46.1; Oberlies 2001 § 14.8. *pāvacana* (= *(p)pa-vacana*, cf. Geiger 1994 § 33.1) significa paraula, *te-vijja-* (sàns. *trayī vidyā*) significa ‘dels

tres coneixements': són els tres tipus de textos (saṃhitā, brāhmaṇa, āraṇyaka/upaniṣad) de cadascuna de les tres saṃhitās: Ṛg- Yajus- Sāma-veda-saṃhitā (cf. Gonda 1975: 8).

1021. *pavicayaṃ*, 'concreció' o adverbialitzat 'concretament, amb detall', < *pa* + *vicintati*, 'investigar, aprofundir en la investigació: concretar'. Part. perf. *kaṃkhāyitaṃ* emprat com a nom d'acció (cf. Norman, 2006, nota 331).

1022. De les marques del gran home, només coneixem aquestes tres, que es repeteixen arreu del Canon (cf. PED s.v. *lakṣhaṇa*).

1023. *vedajāto*, cf. nota 995.

1024. Els déus del panteó vàdic apareixen al Canon Pāli amb els mateixos noms, si fa no fa. *Brahmā* és el creador de l'univers. En el Canon Pāli se'l coneix també pel nom de Mahābrahmā (per distingir-lo de la resta de divinitats també anomenades brahmās), Sahampati, o Saṃkumāra. *Inda Sujampati* és 'Indra, el marit de Sujā', el qual apareix més freqüentment al Canon sota el nom de Sakka, el rei dels déus (*devānaṃ indo*). Tant un déu com l'altre apareixen regularment al Canon conversant amb el Buddha en un pla mental o metafísic. És per això que la gent es pensa que el Buddha està responent en veu alta, audible pels humans, a les preguntes fetes per un déu amb el qual té comunicació mental directa.

1025. *ise*, voc. d'*isi* (sànskrit *ṛṣi*) vegi's Caillat (1970 p.18).

1026. Sobre la ironia en el discurs del Buda, que més tardanament s'hauria pres al peu de la lletra, vegi's Gombrich, 2009, *passim*.

1027. Pj II 585, 17-21: *tato vedena mahatā ti atha imaṃ pañhaveyyākaraṇaṃ sutvā uppanāya mahāpītiyā santhambhitvā - alīnabhāvaṃ kāyacittānaṃ odagyaṃ patvā ti attho – pattivā ca "Bāvarī" ti imaṃ gātham āha*, 'aleshores amb gran emoció significa que, acte seguit, després d'escoltar l'explicació a les preguntes, després d'haver-se desvetllat (lit. 'sorgit') la gran joia que sentia, va fer notòria la seva exaltació en cos i ment, això és el que vol dir que es va prostrar i va pronunciar l'estrofa següent'. El comentarista entén *pattivā* = *patvā*, abs. de *pāpuṇāti*, però és de fet l'absolutiu de *patati*, 'caure, prostrar-se'. Aquest és un exemple de com els comentaris tenien per objectiu prioritari

dilucidar el sentit general del text o de l'estrofa més que no pas el significat particular de cada paraula.

1028. **bhoto** = *bhavato*, gen. de *bhavant*, 'venerable' (Geiger 1994, § 98.3), referit a *pāde*, ac. pl. (sobre la pèrdua del dual en pāli cf. Geiger 1994, § 77.1; Oberlies 2001, § 28.1).

1030. **katāvakāsa** = *katokāsa* en el v. 1031. Aquesta segona és una expressió que trobem als textos del Vinaya, i significa que algú de grau inferior ha de demanar al de grau superior si li pot fer una pregunta. Quan se li dóna permís (*avakāsa*, *okāsa*), procedeix amb la formulació de la pregunta (Norman, 2006, p. 381, informació extreta d'I.B. Horner). **pucchavho**, com *passavho*, imp. veu mitja, 2 pl. (Geiger, § 126), cf. nota 998.

1031. **katokāso** és un adj referit a Ajita, subjecte de l'oració. Es tracta d'un compost, bahuvrīhi, format per kata- (sàns. *kṛta-*) + *okāsa* (*avakāsa*). El PED (s.v.) cita només Vv i tradueix per 'having made its appearance'. Però aquí *okāsa* no és 'appearance' sinó 'oportunitat, ocasió'. Es tracta d'un compost amb *kṛta-* al primer terme del tipus kataññu (sàns. *kṛtajña-*) 'aquell qui ha fet el reconeixement'= 'agraït'. **buddhena**, en instr. seria el subjecte en instrumental de la idea verbal d'acció (*kata-*) dins del compost. Una traducció literal i agramatical seria: '(Ajita) ocasió-concedit pel Buda'. D'aquí la nostra traducció, que equivaldria a (*Ajito*) *yassa okāso buddhena kato*. Norman tradueix *buddhena katokāso* com una oració coordinada amb la principal. El significat no varia. En el vers anterior queda molt clar que *katāvakāsā*, en pl., és un adj. predicatiu referit a Ajita i la resta de deixebles de Bāvarī.

1032-1042. Les paraules *icc-āyasmā Ajīto*, etc. són hipermètriques (cf. Norman, p. 146, nota 18-29), es tracta probablement d'apunts per als recitadors. El comentari només esmenta els *saṅgītikāras* com a responsables d'aquestes anotacions en casos molt puntuals. Aquestes anotacions són recurrents en tot el capítol del *Pārāyana*, així com en d'altres parts del Sn.

1032. –**ssu** = *sviḍ*; **ki 'ssābhilepanaṃ** = *kiṃ assa abhilepanaṃ*, Pj II 586, 1-2: *ki 'ssābhilepanaṃ brūsī ti kiṃ assa lokassa abhilepanaṃ vadesi*; Norman proposa una altra lectura: 'It is more probable that here *ki 'ssābhi-* is < *kissu abhi-* < *kiṃ su abhi-*, and we should punctuate *kissābhilepanaṃ*'. Noti's **mahabbhaya** < **mahat-bhaya*, en lloc de *mahā-bhaya*.

1033. **vevicchā pamādā**, abl. sg.; *veviccha* és un *taddhita* de *vivicchā* (cf. sans. *vivitsā*), Nett 11 *vivicchā nāma vuccati vicikicchā*. Pj II 586, 4-5 compara el desig amb la cola que s'impregna a les branques dels arbres per caçar micos (*makkaṭalepo*).

1034. **savanti** del vb. *sru-*, fluir. **sotā** són 'els que flueixen' (lat. *flumina*): 'rius, torrents, corrents (anglès *streams*)'. **sabbadhī** = *sabbadhā*, 'arreu'. **nivāraṇa** és allò que obstrueix el pas, allò que atura; **saṃvāraṇa** allò que conté. L'un atura, l'altre reté o controla. El verb en 3 pl., en veu mitja (Geiger, § 121.1), **pithiyare**, segons Norman, cal derivar-lo d'*apidahati* (*api + dhā-*) "cobrir, obstruir", tenint en compte l'alternança *dh/th* (més exemples, cf. Norman, nota 935).

1036. **nāmarūpañ**, Nidd 5 *nāmantī cattāro arūpino khandhā*. *Rūpanti cattāro ca mahābhūtā catunnañca mahābhūtānaṃ upādāyarūpaṃ* 'nāma significa els quatre khandhas sense forma material, i rūpa significa els quatre elements i l'adició física (o material) derivada dels quatre elements'. Cf. DBDTT, s.v. *nāmarūpa*: "in Pāli Nikāyas nāma represents psychic or mental state of a man and rūpa represents physical or material aspect. Combin[e]dly they represent the psychic and physical aspects of the personality of a man'. El concepte *nāmarūpa* ja es troba als Upaniṣads i no hi ha cap garantia per pensar que en els textos Budistes tingui el mateix significat. **etaṃ me puṭṭho pabrūhi**. *me* és un genitiu agent, que sistemàticament acompanya els pp. en *-tṭha*.

1037. Per la resposta en aquest vers no queda clar si la pregunta anterior inclou *paññā* i *sati*. Pj II 586,24 interpreta *yasmā paññāsatiyo nāmen' eva saṅghaṃ gacchanti tasmā tā visuṃ na vuttā*, 'com que *paññā* i *sati* van en conjunt amb *nāma*, no s'esmenten per separat'. Aquí seguim la interpretació de Norman, que és la de Pj 587,4 *etaṃ viññāṇanirodhaṃ tassa nirodho nātivattatī ti vuttaṃ hoti*, 'l'acció de frenar o aturar la consciència, la seva aturada, significa que ja no avança'. D'aquesta manera es manté la idea fonamental segons la qual l'existència és un flux, una corrent que ho arrossega tot al seu pas (una crescuda del riu, una inundació, en pāli *mahogha*) que cal controlar, contenir, aturar. No és tant que es destrueixi (*nirodha* també significa anihilació, destrucció) la consciència, sinó que s'atura. En aturar-se, s'aturen (no pas desapareixen!) el domini físic i el mental.

1038. Segons Norman (p. 142 nota 7) “there can be no doubt that *-ase* is derived from Vedic *-āsas* (Geiger, 1994, §79.4)”, la seva explicació, prou ortodoxa, és *e < as* i s’explica com una forma oriental (‘easterner’), un maghadisme (cf. *Beob.* §4 nota 4). Nosaltres proposem una explicació interna, és a dir, des de la pròpia fonologia del pāli: *as > *aw > o* la majoria de vegades, però també ens trobem amb *as > *ay > e*, sense necessitat de recórrer a l’esmentat “maghadisme”. Els nom. pl. en *-āse* apareixen només en el pāli arcaic de les *gāthā. saṃkhāta-dhamma*, adj. compost bahuvrīhi, ‘(pel qual) els dhammas han estat considerats (= entesos) cf. Pj II 587, 12-15: *tattha saṃkhātadhammā ti aniccādivasena parivimāṃsitadhammā, arahataṃ etam adhivacanaṃ. sekhā ti sīlādīni sikkhamānā avasesā ariyapuggalā, puthū ti bahū sattajanā*, ‘aquí *saṃkhātadhammā* significa aquells qui han comprès els dhammas a causa de la (llur) impermanència, etc., és una manera de dir arahat; *sekhā* significa ‘aquells qui practiquen’ la moral, etc., que són la resta, els individus (monjos) nobles (*ariya*); *puthū* significa molts, la majoria d’éssers i de persones’. *iriyam* llegeixi’s *iriyam* (u -). Nosaltres entenem *puthū* en un sentit general, referit tant als arahants com als qui practiquen la moral, etc.

1039. *kusalo* amb el genitiu *sabbadhammānaṃ. paribbaje*, 3 sg. opt. (Warder, 1991). *kāmesu*, loc. pl. de *kāma*, però *kāmā* en plural sol significar no els plaers sensuals, sinó l’objecte del desig, que és, per antonomàsia, la dona (o l’home, segons el cas), per tant, seguint aquesta idea, traduïm *kāmā* per ‘relacions sexuals’.

1040 –1042. Metre: śloka. El comentari (Pj II 588,12 ss.) explica que després d’Ajita, Mogharāja havia començat a formular la seva pregunta, però el Buda, entenenent que els sentits de Mogharāja no estaven prou desenvolupats, que no era prou madur, li va demanar que s’esperés i que preguntés abans algú altre.

1040. Pj II 588, 20-21: *ubhantam abhiññāyā ti ubho ante abhijānitvā*, ‘ubhantam abhiññāya significa havent conegut tots dos extrems’. La resolució del sandhi d’*ubh’ anta-m-abhiññāya* és problemàtica perquè s’esperaria, com diu el comentarista de Pj II, *ubhānte*, ac. pl. Segons Norman (p. 383, i vegi’s *Beob.* § 202: ‘*antaṃ* kann nur der Akk.Plur. der Ostsprache sein’) es tracta probablement d’un acusatiu plural en *-am (< -aṃ)*. Una solució potser menys violenta seria: *ubho* (o la forma més rara: *ubhe*) *ante abhiññāya > ubh’ antay* (

-ay < e) *abhiññāya* > *ubh'anta-m-abhiññāya*. La -m- és una *onglide*, compensant la caiguda de la y (Trenckner 1908:137 nota 1). Així la síl·laba queda breu. *mantā* pot tractar-se, seguint el comentari (Pj II, 588,18 *paññāya na limpati*), d'un instr. fem. sg. de *mantā*, “ment”. D'aquest nominatiu femení no en tenim constància. Nosaltres ens decantem per *mantā* = *mantar* (sans. *mantr*), “pensador, savi”. També seria possible, gramaticalment, *mantā* com a abl. sg. de *manta*, “a causa (del coneixement) del mantra (=Veda)”, però aquí forçar la gramàtica no aclareix res. *sibbanim*, ac. sg. f. de *sibbanī*, “teixidora”. Cf. Nidd II E° 276.8: *sibbanī vuccati taṅhā*, “la teixidora significa el desig”.

1041. *kāmesu*, cf. nota 1039. *saṃkhāya*, instr. f. de *saṃkhā*, ‘raonament, discerniment, discriminació’. *nibbuto*, ‘*nirvanitzat*, extingit’, de *nibbāpeti*, ‘refredar, apagar, extingir’, etc. cf. Pj II 589,2 *rāgādinibbanena nibbuto*, ‘extingit (ell mateix) mitjançant l’extinció de la passió, (la ignorància, l’odi), etc.’. *no* = *na*.

1042. Pel sandhi de *ubh'anta-m-abhiññāya*, cf. nota 1040. Aquest vers es troba citat a A III 399.23-24 = 401, 25-27, amb variacions: *yo ubh' ante veditvāna ... na limpati ... so 'dha ...* ‘aquell qui ha contemplat ambdós extrems ... no s’aferra ... ell, en aquest món ...’.

1043 – 1045. Hi ha un problema en la mètrica per excés de síl·labes. Els editors moderns ho resolen amb l’omissió d’algunes paraules (cf. nota 3 de l’aparat crític ed. PTS i Norman, 2001). Nidd II, en canvi, no estalvia de comentari cap paraula. Així doncs, no considerem necessari estalviar-ne cap.

1043. *mūladassavī* = *hetudassavī* (Nidd). El qui veu l’arrel, això és, el qui veu la causa. També en català es fa servir una metàfora similar quan diem ‘a arrel [= a causa] de x va passar y’. *atthi* = *atthī* (sans. *arthin*) ‘amb el propòsit, amb el desig’. *āgamaṃ*, 1 sg. aor, “he vingut”, amb l’ac. de direcció/destinació *anejaṃ mūladassāvīṃ*. O bé, segons el comentari, *anejaṃ* seria un adverb de mode, Pj II 589,8 ss.: *anejan ti Puṇṇakasuttaṃ. idaṃ pi purimanayen' eva Mogharājānam paṭikhipitvā vuttam. isayo manujā*, “els ṛṣis nascuts de mare”, per oposició als *devarṣis*.

1044. *isiyo manujā*, cf. nota 1043. *āsiṃsamānā*, part. mit. nom. pl. *ā-siṃsati*, ‘esperar, desitjar, pregar per’. *sitā*, p.p. de *sayati*, ‘reposar en, dependre de, basar-se en’. Nidd II N° 56, 23-26: *jaraṃ sitā yaññam akappayimṣū ti jarānissitā* *vyādhinissitā* *maraṇanissitā*

sokaparidevadukkhadomanassupāyāsanissitā; yad eva te jātinissitā tad eva te jarānissitā, 'basant-se en l'edat han preparat sacrificis significa que basant-se en el fet que ens fem vells, que emmalaltim i morim, que sofrim i ens lamentem; com que es basen en (depenen de) el naixement, es basen (depenen) també en l'envelliment'. Pj II 589, 16-18: *jaraṃ sitā ti jaraṃ nissitā, jarā mukhena c' ettha sabbavaṭṭadukkhāṃ vuttaṃ, taṃ nissito tato aparimuccamānā eva kappayimsū ti dīpeti*, 'basant-se en l'edat vol dir que depenen o estan instal·lats en l'edat, l'envelliment. Es refereix al fet que en aquest món el sofriment va progressant a mesura que envellim, i a causa d'això, com que no se'n poden alliberar, preparen sacrificis. Així és com cal esclarir el passatge'.

1045. *kacciṃ* = *kacci(d)*, part. Interrogativa (cf. llatí *ne, num, nonne*). Expressa dubte, cf. Nidd II N^e 57, 18: *kaccisū ti saṃsayapucchā vimatipucchā dvelhakapucchā anekasapucchā. yaññapathe* = *yañña-patha-*, 'el camí o la via de l'ofrena ritual'. *atāru*, 3 pl. aor. de *tarati* (Geiger, §166). La pèrdua de la *-ṃ* d'*atāru* és *metri causa* (cf. Norman).

1046. Pj II 589, 25: *juhantī ti denti*, 'ofrenen vol dir que fan donatius'. cf. Nidd II N^e 60,6: *juhanti denti yajanti pariccajanti. kāmābhijappanti* = *kāmā (abl. sg.) abhijappanti*. Tot i que el comentari interpreta *kame* ac. pl. Pj II 589,24-25: *rūpādipaṭilābhaṃ paṭicca punappuna kāme eva abhijappanti*, 'per tal d'aconseguir guanys materials, etc. demanen desitjos una i altra vegada'. El sentit final no varia gaire. *yājayogā*, cf. Nidd II N^e 60,16: *yājayogā ti yājayogesū yuttā payuttā*. Pj II 590, 1: *yājayogā ti yāgādhimuttā* 'adictes al sacrifici, afeccionats al sacrifici'. Però Norman (2001) suggereix que *yājayogā* podria ser un ablatiu. *bhavarāgarattā*, 'que es deleixen apassionadament per l'existència'; *rāga-rati*, f., significa delit apassionat (per alguna cosa), cf. PED [s.v.].

1047. *atāri*, cf. *atāru*, nota 1045.

1048. *saṃkhāya*, òbviament absolutiu; Pj II 590,5 *ñāṇena vīmaṃsitvā. parovarāni* és una paraula que només apareix al Sn. *parovara* (< **paras-vara-*), 'allò superior i allò inferior'. El comentari ho interpreta diferent: Pj II 590, 6-7: *parovarāni ti parāni ca orāni ca, parattabhāva-sakattabhāvādīni parāni ca orāni ca ti vuttaṃ hoti*, '*parovarāni* significa els altres (o dels demés) i allò de la vora (= d'un mateix), allò que està en els demés i allò que està en un mateix, etc., això és el que volen dir *parāni* i *orāni*'. *vidhūmo*, literalment 'sense fum', és a

dir: sense impureses. *nirāso*, lit. ‘sense fam’, i.e.: que no té expectatives o ganes de res. *atāri*, cf. nota 1047. *jātijaran* = *jātijaram*, n. sg. Aquesta estrofa la trobem citada, com a pertanyent al Pārāyana, a Aṅguttaranikāya I, III, 31 i II, 41.

1049. *taṃ* = *tvaṃ*, molt probablement (cf. Geiger § 104 B). *vedagu* = *vedaka* (Norman, 2001), ‘coneixedor dels Veda’. Norman (GD nota 322) cita Pj 330, 27: *vedagū ti, vedasaṃkhātehi catuhi maggañāṇehi gato*, ‘vedagu significa que ha anat pels camins del coneixement que són els quatre Vedas estudiats’. Noti’s que el comentari parla de 4 Vedas, mentre que el text original parla de 3. El suffix *-gu/-gū* està documentat en els dialectes de l’Indoari Mitjà. Deriva versemblantment de l’arrel *gam* (*gā*), ‘anar, arribar a’. La procedència de la *u/ū* no s’ha pogut explicar encara de manera satisfactòria. Pind (*Apunts*) apunta a una offglide d’una laringal indoeuropea: *gH₃w, la *w* essent una offglide que es vocalitza en *u* quan cau la laringal. El mateix suffix el trobem en el nom propi o sobrenom *Mettaḡū* – el jove brahman que formula aquesta quarta pregunta.

1050. Norman prefereix llegir *ce* (seguint B^{aim}) en comptes de *ve*, ‘since the sentence seems to run better’. Segurament per això necessita explicar *apucchasi* com una forma de passat, ja sigui com a variant d’*apucchisi*, o explicant *apucchasi* com un desenvolupament d’un aorist hipotètic **apucchāsi*, amb l’abreujament *-āsi* > *-asi*. Nosaltres entenem la *a-* com una onglide (vocal protètica), seguint el CPD, i per tant *apucchasi* = *pucchasi*, 2 sg. pr. ind. No cal, doncs, llegir *ce* per *ve*. *pajānaṃ*, 1 sg. pr. pf. ‘ho he après, ho he sabut’ (o simplement ‘ho sé’). *upadhi* significa literalment ‘base’ ‘suport’. Aquí el comentarista entén *upadhi* en un sentit tècnic, és a dir: les bases de l’existència en general: Pj II 590,10 ss.: *taṅhādiupadhinidānā jātiādī dukkhavisesā bhavanti*, ‘a causa de les *upadhis* com el desig, etc. existeixen sofriments particulars com el naixement, etc.’. El sentit del vers, doncs és que cada sofriment té la seva causa concreta, i que per tant no es pot generalitzar sobre l’origen de sofriment.

1051. Noti’s la rara construcció *upadhiṃ karoti*, ‘construir un suport o base’. *jānaṃ* = *jānan*, nom. sg. masc. part. pr. act., ‘el qui sap, el coneixedor’. *kayirā*, 3 sg. pot. (llegeixi’s *kay/rā*, - -). La sintaxi de l’últim pāda, per la força del context (cf. v. 1049) l’entenem així: *dukkhassa* com un genitiu referit a *-(p)pabhava-*, i

no al compost *jātippabhava-*, ‘comprèn que l’origen del sofriment és l’haver nascut’.

1052. *taṃ* = *tvam* ac. sg. (cf. nota 1049). *apucchimha*, i.e., tots nosaltres. *tad* per *taṃ* en sandhi vocàlic (Geiger, § 105). *sokapariddavañ* ac. sg. < *soka-pariddava-*, ‘el/un desbordament de misèries o patiments’. Pj II 590, 27,28 ofereix *parideva* com a variant de *pariddava*. Trenckner (1888, p. 532 [ad M I 56, 1]) pensà que *pariddava* s’usava com a substitució de *parideva* en la poesia, *metri causa*, i d’aquí va saltar a la prosa. MW no registra el sànscrit *paridrava*, i el verb *pari-dru-* es troba només en el Ṛgveda en el sentit de ‘córrer al voltant, circumvalar’ (Norman, 2001, p. 387). BHS conté *paridrava* (cf. BHSD), probablement un préstec del pāli o qualsevol altre dialecte d’Indoari Mitjà. La traducció de Norman es basa en el sūtra gramatical *du parītāpe* (vegi’s Norman, 2001, nota 1052), és a dir, entén *pariddava* en el sentit de ‘sofriment, aflicció’, sinònim de *parideva*. Nosaltres ens arrisquem a proposar una solució menys violenta. En sànscrit no existeix *paridrava*, però sí *drava* (MW, s.v.), en el sentit de: ‘allò que corre, fluid’, i MW afegeix “trickling or overflowing with (comp.)” i cita com autoritats *Ka1t2h. Mn. MBh. Ka1v. Vist que el sentit de “overflowing with” (desbordament de, inundació) és típic de compostos (en posició final, s’entén) preferim entendre pariddava com a sinònim de sans. drava, molt més proper fonèticament, i que afegeix un matís metafòric, el de la inundació (ogha) de sofriments, un matís que no podria escaure millor a l’estrofa que ens ateny. sokapariddava significa doncs ‘desbordament de patiments’. te vidito, dat. agent + part. passat amb -ta, amb un sentit de perfet amb valor de present (cf. Pāṇini III 3:67). Noti’s esa dhammo = eso dhammo.*

1053. *kittayissāmi*, cf. Pj II 590, 30-591,2: *dhamman ti nibbānadhammaṃ nibbānagāminī-paṭipadādhammañ ca desayissāmi*,. Pj II 591, 4-5: *yaṃ viditvā ti yaṃ dhammaṃ “sabbe saṅkhārā aniccā” ti ādinā nayena sammāsanto viditvā. ditthe loke* en el sentit de ‘en el món tal i com és observat’ = ‘en aquest món (el món visible)’. *anītiha*, la *ī* és un allargament rítmic (Norman, 2001, nota 1053), *an-itiha* (*iti-ha*, lit. “allò tal com es diu, rumor, contalla”, cf. Pujol s.v. *itihāsa*), que no depèn dels rumors, del que es diu, que no depèn de la informació de segona mà (sinó de la pròpia experiència). Pj II 591,3 *anītihan ti attapaccakkham*, ‘*anītiha* significa per pròpia experiència’. *caraṃ* = *caran*, part.

pr. tare, 3 sg. opt. *visattikaṃ*, pot tractar-se d'un dels participis presents amb funció d'absolutiu, que fan la terminació en -am (cf. Geiger § 215, Whitney § 995), i són tan poc freqüents que se solen passar per alt. Nosaltres, tanmateix, llegim *visattikaṃ* com un acusatiu en -am del femení *visattikā* (cf. PED, s.v.), “desig, aferrament a (+ loc)”.

1054. cf. nota 1053.

1055. ‘Amunt, avall...’ etc. és a dir: en totes direccions. Està clar que aquí es parla en un sentit figurat, cf. v. 1040 c. La idea principal, i una de les idees cardinals del budisme en general, és ‘no aferrar-se *tampoc* al centre (= l'equilibri)’: mantenir un esperit crític i atent (*sato*) constantment. Compari's amb Pj II 591, 8-13: *uddhaṃ adho tiriyañ cāpi majjhe ti ettha uddhan ti anāgataddhā vuccati, adho ti atītaddhā, tiriyañ cāpi majjhe ti paccupannaddhā; etesu nandiñ ca nivesanañ ca panujja viññāṇan ti etesu uddhādisu taṇhañ ca diṭṭhinivesanañ ca abhisamkhāraviññāṇañ ca panudehi*. És a dir, Pj interpreta *uddhaṃ*, ‘amunt’, com el futur, *adho*, ‘avall’, com el passat i *tiriyañ cāpi majjhe* ‘a través i també al mig’ com el present, i per tant el que hom ha d'eliminar és la il·lusió (*nandi*) i l'acomodament (*nivesana*, lit. ‘establiment, residència’) pel que fa les coses futures, passades i presents. No seguim aquesta interpretació que, a més, considerem errònia pel fet de prendre *panujja* per un imperatiu. Cf. Nidd II Ne 84, 14: *nujja panujja nuda panuda jaha pajaha*, etc. *panujja* és l'absolutiu de *panudati* i té com a objectes els acusatius *nandiñ ca nivesanañ ca ... viññāṇaṃ. bhava na tiṭṭhe*, la traducció ‘no et quedis en l'esdevenir’ segueix Hare ‘would not stay in becoming’.

1056. *caraṃ*, participi present. L'absolutiu té com a objecte *mamāyitāni*, les coses que atenyen a un mateix, les coses estimades. Cf. Pj II 407, 16-17: *mamāyitānī ti taṇhādīṭṭhimamāyitāni*, “*mamāyitāni* significa les coses que hom s'estima (lit. fa seves) degut a l'especulació originada en el desig”. *sokapariddava*, cf. nota 1052. *vidvā* = *vidvant*. *pajaheyya*, opt. 3 sg. hom es desfà de, s'ha de desfer de.

1057. *etābhinandāmi* = *etaṃ abhinandāmi*. *Gotama*, vocatiu. *mahesino*, gen. sg. ‘del gran ṛṣi (i.e. Gotama)’. *anūpadhīkaṃ*, la *ū* llarga és metri causa. Nidd Ne 87.5: *upadhī vuccanti kilesā ca khandhā abhisamkhārā ca*, ‘*upadhi* es refereix a les impureses i als factors de la personalitat’. Pj II 591, 22-23: *ettha*

anupadhikan ti nibbānaṃ, 'en aquest passatge *anupadhika* significa nirvana'. esa, cf. nota 1052. Compari's amb Nidd II N° 87.5: *upadhī vuccanti kilesā ca khandhā abhisankhārā ca; aupadhippahānaṃ upadhivūpasamaṃ upadhipaṭinissaggaṃ upadhipaṭipassaddhaṃ amataṃ nibbānaṃ ti*.

1058. **atthita**, Nidd II Ne 88,7 ss. : *atthitaṃ ... sakkaccaṃ ... abhiṇhaṃ: punappunaṃ*. Pj II 591, 25-26: *atthitam ti sakaccaṃ sadā vā*, 'respectuosament, acuradament, o bé (pot voler dir) sempre, contínuament'. Derivat del sans. *a-sthita*, 'sense aturador, ininterromput' (Norman, 2001), cf. CPD ¹*atthita*, '*mfn.* [sa. a-sthita], (a) without stopping, uninterrupted, see °-kāri(n), °-padhāna below'. **taṃ taṃ**, el primer *taṃ* és conjunció temporal, 'aleshores...', el segon és pn. 3 sg. n. 'allò'. *samecca*, 'havent après, havent entès'. Norman ho tradueix com si es tractés d'un absolutiu de verb de moviment (*eti*) 'Therefore, having come here to you, nāga, I bow down'. *Namassāmi* és futur amb valor de present = *namāmi*. **nāga**, vocatiu referit al Buddha, Pj II 208, 12-13: *nāgan ti punabbhavan n'eva gantāraṃ, atha vā āgun na karotī ti pi nāgo, balavā ti pi nāgo, taṃ nāgaṃ*, 'nāga significa que no torna a néixer, o que no retorna, o també significa poderós, i per això se li diu nāga'. Norman (2001) afegeix, en la nota a Sn 166, 'the commentaries would seem to have been unwilling to accept the fact that the Buddha was being called by the name of a minor supernomal being, and they therefore invented fanciful etymologies to explain the word in Buddhist terms'. Nidd I 201, 20-22: *nāgo ti, āguṃ na karotī ti nāgo; na gacchatī ti nāgo; nāgacchatī ti nāgo*, 'nāga significa que no retorna, o que no va, o que no ve'. Aquestes explicacions fan referència al fet que el nirvana és un estat sense retorn i per tant *nāga* significa aquell qui ha assolit el nirvana (cf. Nidd II Ne 215.5-8). **ovadeyya**, opt. de *ovadati* (sàns. *avavadati*) 'exposar, explicar, instruir'.

1059. Vers citat a Ps I 173, 27-28. **vedagu**, cf. nota 1049. **ābhijaññā**, és un potencial de 3 sg. del tipus *siyā* o *kayirā*. El MS. singalès C^{kb} llegeix *ābhijaññam*, 1 sg. aor., B^m Pj. Nidd. *abhijaññā* (Pj. = *jāneyyāsi*, Nidd. = *abhijāneyya*), B^{ai} Fsb. *abhijaññam. kāmabhave* és un dvandva. **atāri**, aorist, la – *ā-* possiblement *metri causa* (Norman, 2001). **tiṇṇo pāram**, 'que ha creuat a l'altra riba (lit. més enllà, a l'altra part)'.

1060. No adoptem la proposta de Norman, de llegir *yo* (segons els MSS. B^e i E^e) en comptes de *so*, ni seguim Norman en refer el vers – per quadrar la mètrica – a: *vidvā ca yo so vedagū* (amb v.l.) *naro'dha*. La traducció, de tota manera, no canvia. ***bhavābhava***, ac. pl. llegeixi's *bhava-bhava* (–ā-, allargament rítmic, cf. Norman, 2001, nota 6 i EV I, p. 220 a Th 661), és una geminació distributiva: 'diversos tipus d'existència, unes i altres existències'. La interpretació *bhava-abhava*, 'l'existència i l'absència o no-existència', també possible segons el text, és una extrapolació d'una terminologia filosòfica molt posterior. En pāli *abhava* significa 'desgràcia' (cf. CPD s.v.). ***nirāso***, literalment 'sense gana, sense fam' és a dir, sense desig, no afectat, no estimular per les coses del món. Hem preferit no traduir *nirāso* per 'indiferent' o 'desinteressat', ja que aquestes paraules tenen connotacions negatives.

1061. ***vacābhikaṃkhāmi*** = *vaco abhikaṃkhāmi*. ***tuyhaṃ***, dat./gen. ***tvam*** (cf. Geiger § 60). ***tava sutvāna*** és una construcció típica en poesia: absolutiu en – *tvāna* amb un agent en genitiu (cf. Geiger § 208 ss.). ***nigghosaṃ***, adv., 'en silenci'. ***sikkhe***, opt. ***attano***, cf. *atta/attā* CPD (s.v.) cita aquest vers com exemple d'*attaṃ* pn. de 1 sg. Però nosaltres, amb els comentari (Pj II 592,14-15: *attano rāgādīnaṃ nibbānatthāya adhisīlādīni sikkheyya/ṃ*, 'he de practicar la moral més alta per tal d'alliberar-me de les meves passions, etc.') l'entendem com a 3 sg: ***sikkhe nibbānam attano***, 'practicarà vers el seu propi nirvana'.

1062. ***tena hi***, 'en aquest cas'. ***ātappaṃ***, 'esforç, esforç ascètic (lit. ardor)'.

1063. ***kathaṃkathāhi*** = instr./abl. pl. de *kathaṃkathā*, 'dubte, incertesa'.

1064. ***gamissāmi pamocāya***, fut. de *gacchati*, verb de moviment + datiu. El datiu equival a un infinitiu ('dative of the purpose or aim', cf. Speijer § 87; Pāṇini II 3.15. Norman llegeix, amb B^{im}, *sahissāmi* i tradueix 'I am not able...' etc.. ***tuvaṃ*** = *tvam*. Pj II 592, 28: *taresī ti tareyyāsi*, i.e. ho entén com un optatiu. Norman (2001, nota 1064) apunta: 'For such an optative see Caillat (1970, p. 25) and von Hinüber (1977, p.5), and cf. *vajjesi* (see PED [s.v. *vadati*]), and see BHSG (§29.21). Cf. *raḷṣesi* Mvu III 387,7* ... It is, however, possible that *taresi* is a future participle in –*esin*'. Nosaltres, seguint el comentari i Geiger (§ 128) llegim *taresi* 2 sg. opt., present *pro futuro*.

1065. ***anusāsa***, imp. 2 sg. ***brahme***, vocatiu de *brahmā*, 'brahmànic, pietós' (cf. PED s.v.). ***karuṇāyamāno***, *karuṇa-āyamāna-*, tatpuruṣa d'acusatiu, 'que ofereix

la seva compassió'. *vivekadhammaṃ*, aquí *viveka-* significa 'solitud, separació (de la resta dels éssers humans)'. *vijaññaṃ*, 1 sg. opt de *vijānāti* (cf. Norman p. 390). *yathā* + pot. té un matís consecutiu, 'de manera que'. *avyāpajjamāno*, 'intocable, que no es pot atènyer, no es pot manipular' cf. Pj II 593,2-3: *avyāpajjamāno ti nānappakāratam anāpajjamāno*, 'intocable vol dir que no se'l pot atènyer de múltiples maneres', el comentari es basa en Nidd II Ne 102,21 ss.: *yathā ākāso na pajjati na gaṇhati na bhajjati na palibajjhati, evaṃ apajjamāno ... apalibajjhamāno ti, evaṃ pi ākāso va avyāpajjamāno. yathā ākāso na rajjati lākhāya vā haliddiyā vā nīliyā vā mañjetthāya vā evaṃ arajjamāno ... akilissamāno ti, evaṃ pi ākāso va avyāpajjamāno. yathā ākāso na kuppati na vyāpajjati na patīlyati na paṭihaññati, evaṃakuppamāno ... appaṭihaññamāno ... ti, evaṃ pi ākāso va avyāpajjamāno*, 'així com l'espai no es pot penetrar, no es pot agafar, no es pot partir, no es pot obstruir, d'aquesta manera és impenetrable ... no se'l pot obstruir, així també ell, com l'espai, és intocable. De la mateixa manera que l'espai no es pot tenyir/tacar amb tint o curcumina, de color blau o vermell, així mateix tampoc a ell se'l pot tacar/embrutar, és també així com l'espai: intocable. Així com l'espai no es pot sacsejar ni pertorbar ni queda enganxat a res ni es pot destruir, de la mateixa manera a ell no se'l pot sacsejar ... no se'l pot destruir ..., és també així com l'espai: intocable'. *santo*, (sàns. *sānta*) cf. Pj II 593,3: *idh' eva santo ti idh' eva samāno*, 'en pau en aquest món significa igual, equànime en aquest món'. Traduïm 'en pau' per mantenir l'etimologia de *santiṃ* (sàns. *sānti*) 'pau' al vers següent. *asīto* (*a-sita*, cf. CPD, ³s.v. 'unattached (synon of anissita) unfettered (synon of abaddha)')'.

1066. *diṭṭhe dhamme*, 'en el món visible, en aquest món'.

1067. *santiṃ uttamam*, ac. f. sg. en *-am* (Geiger § 81; Oberlies § 31).

1068. *bhavābhavāya*, cf. nota 1060. L'expressió *karoti* + l'ac. *taṇham* és anàloga a *karoti upadhiṃ* (cf. nota 1051). *bhavābhavāya mā kāsi taṇhan* significa 'no tinguis (lit. generis) desig orientat a les diverses existències'.

1069. *Sakka*, es refereix al Buddha com a membre de l'aristocràcia del país anomenat Sakkā o Sakyā (Pāṇini diu explícitament que el plural del nom de la classe dominant es fa servir per indicar el nom d'un país, *Aṣṭādhyāyī* I.2:51-55; IV.2:81, cf. Pind, 2008).

1070. *ākiñcaññaṃ*, Cūḷa Nidd ho interpreta com *ākiñcaññāyatanaṃ*, l'estadi de meditació del "no-res" (CPD, s.v.). 'The Buddha tells the enquirer about *ākiñcaññāyatana*, which leads to the question of what happens to the *arahat* after dying' (Norman p. 390). *tarassu*, imp. 2 sg. *kathāhi*, instr. pl. de *kathā*, 'paraula, conversa, llenguatge', etc. Norman tradueix '[wrong] conversations'. Pj II 593,23-24 ho interpreta com *kathaṃkathāhi*, 'dubtes'. *nattamaham*, adv. "nit i dia". *abhipassa*, imp. 2 sg. d' *abhipassati* 'mirar, mirar de, intentar, aspirar a'.

1071. *ākiñcaññaṃ nissito*, 'tenint com a fonament l'estat meditatiu de la vacuitat (lit. el no-res)'. *hitva-m-aññaṃ* = *hitvā aññaṃ*, 'havent abandonat la resta', Pj II 593,29 ss.: (Tattha) *hitva-m-aññan ti aññaṃ tato hetṭhā chabbidham pi samāpattiṃ hitvā*, 'Aquí havent abandonat la resta significa havent abandonat els altres sis assoliments inferiors'. Hi ha en total vuit assoliments (*samāpatti*): els quatre *jhānas*, l'estat de l'espai infinit, l'estat de la consciència infinita, l'estat de la vacuitat, i l'estat de ni percepció ni no-percepció (cf. PED s.v. *samāpatti*). L'estat de la vacuitat és el setè assoliment. *saññāvimokhe*, com un locatiu absolut, 'estant totes les percepcions eliminades, en l'alliberament de les percepcions'. Pj II 594,1-2: *sattasu saññāvimokkhesu uttame ākiñcaññāyatane*, 'en l'estat de la vacuitat, el qual és el més alt entre els set estats d'alliberament de la percepció'. Seguint B^m llegim '*dhimutto* en lloc de E^e *vimutto*. També ho interpreta així Nidd II E^e 83,9-10: *saññāvimokkhe paramē 'dhimutto ... pavare adhimuttavimokkhena adhimutto tatrādhimutto tadadhimutto taccarito. anānuyāyī*, (la primera *-ā* m.c., 'rythmical lengthening' CPD, s.v.) 'que no retorna'. Nidd II Ne 112,19: *anānuyāyī ti aviccamāno avigacchamāno ananatarā dhāyamāno aparihāyamāno, athavā arajjamāno adussamāno amuyhamāno akilissamāno ti*. És a dir, que no decau, no retorna, o bé que no es corromp. Pj II 594,3-4: *anānuyāyī ti so puggalo tattha ākiñcaññāyatana brahmaloke avigacchamāno tiṭṭhe nū ti pucchati*, '*anānuyāyī* es refereix a la pregunta: ¿aquella persona, trobant-se en el brahmaloka (món de brahmā) s'hi queda i no torna?'.

1073. *pūgam* + gen. pl. partitiu *vassānaṃ*. Lit.: 'una pila d'anys'. *sītisiyā*, pot. de *sīti-bhū*. Per la formació de verbs factitius, compostos amb substantius acabats en *-ī* més vb. auxiliar, cf. Speijer § 308-9. Llegim *cavetha* amb B^{aim}, per E^e *bhavetha* (?). cf. Nidd II N^e 114,24: *caveyya ucchijjeyya nasseyya vinasseyya*

na bhaveyyā ti, i Pj II 594,16: *cavetha viññāṇaṃ tathāvidhassā ti udāhu tathāvidassa viññāṇaṃ anupādāya parinibbāyeyyā ti ucchedaṃ pucchati, paṭisandhigahaṇatthaṃ vā pi vibhaveyyā ti paṭisandhiṃ pi 'ssa pucchati.*

1074. **atthaṃ** = sans. *astam* (PED ²s.v.). *atthaṃ paleti*, literalment, 'torna a casa', i.e. desapareix, s'extingeix, es desintegra en els seus elements. *paleti* = *palāyati*, 'retornar' (cf. *Beob.* § 57). L'expressió *na upeti saṃkhaṃ* (del f. *saṃkhā*, denominació) l'explica Pj a 507, 28-30: *saṃkhaṃ na upeti ti, devo ti manusso ti vā ādikaṃ saṃkhaṃ na gacchati*, 'no admet la denominació de 'déu', 'home', etc.'. És a dir, no se'n pot formar cap noció vinculada a una paraula. **nāmakāya** és la part mental de l'ésser humà, literalment, el cos o la massa mental de l'individu. El comentari en canvi intepreta *kāya* = *rūpa*, 'el cos físic o material', cf. Pj II 594, 28: *nāmakāyā pi vimutto ubhatobhāgavimutto*, 'alliberat d'ambdues parts (i.e. cos i ment)'.

1075. Pj 595, 3-4: *sassatiyā sassatabhāvena*, '*sassatiyā* (per sempre) significa de manera contínua', cf. l'adv. sànscrit *śaśvataḥ*, pāli *sassato*. Arogo, lit. 'sense malaltia', Pj II 595,4: *arogo avipariṇāmadhammo*, 'sense malaltia = l'essència del qual no canvia'. **te vidito**, cf. nota 1052.

1076. **pamāṇaṃ**, 'mesura, mitjà per mesurar o conèixer quelcom'. Pj II 595, 8: *pamāṇaṃ rūpādipamānaṃ*, 'mesura (o mitjà de coneixement) es refereix a mesura material, etc.'. **yena**, instr. neutre, 'allò mitjançant el qual', pn. relatiu recollit per **taṃ vajju**, 3 pl opt. 'ells podrien dir, anomenar, descriure...'. Nidd II 45 *vajju(ṃ) = vadeyyuṃ*. **vādapathā**, 'maneres de parlar, expressions verbals'. Nidd II 45 llista els següents sinònims: *tassa vādā ca vādapathā ca adhivacanāni ca adhivacanapathā ca nirutti ca niruttipathā ca paññatti ca paññattipathā ca*.

1077. **ta-y-idam** = *te idam*, el que passa realment és que en aquest estadi del pāli encara no s'ha produït la caiguda de la -y en -ay (sandhi de e abans de vocals, que en sànscrit perviu en casos especials): el sadhi *te idam* > *ta idam*, en sànscrit, pressuposa: *tay idam*, i la caiguda de -y abans de l'homòfona *i*. Però Lüders (*Beob.* § 113) creu que es tracta d'un sandhi de *tad idam*. El sentit del vers no canviaria. **no** = *nu* (cf. Norman p. 392). **ñānupapannaṃ** = *ñāna-upapannaṃ*, 'en possessió de *ñāna* (coneixement, saber)'. **jīvitena upapannaṃ**, expressió equivalent a l'anterior, 'en possessió de *jīvita* (mitjà de vida, manera

de viure)’. Pj II 595,19: *nānappakārakena lūkhajīvitasamkhātena jīvitenūpapannan ti*, ‘per la seva manera de viure es refereix als diferents tipus de maneres conegudes de viure austerament’.

1078. *munīdha* = *muniṃ idha*, sandhi *-iṃ + i-* > *-ī-* (cf. Norman 1988, p. 93). *visenikatvā*, cf. nota 1073 *sitīsiyā*.

1079-1080. *samaṇabrāhmaṇāse*, ‘ascetes i brahmans’. Pel plural en *-āse*, (cf. nota 1038). *diṭṭhe*, segons el MS. Bⁱ i Fausböll, cal llegir *diṭṭhena*. Norman (p. 393) proposa llegir *diṭṭhassutena*, com un dvandva. En tot cas, es pot tractar d’una llicència poètica: locatiu per instrumental. Nosaltres traduïm instrumental, seguint el context. Noti’s que els noms d’acció amb terminació *-ta* són rars en pāli. *kiñcāpi*, segons Nidd II 46 és una partícula pleonàstica, una conjunció entre pādas: *Kiñcāpīti padasandhi padasaṃsaggo padapāripūrī akkharasamavāyo byañjanasiliṭṭhatā padānupubbatāpetam. yatthā carantā*, Smith (aparat crític nota 10, p. 208) suggereix llegir *yatā*, com en Sn 971 c *yatacāri*. Segons els comentaris, tot apunta que aquesta era la lectura seguida tradicionalment: Pj II 595,27-28 comenta *tattha sakāya diṭṭhiyā guttā viharantā*, (el subratllat és nostre) ‘vivint d’aquesta manera, protegits per llur pròpia ideologia’. Sembla que és una glossa no a *yattha* ‘així com’, sinó a *yatā* ‘mantinguts, controlats, limitats’, que segueix la glossa de Nidd II Ne 125,8: *yatā ti yattā paṭiyattā* (B^e = E^e, però S^e llegeix *yatā paṭiyatā*) *guttā gopitā rakkhitā samvutā*.

1081. *brūsi*, imp. 2 sg. *anoghatinṇe*, ac. pl. ‘que no han travessat el desbortament, la riuada’.

1082. *nāhaṃ* = *na ahaṃ ... brūmi*, ‘jo no dic que...’. *nivutā*, de *nivarati*, ‘estancats en, envoltats de, obstruïts per’+ l’instrumental *jātijarāya*. Cf. Pj II 596,2: *Tattha nivutā ti oputā (ophuṭa? cf. PED s.v.) pariyanaddhā*, ‘aquí estancats significa coberts, embocallats’. *mutam*, ‘pensat’ (cf. PED s.v.; Geiger §18). *mutam* = *mataṃ*, la *-u-* es deu a una labialització progressiva de la *a* per la nasal labial *m-*. Norman tradueix molt literalment ‘Whosoever have given up here what is seen, heard and thought and have given up all virtuous conduct and vows’. Per bé que aquesta traducció és coherent amb el criteri filològic de Norman (sistemàticament escollir l’accepció més propera al significat etimològic de la paraula en el context de l’Indoari Mitjà) i és també irreprotxable des d’un

punt de vista tècnic, ens preguntem què pot entendre un lector no avesat a la llengua original quan llegeix aquesta traducció. Què vol dir ‘aquí’? Què vol dir allò ‘vist, escoltat i pensat’? El problema de la traducció literal de Norman és que només serveix als qui no necessiten traducció. Margaret Cone (deixeble directa de Norman, per cert) alertava d’aquestes incidències en un article recent (Cone, 2007: 101-2): ‘Another inheritance is the “literal” translation. A literal translation is not a translation, because the meaning of a Pāli word or passage has not been expressed in English. (...) This type of pseudo-translation is also to be found in *PED*, whose compilers seem sometimes perverse in their refusal to take Sanskrit as evidence for the meaning of a word’. És per això que nosaltres traduïm *īdha*, lit. ‘aquí’, per ‘en aquest món’; *diṭṭhaṃ*, lit. ‘allò vist’ per ‘teoria’ o ‘ideologia’ ‘punt de vista’(cf. *diṭṭhi*; les paraules catalanes són d’etimologia grega similar a la del pāli/sànskrit); *sutaṃ*, lit. ‘allò escoltat’, per ‘tradició’ (naturalment, la tradició era oral, i aquí es refereix a textos vèdic sobretot, cf. sàns. *śruti*); *mutaṃ*, lit. ‘allò pensat’, és a dir, allò que pensa ell mateix, per oposició a la ‘teoria’ particular que segueix sobre la ‘tradició’ oral rebuda (que com se sap era sempre susceptible de discussions i desavinences, també entre brahmans). Per altra banda, *sīla* no pot significar ‘virtuous conduct’, sinó només ‘conduct’. En tot cas, ‘right conduct’. Justament el que el Buddha els retreu és que la seva conducta és una mera correcció, pura formalitat, i en tant que formalitat està desposseïda de virtut. Així sí que fa sentit el vers: contraposa els qui cultiven un saber especulatiu buit de moral i els qui cultiven una moral buida de sentit. *taṇhaṃ pariññāya*, ‘coneixent amb exactitud [la naturalesa de] el desig’.

1083. Cf. nota 1082. Els pādas *a* i *b* són una fórmula. cf. 1057; cf. fórmula similar a 1054 i 1067, variant del pāda *a* en el vers 1085. Segons els comentaris i les traduccions modernes no hi ha dubte que *anupādhikaṃ* (-ā-m.c.!) = *nibbānaṃ*. D’altra banda, nosaltres no descartaríem del tot que *sukittitaṃ* i *anupādhikaṃ* fossin dos adjectius del neutre *vaco*, ‘la paraula ben expressada i clara’. Cf. DSHP, s.v. an-upadhi: ‘. non-addition; 2. free from fraud, guileless’; - anupadhi (adv.) 1. without any conspiracy, openly; 2. without any attribution; - anupadiśeṣanirvāṇa, n. emancipation without any limit and residue, absolute or complete emancipation; -anupadhika, adj. ‘not having limitation’; -

anupadhīka adj. free from bonds attaching to existence.’ Les fonts per les dues últimes entrades són budistes, la resta no, i comparades amb el Sn són molt tardanes. Tanmateix mostren unànimement que el significat derivat d’anupadhī-té fonamentalment a veure amb el fet de no estar constrenyit, limitat, de no estar excedit o sobrecarregat. És per això que en la literatura del Nyāya – que forneix de vocabulari la literatura filosòfica índia de la resta d’escoles – empra upadhī com a sinònim de ‘limitació’ (en el sentit d’una cosa que sobra). I si considerem - deixant un moment de banda els comentaris-, que ni en la pregunta de Mettagū (v 1057) ni en la de Nanda (v 1083) s’està tractant explícitament el concepte de nirvāṇa (nibbāna), i considerem també que el vers fa molt més sentit si ajuntem els pādas a i b, tenim prou arguments per defensar un possible canvi en la traducció, que quedaria de la manera següent: ‘Em complau aquesta paraula del gran savi, tan ben explicada, i tan clara, oh Gotama’. Es refereix a la manera com Gotama ha resolt la pregunta, més que no pas al concepte que ha explicat. Per la fórmula contrària cf. v 1084-1085 *sabban taṃ takkavaḍḍhanaṃ, nāhaṃ tattha abhiraṃiṃ*, ‘tot això només fa que incrementar les especulacions i no em complau’. Per a fórmules semblants sobre lloances a la ‘pedagogia’ del Buddha després de resoldre una qüestió, o queixes sobre la manca de claredat, cf. per exemple Sn 7, (paràgraf final): *abhikkantaṃ bho Gotama, abhikkantaṃ bho Gotama: seyyathāpi ... ‘cakkhumanto rupāni dakkhinti’ ti, evam evaṃ bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito.*

1084. Norman no sap com entendre el relatiu **ye** (“there is no correlative to ye, and we are probably to see it as the plural of yo = si quis”, Norman, p. 394), però està clar que va amb **pubbe**, que són ac. n. pl., i que la oració de relatiu és completa, però sense concordança de nombre: *ye ... pubbe viyākaṃsu ... sabbaṃ taṃ itihītihaṃ* (i.e. *hoti*) ... *nāhaṃ tattha* (i.e. *tasmīṃ*) *abhiraṃiṃ*, ‘les coses que em van explicar ... (això) no em satisfà’. Pel **ye** ac. pl. neutre (!) cf. Oberlies § 42.3a. Geiger ho considera un magadhisme, cf. § 110 nota 2. **huraṃ** (contrari d’*idha*; cf. sànscrit *iha/amūtra*) lit., ‘en un altre lloc’, és a dir, al seu país, d’on prové. El comentari, seguint Nidd II, interpreta **Gotamasāsanā** com un ablatiu referit a **huraṃ**: Pj II, 596,12-13: *Gotamasāsanā pubbataraṃ*, ‘abans de les ensenyances de Gotama’, però nosaltres llegim, amb C^{kb} i Fausböhl

Gotamasāsanam, ac. de referència del verb *dicendi viyākamsu*, ‘van explicar (sobre) la doctrina de Gotama’. *icc-āsī, iti bhavissati*, lit. ‘així ha estat, així serà’, (= “segons la causa, així és l’efecte”) Hemaka cita una frase que resumeix la doctrina del Buddha, tal i com li han explicada en altres llocs. Es tracta possiblement d’una fórmula per a caracteritzar el budisme com una doctrina de les causes, de la interdependència dels fenòmens.

1085. *viditvā*, abs. amb un sentit causal, ‘a causa de saber (la qual cosa)’.

1086. *diṭṭhasutamutaviññātesu*, segons la traducció de Norman, és un dvandva: ‘aquelles coses percebudes, pensades, apreses (d’oïdes) o vistes’. En principi aquí no seria escaient traduir els termes per ‘teoria, tradició, pensament i consciència’. Sembla més aviat que es tracta dels objectes visuals, auditius, etc. Ara bé, si considerem el fet que els dos locatius: *diṭṭhasutamutaviññātesu* i *piyarūpesu* poden anar per separat (per l’absència de conjunció coordinant entre dues paraules amb el mateix cas oblic cf. 1033b) i referir-se, respectivament, a objectes mentals, intel·lectuals, etc. i a objectes sensuais, materials, etc. Però seguint Nidd II 55: *diṭṭhanti cakkhunā diṭṭham; sutanti sotena sutam; mutanti ghānena ghāyitam jivhāya sāyitam kāyena phutṭham; viññātanti manasā viññātanti – idha diṭṭhasutamutaviññātesu*. Traduïm aquestes paraules segons el context del vers. *chandarāgavinodanam*, ‘la completa destrucció dels desitjos impulsius’ o potser ‘completa destrucció de l’impuls del desig’. Nidd II 55 interpreta *chandarāga* com una sola paraula: *chandarāgoti yo kāmesu kāmacchando kāmarāgo kāmanandī kāmataṇhā kāmasineho kāmapariḷāho kāmamucchā kāmajhosānaṃ kāmogho kāmayogo kāmupādānaṃ kāmacchandanivaraṇaṃ. nibbānapadam*, ‘el lloc, la regió del nirvana’. *accutam*, ‘que no decau, perenne’.

1087. *aññāya* (la *a-* breu perquè ja és llarga per posició, el verb és *ājānāti*) abs. ‘havent comprès’. *diṭṭha-dhamma-*, ‘el món vist, la vida que vivim, aquest món’. *abhinibbutā*, adj. literalment ‘completament nirvanitzats’. Pj II 596, 22-23: *diṭṭhadhammābhinibbutā ti viditadhammattā diṭṭhadhammattā rāgādhinibbānena ca abhinibbutā*, ‘que han assolit el nirvana en aquest món significa que pel fet de conèixer el món (= els fenòmens), pel fet d’haver vist el món (= els fenòmens) tot deslliurant-se de les passions, etc. han assolit el

nirvana'. Una explicació més aviat escolàstica. Norman tradueix 'completely quenched in the world of phenomena' (p.132).

1088. **kathamkathā**, ac. pl. femení acabat en *-ā*, ve regit pel verb *tarati* en el p.p. *tiṅṅo*.

1089. **nāparo** = *na aparo*, lit. 'a part del qual no n'hi ha un altre', és a dir, 'incomparable, com no n'hi ha cap d'igual'.

1090. **āsasāno**, part. pr. o aor. d' *āsimsati*, 'tenir esperança, desitjar'; pel context ha de ser antònim de **nirāsayo**. Niddesa interpreta que és la oposició entre el qui no té desig i el qui encara en té. Nidd II N^e 139,21-28: *nirāsaso so uda āsasāno ti nittaṅho so udāhu sataṅho rūpe ... dhamme āsīsati sāsīyati pattheti piheti abhijappatī ti. āsa* significa 'expectativa, esperança'. **paññakappī** = *paññakappin*, aquí *-kappin*, ha de ser el contrari del suffix *-vā* (-vant) de **paññavā**. Pj II 597,5-7: *tattha uda paññakappī ti udāhu samāpattiñāṇādinā ñāṇena taṅhākappaṃ vā ditthikappaṃ vā kappayati*, 'aquí *paññakappī* significa, o bé algú que gràcies al coneixement dels assoliments (*samāpattis*, graus de meditació) mitjançant aquest coneixement provoca un comportament amb desig o un comportament dogmàtic'. **Sakka**, segons Nidd II es tracta del *kula* o família del Buddha. Noti's l'ambigüitat entre *sakka* < *śākya* (clan del Buddha) i *sakka* < *śakra* (el déu Indra).

1091. **akiñcanam**, adj., 'sense res, que no té res'.

1092. **tiṭṭhatam**, gen./dat. pl. del part. pr. Pj II 597,14: *tiṭṭhamānam. jāte* forma construcció de locatiu absolut amb **mahabbhaye**. **yatha-y-idam** = *yathā idam*, cf. nota 1077. Aquí *idam* es refereix a *dukkham*, segons el comentari Pj II, 597,15: *yatha-y-idam nāparam siyā ti yathā idam dukkham puna na bhaveyya* 'per a que això no sigui encara més significa per tal que el sofriment d'aquesta vida no es torni a produir (en una vida posterior)'.

1094. **akiñcanam**, 'no-res' o bé 'que no té res', el comentari don Pj II, 597,17 dóna el sinònim: *kiñcanapaṭipakkham*, 'el contrari d'alguna cosa'; es tracta d'un adj. (cf. CPD s.v. *having nothing*, etc.). **anāparam**, *-ā-* m.c. Pel sentit del vers, Nidd II Ne 147,12 ss.: *kiñcanan ti rāgakiñcanam ... duccharita-kiñcanam; kiñcanappahānam kiñcanavūpasamaṃ ... amataṃ nibbānan ti ... anādānan ti ādānam vuccati taṅhā; yo rāgo ... lobho akusalamūlam; ādānappahānam ādānavūpasamaṃ ... amataṃ nibbānan ti ... etaṃ dīpaṃ anāparan ti etaṃ*

dīpaṃ tāṇaṃ ... anāparan ti tamhā paro añño dīpo n' atthi; atha kho so evaṃ dīpo aggo ca seṭṭho ca ... pavaro cā ti. Pj II 597,21 ss.: *akiñcanan ti kiñcanapaṭipakkhaṃ anādānan ti ādānapaṭipakkhaṃ kiñcanādānavūpasaman ti vuttaṃ hoti; anāparan ti aparapaṭibhāgadīpavirahitaṃ seṭṭhan ti vuttaṃ hoti,* 'vacuitat significa el contrari d'alguna cosa, desaferrament significa el contrari de l'aferrament; es refereix a la completa eradicació de les possessions i l'aferrament; incomparable significa que no n'hi ha cap altra d'igual, és a dir: la millor'.

1095. En el compost *diṭṭhadhamma-abhinibbutā*, *diṭṭha-dhamma-* significa el món visible, el món en què vivim. cf. nota 1053. *etad* = *etaṃ*, sandhi vocàlic, cf. Geiger § 72.1. Pronom acabat en *-ṃ* > síl·laba llarga que és reduïda m.c. amb la variant *etad* (cf. sànscrit *etaṭ*); o podria tractar-se d'un anusvāra elidit també m.c., més la inserció d'una consonant, en aquest cas la *-d*, que funcionaria com a *onglide*. Vegi's la fórmula *etad avoca Bhagavā* recurrent a les seccions en prosa dels Nikāyas. Probablement és una qüestió de ritme. *-vasānugā* = *-vasa-anugā*, 'enduts per la força'. De la mateixa arrel *gam*, *paddhagū*. Sobre el suffix *-gul-gū* vegi's nota 1049. *paddha-* cf. sànscrit *prādhvaga-*. Pj II 597,20-21: *Na te Mārassa paddhagū ti te Mārassa paddhacarā paricārakā sissā na honti*, 'No són seguidors de Māra significa que no són serfs de la mort (Māra), que no són els seus comparses, que no són els seus deixebles'.

1096. El nom propi Jatukaṇṇi significa 'el de les orelles de betum (o brea)'; desconecem la referència. *akāmakāmiṃ*, el compost és la negació (*a-*) del compost tp. *kāma-kāmin*, on *-kāmin* significa 'el qui desitja', i *kāma-* significa 'plaers sensuals', cf Pj II 598,3-4, *kāmānaṃ akāmanato akāmakāmiṃ buddhaṃ sutvā*. *sahājanetta*, la *-ā-* és llarga m.c. *sahaja*, 'espontani', i *netta* significa 'ull' (sàns. *netra*), és un bahuvrīhi, 'el de visió espontània', és a dir, aquell qui té una comprensió immediata, intuïtiva, de les coses. *puṭṭhum*, (cf. sàns. *praṣṭum*) inf. de *pucchati*.

1097. *iriyati*, 'ronda, fa el seu camí, és itinerant'. Aquí la trajectòria del sol es compara amb la trajectòria del Buddha Gotama, caminant d'un poble o ciutat a l'altre i predicant la seva doctrina. Els monjos, excepte durant l'estació plujosa, feien vida itinerant i vivien del menjar que la gent els oferia com almoïna. En

efecte, en el Canon el verb ‘caminar’ equival sovint a ‘viure’, ‘fer vida... (amb ac. de manera)’ ‘comportar-se’. *yam*, aquí és conj. consecutiva.

1098. *vinaya*, ‘desfes-te de, deixa estar, abandona’, imp. 2 sg. de *vineti*. *datṭhu*, imp. 2. sg. No és inf. (cf. sàns. *draśtum*). Es podria tractar també d’un neutre de terminació en *-u*, però no faria sentit. El comentari entén que es tracta d’un absolutiu (Pj II, 598,16: *disvā*). *khemato*, el sufix *-to* (*-tas*) en funció comparativa: *nekkhammaṃ datṭhu khemato*, ‘considera la passivitat com a pau’ (= considera que la passivitat, la inacció, és com la pau, és la pau). Pj II 598, 14-16: *Tattha nekkhammaṃ datṭhu khemato ti nibbānañ ca nibbānagāminiñ ca paṭipadaṃ ‘kheman’ ti disvā*, ‘aquí considera la inactivitat com a pau significa contemplar la inacció com a nirvana i camí que porta al nirvana’. *vijjitha*, imp. 3 sg. opt. de *vindati*: *mā vijjitha kiñcanaṃ*, ‘que no hi hagi res’.

1099. *visosehi* (< sàns. *viśoṣayati*, de *śuṣ-*, ‘assecar’, cf. Whitney *Roots* s.v.), és l’imperatiu del causatiu *visoseti*: fer assecar, dessecar, exterminar. *majjhe ce no gahessasi*, Nidd II 68 ho entén malament: *majjhe vuccati paccuppannaṃ rūpaṃ vedanā saññā saṅkhārā viññāṇaṃ*. Pj II no hi comenta. La traducció literal és ‘si no t’agafes (estant al mig, majjhe és locatiu)’, és a dir, ‘si un cop et trobes en equilibri, no t’aferres, no t’agafes (a aquest estat)’. *gahessasi*, fut. 2 sg. (sàns. *grahīṣyasi* o *grahiṣyasi*, la *-i* del sànscrit baixa de to en pāli *-e-*, com sovint passa de sàns. *-a-*, en contacte amb labial > pāli *-u-* : cf. *mataṃ/mutaṃ*).

1100. *sabbaso* (sàns. *sarvaśah*) adv. ‘totalment’. *yehi*, ‘pels quals’, instr. de causa. Hem traduït en veu activa i sense abandonar l’estil poètic del pāli. *maccuvasaṃ*, ‘el poder de la mort’, cf. Nidd II 69 *maraṇassa vasaṃ*. *vaje*, 3 sg. opt. de *vajati*, ‘anar’.

1101. El nom propi *Bhadrāvudha* s’ha d’entendre, segurament, com *Bhadra-āvudha* = *Bhadra-āyudha* (per l’equivalència *v/y* cf. nota 1020), ‘aquell l’arma del qual és la bona fortuna’, o bé ‘aquell que té una arma afortunada’. Noti’s la metàfora castrense, d’un ús tan extès en cercles religiosos que la famosa metàfora del Buddha lluitant contra els exèrcits de Māra ha passat a ser un mite entès de manera literal. *kappaṃjahaṃ*, ‘que ha abandonat el cicle del temps’, *kappa-* significa ‘era, era universal des del desplegament de l’univers fins la total conflagració’.

1102. *janapadehi*, instr./abl., ‘des de (els seus) països’. Pj II 599,5-6: *janapadehi saṅgatā ti Aṅgādīhi janapadehi idha samāgatā*, ‘. Nidd II Ne 158,18 ss. ofereix una llista completa dels països en qüestió. *tuvam* = *tvam*. *viyākarohi*, se sobreentén v. *dhammam*, cf. Pj II 599,6-7: *viyākarohi ti dhammam desehi*.

1103. *ādānataṇhaṃ*, ‘desig de possessió’, cf. Pj II 599,17-21: *ādānataṇhaṃ ti rūpādinam ādāyikam gahaṇataṇhaṃ, taṇhūpādānan ti vuttam hoti*, ‘desig de possessió vol dir desig de prendre allò al que hom s’aferra, siguin objectes físics o d’altres; significa el combustible pel (foc del) desig’. *vinayetha*, 2 sg. opt. = *vinayeyya*, amb sentit exhortatiu ‘t’has de desfer de, has de suprimir’. Cf. Nidd II 72 *vinayeyya paṭivinayeyya pajaheyya vinodeyya byantīkareyya anabhāvaṃ gameyyāti*. Per l’expressió *uddham adho tiriyañ cāpi majjhe*, cf. nota 1055. *upādiyanti*, 3 pl. impersonal, la gent s’aferra.

1104. *pajānam*, part. pres. ‘sabent(-ho)’. *kiñcanaṃ* en el sentit de cosa o objecte com a obstrucció, passió (cf. PED s.v.). *sabbaloke*, no ens ofereix cap problema de traducció si considerem els dos primers pādas com una unitat sintàctica (*sabbaloke* no pot ser ac. com diu Norman p. 397: ‘I prefer to take it as being locative singular of the past participle of the root sañj-, in agreement with –loke’): ... *na upādiyetha ... kiñcanaṃ sabbaloke*, ‘no s’aferra a res en el món’, cf. D II 68,8 *na kiñci loke upādiyati*. Així ho entén també Cone, ADP, s.v. Pj II 599,17-21: *ādātabbaṭṭhena ādānesu rūpādisu satte sabbaloke imaṃ pajam maccudheyye laggam pekkhamāno, ādānasatte vā macchudheyye laggam tato vīttikkamituṃ asamatthaṃ iti pekkhamāno*, ‘considerant aquesta gent estancada en la mort, les persones del món, aferrades a les coses materials pel desig de possessió; o considerant que aquesta gent està estancada en la mort, que és l’aferrament, i per això no en poden sortir’. Nidd II Ne 161,23: *ādānasattā vuccanti ye rūpaṃ ādiyanti upādiyanti gaṇhanti sattva. ādānasatte*, ac. pl. ‘amants de l’aferrament’ ‘adictes a la possessió. L’ac. pl. va referit al sg. *imaṃ pajam ... visattaṃ* (*pajam* és un sg. col·lectiu, ‘la gent’. Aquí –*satte* cal entendre’l < *-*sakte*, és a dir, no com el sànscrit *satva*, ‘ésser vivent, criatura’, sinó *sakta*, ‘adherit a’, tot i que la interpretació pa. *satta* = sànsc. *satva* s’ha divulgat a causa de paraules com *bodhisatva*, que són una mala traducció de pāli a sànscrit: en sànscrit caldria dir *bodhisakta*, ‘amant del saber’. *maccudheyye*, loc. de *maccu-dheyya-*, traduït sovint com “el reialme de la

mort”, però aquí *-dheyya* és possiblement un pseudo sufix, sense significat propi (“Suffixartig”, Wakernagel, § 633 d), del tipus *nāmadheyya*, ‘nom’, *māradheyya*, ‘la mort’, *kāmadheyya*, ‘el desig’, etc. Per tant, *maccudheyya* = la mort. *visattan* = *visattam*, ac. n. sg., de *visajjati*, passiva de *vi-sañj*, ‘estar enganxat, adherir-se a’.

1105. *katakiccaṃ*, sans. *kr̥takṛtyam*. Llegim el gen. pl. *sabbadhammānaṃ* com a complement (gen. objectiu) de *pāraguṃ. aññāvimokkhaṃ*, ‘l’alliberament per mitjà del saber’. Pj II 599,25-26: *Tattha aññāvimokkhan ti paññānubhāvanijjhātaṃ vimokkhaṃ pucchati*, ‘aquí quan pregunta per *aññāvimokkhan* vol dir l’alliberament que consisteix en una calma fruit de l’experiència del coneixement (d’experimentar allò que se sabia teòricament?)’. El mateix passatge de Pj II continua explicant que Udaya havia assolit els quatre *jhānas* i per això el Buddha adapta la seva resposta al nivell d’Udaya.

1106. *domanassāna* = *domanassānaṃ*, gen. pl. *thīna-*, ‘rigidesa mental, mentalitat indolent vers les coses’. *cūbhayaṃ* = *ca ubhayaṃ*, cal entendre *domanassāna ca, ubhayaṃ*, ‘i dels mals pensaments - d’ambdós’. *ubhayaṃ* doncs fa referència als dos genitius plurals i es pot traduir per ‘i també’ (cf. PED, s.v.).

1107. *upekhā-satī-* són dos termes que fan referència a estats en la meditació, cf. Pj II 600,4-5: *upekhāsatisaṃsuddhan ti catutthajjhānaupekhāsatīhi saṃsuddhaṃ*, ‘la completa purificació amb l’equanimitat i la vigilància significa la completa purificació mitjançant l’equanimitat i la vigilància del quart nivell de trànsit meditatiu (*jhāna*)’. *dhammatakkā-purejava*, *purejava* (‘precedit de’; BHS *purojava*, ‘assistent’, Divy 211, 214, 379; en vàdic *puroyāva*, ‘precedent’ ‘que precedeix’) < *purā-java*: -as > -ay / -av > -e / -o. *dhammatakkā* significa ‘reflexió en el dhamma’. *aññāvimokkhaṃ*, cf. nota 1105.

1108. *kiṃ su saṃyojano loko* = *kiṃsaṃyojano loko* (Pj II 600,16). *vicāraṇaṃ*, lit. ‘investigació, reflexió, exàmen’, però ho traduïm com ‘causa de reflexions’. Pj II, 600,16: *vicāraṇan ti vicāraṇakāraṇaṃ*, ‘investigació significa la causa de la reflexió (investigació)’. En el Canon és sinònim de *vitakka*, només la literatura escolàstica va desenvolupar conceptes diferents per a cada paraula, cf. PED, *vitakka*, nota. *kiss’ assa*, segons Geiger, mala lectura: cal llegir *kissa ssu* (Geiger, §111.1), *ssu* = *svīd*, partícula emfàtica.

1109. *nandīsaṃyojano*, ‘que té com a parany la il·lusió’. És destacable la sintaxi de *taṇhāya vipphānena nibbānaṃ iti vuccati* (en resposta a *kissa ssa vipphānena nibbānaṃ iti vuccati*, segons la lectura de Norman, p. 398), literalment: ‘mitjançant l’eradicació de la set, es diu nirvana’, és a dir: l’eradicació de la set o el desig és la causa i nirvana la conseqüència.

1110-1111. *puṭṭhum*, inf. de finalitat del verb *pucchati*, ‘preguntar’. *āgamma*, abs. (sàns. *āgama*). *taṃ*, conj. consecutiva, ‘de manera que, per tant’. *suṇoma*, ‘escoltem, ara escoltarem’, és un present *pro futuro*. *viññānaṃ*, cf. Pj II, 600,22: *Tattha viññānaṃ ti abhisamkhāraviññānaṃ*, ‘aquí consciència es refereix a la consciència que prepara o produeix (noves existències)’ (cf. Cone, s.v.). *abhisamkhāraviññānaṃ* ve a ser una cosa així com l’acumulació de l’intel·lecte o la consciència, el subconscient, per dir-ho en termes de la psicoanàlisi (el PED proposa *storing intellect*, però *viññāna* no és pròpiament l’intel·lecte).

1112. *atītaṃ*, el passat. En aquest context, les vides passades cf. Nd II 81: *Kathaṃ bhagavā attano atītaṃ ādisati? Bhagavā attano atītaṃ ekampi jātiṃ ādisati, dvepi jātiyo ādisati, tissopi jātiyo ādisati, catassopi jātiyo ādisati, pañcapi jātiyo ādisati, dasapi jātiyo ādisati, vīsampi jātiyo ādisati, tiṃsampi jātiyo ādisati, cattālīsampi jātiyo ādisati, paññāsampi jātiyo ādisati, jātisatampi... pe... jātisahassampi... jātisatasahassampi... anekepi saṃvaṭṭakappe... anekepi vivaṭṭakappe... anekepi saṃvaṭṭavivaṭṭakappe ādisati – “amutrāsiṃ evaṃnāmo evaṃgotto evaṃvaṇṇo evamāhāro evaṃsukhadukkhappaṭisaṃvedī evamāyupariyanto, so tato cuto amutra udapādim; tatrāpāsiṃ evaṃnāmo evaṃgotto evaṃvaṇṇo evamāhāro evaṃsukhadukkhappaṭisaṃvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno”ti. Iti sākāraṃ sauddesaṃ anekavihitāṃ pubbenivāsaṃ ādisati. Evaṃ bhagavā attano atītaṃ ādisati*, ‘Com ensenya el Benaurat el seu passat? El Benaurat explica una vida passada, o dues, o tres, o quatre, o cinc, o deu, o vint, o trenta, o quaranta, o cinquanta, o cent ... o mil ... o cent mil ... en el període de moltes eres universals de desplegament ... moltes eres universals de replegament ... ho explica en el període de moltes eres universals de desplegament i replegament: “en un altre lloc jo tenia aquest nom, pertanyia a aquest clan, tenia aquesta aparença, m’alimentava de tal cosa, vaig experimentar tals i tals plaers i dolors, vaig viure

tants anys, i caient d'aquella existència vaig entrar en una altra existència on tenia aquest nom, pertanyia a aquest clan, tenia aquesta aparença, etc. etc. i després d'aquella vida vaig aparèixer en aquest món”, és d'aquesta manera com explica els seus records de vides anteriors: explicant quines característiques tenia, fent-ne una exposició amb molts detalls. És així com el Benaurat explica el seu passat'. *pāragū/-u = paragā/a* (sobre la inestabilitat dels fonemes i els problemes que implica llur transcripció en qualsevol llengua, cf. Martinet, 1949, pp. 1-27). La sintaxi cal entendre-la: *Yo ... ādisati, (taṃ) pāraguṃ ... āgamaṃ*.

1113. *vibhūtarūpasaññissa* (- -), gen. sing. en comptes de -saññino (u -). Fa referència a un estadi de la meditació. *sabbakāyappahāyino*, també gen. sg. Pj II 600,14 ss: *vibhūtarūpasaññissā ti samatikkantarūpasaññissa; sabbakāyappahāyino ti tadaṅgavikkhambhanavasena sabbarūpakāyappahāyino, pahīnarūpabhavapaṭisandhikassā ti adhippāyo*, 'el qui veu la forma material com a inexistent és el qui la percep com a superada; el qui ha abandonat tots els cossos és aquell que s'abstrau de les parts del seu cos i abandona tot el cos material, és a dir, ha abandonat la forma material de la reencarnació'. '*n'atthi kiñcī ti passato*, fa referència a l'estadi meditatiu anomenat *ākiñcaññāyatanaṃ*. *neyyo*, part. fut. pass. de *neti*, 'conduir, dirigir', lit. 'ha de ser dirigit', fig. 'ha de ser inferit = se l'ha de suposar' (cf. PED, s.v.).

1114. La nostra traducció tendeix a una lectura simple d'una estrofa que, altrament, podria oferir massa problemes. La nostra traducció es basa en interpretar que *jānāti* té dos complements directes, implícitament coordinats: el primer és *tiṭṭhantam enaṃ*, i el segon és *vimuttaṃ tapparāyanaṃ*. Deduïm que és així pel context: 'El Tathāgata (o sigui, el Buddha) coneix tots els estats: coneix tant l'estat x, com l'estat y'. És a dir, sap distingir entre l'estat de consciència del qui seguirà al cicle de reencarnacions i el qui no. El comentari Pj II, 601, 8 ss. diu (vegi's com eludeix el fet que la resposta del Buddha sigui només a la pregunta sobre el coneixement i no sobre el comportament): *Ath' assa Bhagavā tādise puggale attano appaṭihatañāṇataṃ pakāsetvā taṃ ñāṇaṃ vyākātuṃ gāthādvayam āha. Tattha viññāṇaṭṭhitiyo sabbā abhijānan Tathāgato ti abhisamkhārasena catasso paṭisandhivasena sattā ti evaṃsabbā*

viññāṇaṭṭhitiyo abhijānato Tathāgato; tiṭṭhantam enaṃjānāti ti kammābhisamkhāravasena tiṭṭhantam etaṃ puggalaṃ jānāti: ‘ayaṃ evaṃgatiko bhavissatī ti; vimuttan ti ākiñcaññāyatanādhimuttaṃ; tamparāyanan ti tammayam, ‘Aleshores el Benaurat, després d’haver explicat com és el comportament d’aquell qui té un coneixement sense limitacions, explica com és aquest coneixement en dues estrofes (gāthās). Aquí, que el Tathāgata coneix tots els estats de consciència significa que el Tathāgata té un coneixement precís dels quatre (estats de consciència) que produeixen noves vides i els set (estats de consciència) a causa de la reconnexió (reencarnació) [Nidd II 83 *explicita quins són aquells quatre i aquests set*]; coneix l’estat del qui es queda significa que sap si un individu es queda al cicle del *samsāra* a causa de la producció de *karma* (*kamma*), es refereix a que pot saber quin serà el seu destí. Alliberat significa alliberat en l’estat de la vacuitat. Que va més enllà d’allò significa que consisteix en allò’. Nidd II Ne 180,2 llegeix *’dhimuttaṃ* i explica: *vimokkhena ’dhimuttaṃ*. Horner i Rahula (1996: 180) tradueixen segons aquesta lectura: ‘a person who is stationed (in one of these seven stations), dedicated to (= *adhimuttaṃ*) and bent on that (station) (= *tamparāyanam*).’

1115. Llegim *’nandīsaṃyojano’ iti evam etaṃ abhiññāyavusīmato*, (E^e llegeix *evam evam*). *etaṃ* és l’anafòric que recull la subordinada d’*iti*. gen./dat. de *vusīmā*. Aquesta paraula és d’origen desconegut. Està relacionada amb el verb *vasati*, ‘residir’. Nosaltres traduïm ‘perfecte, acomplert’. PED el deriva de *vaīmant*, però nosaltres el derivem del sànsc. vèdic *vṛṣiman*, de *vṛṣa-* ‘mascle; brau; cabdill; el més excel·lent’ (MW, s.v.). Segons Pj II 601, 24: *vusīmato ti vusitavāsassa*, ‘aquell qui ha completat la seva *vāsa* (ronda de recaptació d’almoines)’. *tathaṃ*, sànsc. *tathya-*, adj. ‘que és així’, ‘veritable’ ‘real’. Aquí altra vegada *brāhamaṇassa* és atribut del Buddha. Sobre la idea (recurrent en tot el Tipiṭaka) del brāhmaṇa autèntic per oposició al brāhmaṇa de casta/naixement, cf. *Mahāgovinda Suttanta*, D II, 220 (PTS).

1116. *dvāhaṃ* = *dve ahaṃ*, aquí *dve* significa dues vegades (Pj II, 601,29: *dve vāre*). Smith (Pj II 710) suggereix que *dvāhaṃ* conté *dvi* < *dviḥ* ‘dues vegades’, però com apunta Norman (p. 399), ‘it may include *dve* “twice” which occurs at The 753. See EV I, p. 233 (and Th 753)’. *yāva-* en compost, (cf. Pāṇini 2.1.8

yāvadavadhāraṇe). *apucchissam*, -ss- m.c. (Norman), és un aortist, 1 sg. *ti me sutam*, aquí Pind (*Apunts*) proposa una possible nova interpretació de *sutam* com a nom d'acció, amb un valor present, 'what I hearsay is that', equivalent al sànsc. *iti mama śravaṇam*, 'això és el que jo estic sentint a dir' o 'el que jo sento a dir (ara)'. Nosaltres seguim la interpretació tradicional, entenent que el participi, en ser de perfet, indica simplement una acció acabada, referida òbviament al present: 'això és el que he sentit, el que tinc entès (i.e. després d'haver-ho sentit)'. Segons el comentari el Buddha hauria fet esperar Mogharāja dues vegades, deixant preguntar abans Ajita i Metteyya (Pj II 601,28 ss). Mogharāja hauria sentit a parlar de la llei o costum segons la qual un mestre ha de respondre si és preguntat degudament tres vegades. Se suposa, doncs, que el vers comença amb la tercera vegada que Mogharāja fa la mateixa pregunta al Buddha. És versemblant que el Buddha no hagués volgut respondre les dues vegades anteriors, no pas, com diu el comentari, per la immaduresa de Mogharāja (Pj II 602,1: *assa indriyaparipākaṃ ... na vyākāsi*) sinó pel fet que la pregunta versa sobre el més enllà, una qüestió que el Mestre eludeix constanment per la seva inutilitat.

1117. *abhikkantadassāviṃ*, Pj II, 602,12: *evaṃ abhikkantadassāvin ti evaṃ aggadassāviṃ, sadevakassa lokassa ajjhāsayādhimuttigatiparāyanādīni passituṃ samatthan ti dasseti*, 'que ha assolit una visió avançada, significa que, si hi aplica la concentració, és capaç de veure el destí de les persones en el més enllà, etc.'

1118. *lokaṃ avekkhantaṃ ... na passati*: *lokaṃ* és l'objecte directe del participi present en acusatiu *avekkhantaṃ*, 'no veu (no pot veure) aquell qui observa el món objectivament'. *avekkhati* significa literalment 'mirar des de dalt', és a dir, amb distància, objectivament (cf. CPD, s.v. *avekkhati*). Traduïm 'contemplar', en el sentit que el qui observa el món objectivament fa el que nosaltres anomenem 'vida contemplativa'.

1119. -to, suffix comparatiu que funciona com aposició (cf. nota 1098). *suññato*, 'buit' cf. Pj II 602,14-17: *suññato lokaṃ avekkhassū ti avasiyapavattasallakkhaṇavasena vā tucchaṃ saṃkhārasamanupassanāvasena vā ti dvīhi' ākārehi suññato lokaṃ passa*, 'contempla el món com a buit significa mira el món com un buit de dues

maneres: o bé contemplar-lo com a fútil pel fet de reconèixer que avança sempre cap a la desaparició, o bé pel fet de considerar els saṃkhāras (les construccions mentals)', (vegis's PED *saṃkhāra*, s.v.). Per *lokaṃ* cal entendre no només el món dels homes sinó tots els móns, tots els cels i els inferns, etc. cf. Nidd II 88: *Lokoti nirayaloko tiracchānaloko pettivisayaloko manussaloko devaloko khandhaloko dhātuloko āyatanaloko ayaṃ loko paro loko brahmaloko sadevako. attānudiṭṭhiṃ*, 'l'especulació sobre si mateix', Pj II 602, 17-18: *attānudiṭṭhiṃ ūhaccā ti sakkāyadiṭṭhiṃ uttaritvā* (B° *uddharitvā*). Nidd II Ne 196,24: *attānudiṭṭhi vuccanti vīsativatthukā sakkāyadiṭṭhi ... ūhacca samūhacca uddharitvā samuddharitvā ... anabhāvaṃ gametvā*. Però Hare proposa 'uproot view of ātman' (p. 212).

1120. La intervenció de Piṅgiya, on es declara *jiṇṇo*, 'vell', etc. apunta a un significat de *māṇava* diferent de 'home jove'. *vītavaṇṇo*, lit. 'sense color'. Pj II 602,25 ofereix el sinònim *vinatṭhapurimacchavivaṇṇo*, 'la pell del qual ha perdut el seu color o complexió anterior'. *antarāya*, Bm llegeix *-rāyaṃ* i Pj. Nidd. = *antarā* (y)eva. Pj II 603, 1-3: *māhan nassaṃ momuho antarāyā ti māhaṃ tuyhaṃ dhammaṃ asacchikatvā antarā eva avidvā hutvā anassiṃ*, 'Que no trespassi jo mentre encara sóc ignorant significa que no em mori jo mentre encara sóc ignorant per no haver estat instruït en el teu dhamma'. Norman proposa *antarā va* com a lectura correcta. *vijaññaṃ* és opt. 1 sg. (cf. Oberlies § 47).

1121. *rūpesu*, loc. amb sentit causal. Traduïm 'forma/es'. Segons el comentari cal entendre que es tracta de les formes sensorials en general, no només visuals, cf. Nidd II 90: *Cakkhurogena ruppanti kuppanti pīlayanti ghaṭṭayanti, byādhitā domanassitā hontī. Sotarogena ... pe ... kāyarogena... pe ... ḍaṃsamakasavātātapasarīsa-pasamphassehi ruppanti kuppanti pīlayanti ghaṭṭayanti, byādhitā domanassitā hontīti – ruppanti rūpesu*. Queda clar que *rūpa* aquí significa el contacte dels sentits amb el món dels sentits, el món físic (*rūpa*, la matèria pròpiament dita). Noti's el joc de paraules que associa el sofriment a les formes materials (cf. *Beob.* § 29). *vijaññaṃāne*, ac. pl. Pj II 603,9-10: *kammakāraṇādīhi upahaññaṃāne*, 'els qui són colpits per causes com el karma, etc.'. *jahassu*, 2 sg. imp. v. mitja de *jahāti*, cf. Geiger 1994, §126.

prosa una referència a la distinció tardana entre Canon i Comentaris (i com és natural la tendència era a canonitzar també els comentaris, de manera similar a com els Vedaṅgas havien acabat assumint una autoritat equiparable als Vedas). El passatge és antic de qualsevol manera, ja que Nidd II el comenta, però no fa servir la paraula *pāḷi*.

1124-1125. En aquests versos és de destacar que l'autor manté l'ordre de noms seguint el de les respectives intervencions dels brahmans en les preguntes. També és de destacar el to èpic, que ja hem vist als *Versos sobre l'argument*.

1125. *dubhayo* = *dve ubhayo*. Però la *d-* també pot tractar-se d'una onglide dental: *Kappā-d-ubhayo*.

1126. *Buddhaseṭṭhaṃ*, el millor dels Buddhas. Aquest epítet fa referència, probablement, a l'existència de diversos buddhas en el passat: Pj I 180,31 – 181,3: *tattha bujjhitā kaccāni ti ādinā nayena buddho, uttamo pasamsaniyo cā ti seṭṭho, buddho ca so seṭṭho ca buddhaseṭṭho anubuddhapaccekabuddhasaṅkhātesu vā buddhesu seṭṭho ti buddhaseṭṭho*, i.e. hem d'entendre el compost o bé com un dvandva, o bé com un karmadhāraya. *sampannacaraṇaṃ*, segons Pj II 604, 8-10: *nibbānapadaṭṭhānabhūtena pātimokkhasilādinā sampannaṃ*, 'dotat de la petja [PED, ³*pada-ṭṭhāna-* s.v.] del nirvana i d'una conducta moral segons el Pātimokkha, les sīlas, etc.'. *carāṇa* significa literalment 'acció de caminar'. Noti's la repetició del mateix verb en dues formes diferents: *upāgañchum* = *upāgamum*, 3 pl. aor. El participi de present *pucchantā*, n. pl., té un matís clarament de finalitat o desideratiu, vinculat a l'ús del present *pro futuro* que pot estar vinculat al fet que aquí la *consecutio temporum* és aor. > pres. (= pres. > fut.). El verb que expressa l'acció posterior adopta un matís de finalitat o desig.

1128. *Ādiccabandhunā*, instr. sg. (sànskrit *āditya*), pel descendent del Sol. Referència al llinatge de la família de Gotama, que també trobem a la famosa Pabajjāsutta (Sn 405 ss.). cf. nota 991.

1129. *pāraṃ apārato*, aquesta expressió, segons Norman, dóna suport a la interpretació de pārayana com a 'viatge a l'altra riba', l'anar a l'altre costat des d'aquest. Norman, a la mateixa nota (1129, p. 402) afirma que la sintaxi

d'aquest vers és complicada, si no se sobreentén un *attham aññāya* a partir del passatge en prosa, del qual dependria *ekamekassa pañhassa*. Nosaltres no entenem on és el problema: el dat./gen. és complement de *desitam* 'allò indicat (= respost) [a cada pregunta]'

1131. *anugāyissam*, opt. 1 sg. *anugāyati* significa 'recitar, repetir la recitació d'un text vèdic o elogiar'. Nidd titula aquest capítol *Pārāyanānugitigāthāniddesā*, Comentari als versos de l'*anugīti* del Pārāyana. El substantiu femení *anugīti* (cf. CPD s.v.), té un sentit més concret de 'sumari o recapitulació en versos (d'un passatge anterior en prosa)'. El preverbi *anu-* significa després, altra vegada, i equival en llatí al preverbi *re-*. *kissa hetu*, 'per quina raó, a raó de què'. *hetu* podria ser un genitiu, *hetu* < *hetū* < **heto* < *hetoh* (Norman: 403), però el PED (s.v.) el considera en aquest cas un acusatiu. *nāgo* és una v.l. a B^e i S^e (cf. v. 1058) per *nātho*; aquesta lectura és adoptada per Horner i Rahula. Norman, tot i traduir *nātho* seguint E^e, rectifica a les notes.

1132. Entenem *pahīna-malamohassa*, essent *mala-moha-* un compost karmadhāraya, 'la brutícia de l'estupidesa', i.e. 'la brutícia que és l'estupidesa'. *handā* és una interjecció, 'vinga doncs! au!'. *giram vaṇṇūpasamhitam*, 'un discurs d'elogi': *giram* significa parlament, discurs, i l'adjectiu *vaṇṇa-upasamhita-* significa 'elogiós'. Així es justifica el to poètic dels dos versos següents. Noti's que el metre canviarà a *tiṭṭhubh*, i que el vers 1134 conté una comparació d'alta volada lírica si ho comparem amb el to general de l'obra. Pensem que a això fa referència Piṅgiya quan 'avisa' que l'elogi, *giram*, serà 'embellit' *vaṇṇūpasamhitam*. El verb *vaṇṇeti* significa tant 'descriure' com 'lloar'.

1133. *lokantagū* = *loka-anta-gū*, 'el qui ha anat fins el final del món'. Per l'origen del sufix *-gul-gū* cf. nota 1049. *sabba-bhava-* fa referència a totes les existències, és a dir, a tots els naixements, a tot el cicle de reencarnacions. *sacchavayo* = *sacca-ahvaya-*, adj., 'el nom del qual és vertader, aquell qui mereix el seu nom' (és un epítet del Buddha, cf. PED, s.v. *sacca-*). *brahme*, voc. de *brahman/brahmā*, cf. nota 1065. *upāsito me* és de fet una construcció passiva, 'ell és honorat per mi' = 'jo li faig honors, jo sóc el seu servidor'.

1134. *yatha-r-iva* = *yathā iva* (cf. D i,90). *ajjhapattam* = E^e *ajjhapatto*, Norman deriva aquest aorist reduplicat d'*ud-apattā*, sànscrit *udapaptat*, amb reduplicació de la *p(a)-* (cf. CPD, [s.v. *ud-apattā*]). El fet que Nidd II N^e 221,6

inclou només com a sinònim *adhigacchiṃ*, un aorist, és certament anormal. Pj II no comenta l'entrada. La quantitat de variants (totes són participis, tanmateix) demostra que es tracta d'un *locum difficilium*. Amb tot, nosaltres entenem que la sintaxi no és incomprendible tal com els editors – i la resta de MSS. – ho llegeixen, però estilísticament l'opció de Norman és més raonable i per tant el seguim.

1135. Estrofa idèntica a v. 1084, excepte en el fet que aquesta vegada no hi trobem les marques per als recitadors (segons el comentari, anotades pels propis saṅgītikāras, autors que aquest passatge final de l'obra, cf. nota 1084).

1136. *jutimā* és una v.l. de *jātimā* E^e, seguint B^{ai} *jutimā* = *jutimant*. El PED diu que *jātimā* és sovint una variant de *jutimant*, i cita aquesta estrofa. Pj II no comenta la paraula. Nidd II E^e llegeix *jātimā*. Nidd II N^e 224,25 diu: *jutimā ti matimā paṇḍito paññavā buddhimā ñāṇī vivhāvī medhavā*, això és, allò que nosaltres diríem 'una lluminària', com a sinònim d'erudit. L'edició birmana de Sn i Nidd llegeix *jutimā*. Pj II 605,23: *bhūripaññāṇo ti ñāṇaddhajo, bhūrimedhaso ti vipulapañño, 'bhūripaññāṇo* significa símbol de la intel·ligència, *bhūrimedhaso* significa d'ampla saviesa'. Norman apunta 'The first explanation seems to be taking *paññāṇa* in its sense of "sign, mark, token" (see note on 96) and *bhūri* as "wisdom", whereas the second is taking *bhūri* in the sense of "abundant". Norman cita Renou, 1939, p. 384, nota 1.

1137. *sandiṭṭhikam akālikam*, literalment 'que es pot veure completament/ conjuntament' i 'és sense temps/immediat'. Aquests dos conceptes formen part de la fórmula tradicional per definir l'ensenyament del Buddha. Aquí Nidd II 108 ofereix diverses explicacions: *Sandiṭṭhikamakālikanti sandiṭṭhikam akālikam ehipassikam opaneyyikam paccattam veditabbam viññūhīti – evaṃ sandiṭṭhikam. Atha vā, yo diṭṭheva dhamme ariyam aṭṭhaṅgikam maggam bhāveti, tassa maggassa anantarā samanantarā adhigacchateva phalaṃ vindati paṭilabhatīti, evampi sandiṭṭhikam. Akālikanti yathā manussā kālikam dhanam datvā anantarā na labhanti kālam āgamenti, nevāyam dhammo. Yo diṭṭheva dhamme ariyam aṭṭhaṅgikam maggam bhāveti, tassa maggassa anantarā samanantarā adhigacchateva phalaṃ vindati paṭilabhati, na parattha na paraloke, evaṃ akālikanti – sandiṭṭhikamakālikam*. Pj II 605,24-26 simplifica: *sandiṭṭhikam akālikam ti sāmaṃ passitabbaphalaṃ na ca kālantare*

pattabbaphalam, ‘que es pot veure aquí i ara significa que el seu fruit es pot veure totalment i no cal esperar al futur per obtenir-lo’. S’insisteix, doncs, en la idea que el resultat d’aquest dhamma no s’obté *post mortem*, sinó que és immediat. *yassa n’ atthi upamā kvaci*, lit. ‘del qual no hi ha semblant enlloc’.

1138. Aquí versemblantment parla Gotama, però el comentari Pj II entén que és Bāvāri qui pregunta a Piṅgiya (vegi’s Apèndix V). El verb *vippavasati*, ‘residir en un altre lloc, residir allunyat’, es fa servir normalment pels monjos que en recessos de meditació solitària, i més concretament, durant l’estació plujosa. Aquí el sentit és simplement el d’allunyar-se de la presència d’algú. *muhuttam api*, ‘ni un sol instant’, la partícula *api* en sentit concessiu. *bhūripaññaṇā* i *bhūrimedhasā*, cf. nota 1136.

1139. cf. nota 1137.

1140. *tamhā* fa referència al Buddha, ‘d’ell’.

1142. *va* = *viya* = *iva*, per tant *passāmi naṃ manasā cakkhunā* va significa ‘el veig amb la ment com si el veiés amb els ulls’, cf. Pj II 605,29 – 606,1: *tam buddham ahaṃ cakkhunā viya manasā passāmi*, ‘veig aquell buddha amb la ment com si fos amb l’ull/un ull’. *rattindivaṃ*, adv. ‘nit i dia’. *vivasemi rattim* és una perífrasi que literalment significa ‘fer que la nit brilli’ (*vivaseti*, caus. de *vi* + *vas*, brillar, cf. PED [s.v. *vivaseti*]), és a dir, esperar-se a que es faci l’albada, vetllar tota la nit. Però Nidd II 133 confirma aquest significat: *vivasemi atināmemi atikkamemi*, i Pj II recull només *atināmemi*. *avippavāsaṃ*, Nidd II Ne 231,6: *ten’ eva maññāmi avippavāsan ti tāya buddhānusatīyā bhāvento avippavāso ti taṃ maññāmi, avippavuttho ti taṃ maññāmi*. Norman interpreta ‘The phrase must mean “I think there is (or I regard it as) non-absence’.

Nosaltresensem que *avippavāsaṃ* pot ser un subjuntiu, ‘jo no me’n separi’, amb un sentit imperatiu, injuntiu, o de probabilitat ‘que jo no me’n he de separar’ = ‘no me’n separaré’. El subjuntiu en pāli és un mode en recessió, no se’n ha aïllat un paradigma, però se’n troben casos aïllats precisament amb l’allargament de la vocal temàtica, que aquí no és m.c. (cf. Geiger § 123) com *a-vi-(p)pa-vās-aṃ*, de *vippavasati*, amb desinència secundària *-aṃ* per *-āmi* (cf. Geiger § 122) que aquí es justificaria m.c. La subordinació sense conjunció del verb de pensament *maññāmi* amb subjuntiu no seria una raresa: ‘per això, crec, no me’n separaré’. B^a llegeix *avippavāsi*. En vèdic la desinència de primera

persona subjuntiu és *-āni*, i com assenyala Bloomfield (1930: 105), ‘the first persons, as already remarked, do duty also as imperatives; we treat them here rather than as impvs.’. I ofereix exemples de subjuntiu que ja en les primeres etapes registrades del sànscrit comença a confondre’s amb la resta de temps i modes. Bloomfield explica que ‘in subordinate clauses the subjunctive is much commoner than the injunctive’, quan de fet llurs funcions són equivalents. Exemples: *āyusmān* (AV. *-māñ*) *jaradaṣṭir yathāsam* (AV. *-sāni*) RVKh. VS. AV; *sakhyāt te mā yoṣam* TB. ApŚ. ApMB. HG. ‘May I not be separated from thy friendship’; Bloomfield segueix amb la confusió entre Subj. i Imp. ‘This interchange is most frequent in first-person forms, where the subj. also does duty as impv. ... Several cases occur in subordinate clauses. Subj. per Precatiu: *aham evedaṃ sarvam asāni* (ŚB. BṛhU. *-vam bhU. -vam bhūyāsam*) ŚB. BṛhU. ChU. ‘May I myself be (or become) this entire world’, i també variant *-āni/-am a: yan madhuno ... tenāhaṃ madhuno ... ’sāni* (HG. *Bhūyāsam*) PG. ApMB. HG. Per tant pensem que també es podria tractar d’un injuntiu (cf. Renou 1952: 249) ‘L’injonctif se définit négativement: c’est un indicatif privé des désinences primaires et démuní d’augment ... Au point de vue des alternences, il marche entièrement avec l’indicatif’ (el subratllat és nostre). En tot cas té un clar sentit de futur, sens dubte referència del *vippavassāmi* del v. 1140 a.

1143. *nāpentī*, també C^k; C^b *nāpetta*, B^a *nāmekiṃ*, Fsb. (B^m?) *nāmenti* (Nidd. = *nāgacchanti* (i.e., *nāpagacchantī*?) *vi[[j]jahanti vinā santi*). Seguim la lectura d’E^e. *nato*, ppp. de *namati*, ‘inclinat-se, vinclar-se, prostrar-se’, amb instrumental de direcció/locatiu (cf. l’expressió *yena ... tena upasaṃkami = yatra ... tatra upasaṃkami*). Pj II 606,3-4: *yena disābhāgena buddho, tena ten’ evāham pi nato tanninno tappoṇo ti dasseti*, ‘cap a la regió on sigui el Buddha, cap aquella (regió) també jo (estaré) inclinat, vinclat, acarat (PED s.v. *poṇa* ‘sloping down, prone’)’.

1144. *Jiṅṅassa me dubbalathāmakassa*, genitiu absolut. Pāṇini els esmenta just després dels loc. abs. *anādare*, ‘per expressar falta de consideració’, sentit concessiu. Especialment delicada resulta l’anàlisi del pāda b i c, mentre d s’entén perfectament. El pāda b és explicar per Pj II 606,6 amb una v.l.: *ten’ eva kāyo na paretī ti ten’ eva dubbalathāmakattena kāyo na gacchati, yena vā buddho tena na gacchati; na paretī ti pi pāṭho, so ev’ attho; tatthā ti buddhassa*

santike, ‘per això el cos no ve’ significa que a causa de la seva debilitat el cos no va, no va on sigui que s’està el Buddha. També hi ha la lectura *na paleti*, que significa el mateix. *pāleti* = *palāyati* (‘davongehen’, cf *Beob.* § 57). ‘on’ significa a la vora del Buddha’. Per l’alternança de r/l cf. Norman 2006: 151. En el pāda c saṃkappa-yattāya ofereix problemes d’interpretació. Pj II 606,9-10: saṃkappayattāyā ti saṃkappagamanena, interpretant doncs que yatta = yātrā (‘viatge’), paraula que com bé apunta Norman no apareix al PED. Be i Nidd II Ne 232,20* llegeixen la v.l. –yantāya, ‘amb l’esforç’, de yanta. Nosaltres optem per seguir Pj II i Norman (‘mental journey’), perquè ens sembla que els arguments per traduir –yantāya no són més sòlids. En tot cas, el vers diria ‘El segueixo amb l’esforç de la ment’.

1145. *paṃke*, loc. sg. ‘en el fang’. Però com que es parla d’illes entenem que vol dir aigües fangoses, pantà. Aquí la imatge està treta sens dubte de les planícies gangètiques inundades per la crescuda del riu, igual que la resta de metàfores relacionades amb el desbordament o crescuda (*ogha*). *dīpā dīpam*, Pj II 606,12-13: *dīpā dīpam upaplavin ti satthārādito satthārādiṃ abhigañchim*, ‘he flotat d’una illa a l’altra significa he anat de mestre en mestre’. Norman assenyala oportunament les vv.ll. *upapplaviṃ*, *uppalaviṃ* i *upallavi(ṃ)* de l’edició europea; Pj II té *uppalaviṃ* i *upallaviṃ* com a vv.ll. Nidd II N^e 233,12* glossa *upallaviṃ* com *pallaviṃ sampallaviṃ*. Tot apunta doncs a una tradició en què –p/- s’assimila –l/- en comptes de –pp-, ‘the forms with –pa/- would seem to be a variant for the usual –pi/-, i.e. with a svarabhakti vowel –a- arising in the conjunct –p/- instead of the usual –i-.’ (Norman, nota 1145). Aquí traduïm *anāsavaṃ* literalment ‘sense fluxos, sense corrents’, per mantenir la imatge del riu desbordat i l’home que es vol salvar arribant a terra ferma.

1146. Aquí el comentari Pj II (606,16-25), per sortir del pas i explicar com pot ser que ara sigui el Buddha i no Bāvāri qui parla, introdueix una breu i pintoresca narració, segons la qual el Buddha, que s’estava a Sāvātthi, en notar que Piṅgiya i Bāvāri han assolit una maduresa intel·lectual, es teletransporta i s’apareix davant d’ells a l’āśram de Bāvāri. Bāvāri aleshores pregunta a Piṅgiya ‘Qui és aquest?’ i el deixeble li diu ‘Ha vingut el Buddha’. Immediatament Bāvāri s’aixeca i li fa les reverències pertinents. En aquella conjuntura el Buddha pronuncia aquest vers. *Vakkali*: nom d’un deixeble del Buddha famós per la

seva confiança o fe, *saddhā* (cf. DPPN, s.v.). *Bhadrāvudho*, el mateix deixeble de Bāvaṛī que, després de la ronda de preguntes al Buddha, se'n fa seguidor. *Āḷavi-Gotamo*, no és citat ni pel CPD ni pel DPPN. Segons Pj II,606, un deixeble que, com els altres dos, va obtenir la il·luminació gràcies a la seva fe, per estar inclinat a la fe. Són tot exemples de deixebles que han assolit l'estat d'arahat mitjançant la fe (*muttasaddho = saddhādhimutto* Pj II 606,26, 'alliberat per la via de la fe' 'inclinat a la fe'), és a dir, la capacitat de creure i seguir les doctrines del Buddha encara que no el tinguin en cos present al davant. Norman posa en dubta aquesta interpretació que per altra banda segueixen tant el PED com Saddhatissa. Segons Norman –*mutta* aquí no és equivalent a *adhimutta*, sinó que cal derivar-ho de *muñcati* = expressar, dir, i aleshores el compost, bahuvrīhi, significaria 'la fe del qual ha estat expressada, manifestada', 'el qui ha expressat la seva fe'. Però *saddhā* pot voler dir aquí 'desig'. El compost seria un bahuvrīhi, 'el qui s'ha alliberat del desig'. Un punt fort de l'argument de Norman és que Vakkali és citat a Th-a II 138,8, on es diu que era incapaç d'alliberar-se a causa de ser *saddhābalavabhāva*, que no pot significar 'home de molta fe' sinó 'home de molt desig'. Norman tradueix finalment 'As Vakkali has declared his faith, and Bhadrāvudha and Āḷavi-Gotama, in just the same way you too declare your faith'. Està clar que l'ordre del compost apunta a la interpretació de Norman, la qual seguim: *Yathā āhu Vakkali ... muttasaddho*, 'Tal com era Vakkali, la confiança del qual va ser manifestada'. La mateixa explicació val per *pamuñcassu* (2 sg. imp.) *saddham*, 'deixa sortir la teva fe, allibera la teva fe' = 'demostra la teva fe'.

1147. *esa ... pasīdāmi*, 'jo mateix m'alegro'. *esa* és referit a la primera persona, jo = aquest (d'aquí). *vivattachaddo*, cf. v. 1003. Pj II 365,27 ofereix una interpretació ortodoxa i, creiem, equivocada: *vivattachaddo ti vivaṭarāgadosamohachadano. paṭibhānavā*, el qui té *paṭibhāna*. *paṭibhāna* significa rapidesa mental, capacitat de reacció mental immediata, de respondre immediatament – quan li fan una pregunta, el Buddha no s'ho ha de pensar: ja sap la resposta.

1148. *adhideve*, segons el CPD, *adhi-deva-*, 'a god above the gods', però a l'entrada *adhideve*: indeclinable, *adhi* + loc. sg. o ac. pl, 'concerning the gods'. El PED ho pren en el senti d'*ati-deva* (cf. Norman, nota 1148), 'a supreme god'.

Nidd II N^e 238, 20: *adhideve abhiññāya ti devā ti tayo devā – samutidevā upapattidevā visuddhidevā; bhagavā samuttideve adhidevā ti abhiññāya upapattideve adhidevā ti abhiññāya visuddhideve adhidevā ti abhiññāya – adhideve abhiññāya*. Pj II 607, 8-9: *adhideve abhiññāya ti adhidevakare dhamme ñatvā*, interpretació que segueixen Horner i Rahula en la seva traducció '(qualities which make) the supreme devas'. Per la sintaxi està clar que és ac. pl. en *-e*. Pel context (*parovaram*, i el fet que sàpiga respondre a totes les preguntes) sembla que en efecte es refereix al fet que el Buddha va descobrir un coneixement ultramundà – el mundà ja el tenia. *pañhān'* = *pañhānaṃ*, gen. pl. amb *antakaro*. *Satthā* = *Satthar*, mestre (sànskrit *śāstrī*). *kaṃkhīnaṃ paṭijānataṃ*. Segurament el comentarista entén que són aquells qui, un cop han escoltat la veritat, saben reconèixer que els seus dubtes s'han esvaït: Pj II 607, 11-12: *kaṃkhīnaṃ paṭijānatan ti kaṃkhīnaṃ yeva sataṃ 'nikkhamk' amhā' ti paṭijānantānaṃ*, 'dels dubtosos que reconeixen = dels qui reconeixen que ja no tenen dubtes'.

1149. *dhārehi*, lit. 'mantingues, sostingues', i.e. 'considera, tingues com'. Nidd II Ne 241,10: *yassā ti nibbānassa*. És per això que traduïm 'aquell lloc', entenen que la metàfora descriu el nirvana com un lloc inamovible, ferm, per oposició a la vida, a l'esdevenir mòbil, canviant, dolorós. *adhimutta-citta-*, CPD, cita aquest vers (s.v.): '*whose mind is (thus) disposed, or has (such a) conviction*'; Sn 1149 (*evaṃ maṃ dhāreh(i) ~aṃ*).

Apèndix I

Pj II 575,1 – 580,30, Introducció a les *Vatthugāthā* Introducció argumental del *Pārāyanavagga*

Els versos sobre l'argument del Pārāyana comencen amb les paraules *Kosalānaṃ purā*. L'ocasió en què foren pronunciades fou la següent: Temps era temps, hi havia un fuster que vivia a Bārāṇasi. Ningú l'igualava en la seva professió. Tenia setze deixebles, cadascun dels quals tenia al seu torn mil aprenents. Així, aquells disset fusters més els setze mil aprenents s'intentaven guanyar la vida prop de Bārāṇasi. Anaven a una muntanya propera, talaven arbres, en feien tota mena d'estris d'ús domèstic i, cenyint una barca, els transportaven cap a Bārāṇasi pel Ganges. Si el rei els necessitava, els oferien per amoblar el palau del rei, fos d'un o de set pisos. Si el rei no ho necessitava, ho venien a algú altre, i així podien alimentar dona i fills.

Un dia, el mestre va pensar que no era possible viure sempre de l'ebanisteria, perquè era una feina molt dura en la vellesa. Tenint això en ment, es va adreçar als seus deixebles: "Fills meus, porteu-me arbres de fusta lleugera com l'*udumbara*". "Molt bé" van respondre aquells, i li van dur el que demanava. El mestre va fabricar un ocell de fusta, s'hi va ficar dins, i va acabar-ne la maquinària. Aquell ocell de fusta, semblant a un *supaṇṇarājā*, va aixecar el vol cap al cel, va sobrevolar el bosc i va aterrar davant dels aprenents. Aleshores el mestre digué als deixebles: "Fills meus, fabricant vehicles de fusta d'aquesta mena, és possible conquerir tot el regne de Jambudīpa. Fabriqueu-ne doncs també vosaltres, fills meus. Un cop haguem conquerit el regne, ja podrem viure (sense treballar): és dur haver de fer de fuster per viure." Aquells, quan van haver fet allò que el mestre els havia encomanat, el van avisar. Aleshores el mestre els digué: "Quin regne hem de conquerir, fills meus?". "El de Bārāṇasi" respongueren ells. "Ni parlar-ne, fills meus! Això no ho heu de fer, perquè encara que el conquerim es parlarà del *rei fuster* i del *príncep fuster*, i no ens treurem de sobre l'etiqueta de fusters. Jambudīpa és molt gran: anem a un altre lloc". Aleshores, carregant les dones i els fills, i proveïts d'armes, van pujar als

vehicles de fusta, i van dirigir-se cap a l'Himavat. A l'Himavat van entrar en una ciutat i es van presentar a la residència del rei. Allí van conquerir el regne, i van ungir rei al mestre, el qual va ser conegut des d'aleshores com a rei Katṭhavāhana (Vehicle-de-fusta), i com que la ciutat havia estat presa per ell, va rebre el nom de Katṭhavāhananagara, i així també tot el regne. El rei Katṭhavāhana era just, i també ho era el príncep i els setze deixebles, que havien estat nomenats ministres. Aquell regne, governat pel rei segons els quatre principis de la concòrdia⁴, era molt pròsper, opulent i segur. Les ciutats i els pobles⁵ sentien molta estima pel rei i per l'assemblea del rei. “El nostre rei és un benefactor, i també ho és la seva assemblea” pensaven.

Aleshores, un dia, uns mercaders de Majjhimadesa (el país central) van carregar les seves mercaderies i van viatjar a Katṭhavāhananagara. Agafant alguns regals dels que se solen lliurar amb les cartes, van anar a visitar el rei. El rei els va preguntar d'on venien aquells productes. “De Bārāṇasi, majestat”, respongueren els mercaders. Aleshores ell, el rei, es va informar sobre totes les novetats d'aquella ciutat i va dir: “Establiu-me un vincle d'amistat amb el vostre rei”. “Molt bé” van acceptar aquells. Ell els va donar els salaris, i quan va arribar l'hora de marxar, mostrant el seu respecte, els va deixar anar. Aquells, quan van arribar a Bārāṇasi, informaren el rei. El rei va fer ressonar els tambors anunciant que a partir d'aquell dia tots els mercaders procedents de Katṭhavāhananagara quedaven exempts d'impostos, i va dir “Que el rei Katṭhavāhana sigui doncs el meu amic”. Fou així com aquells dos esdevingueren amics invisibles. També el rei Katṭhavāhana va fer ressonar els tambors per tota la ciutat, anunciant que a partir d'aquell dia tots els mercaders procedents de Bārāṇasi quedaven lliures d'impostos, i que serien recompensats amb un salari”. Aleshores el rei de Bārāṇasi va enviar una carta a Katṭhavāhana: “Si en el vostre país hi ha alguna cosa meravellosa digna de veure o escoltar, que se'ns mostri o se'ns expliqui també a nosaltres”.

⁴ i.e. dāna, ‘generositat’; peyyavajja, ‘discurs amable’; atthacariyā, ‘comportament útil’; samānattatā, ‘equanimitat’ (PED).

⁵ Traduïm així nagarā jānapadā, aquí jānapada, per oposició a nagara- ciutat, significa el camp, les zones rurals.

Kaṭṭhavāhana va respondre amb una carta similar. Quan aquells dos van arribar així a un acord, van aparèixer uns xals de llana que Kaṭṭhavāhana vestia de tant en quant. Eren d'una qualitat excel·lent, d'una suavitat insuperable, i tenien el color del sol naixent circular quan les brises (han deixat el cel net)⁶. En veure'ls, el rei pensà: "Els enviaré al meu amic". Va fer tallar vuit caixes de vori als experts en vori i ficar els xals dins les caixes. Va manar als artesans de la laca que en recobriessin l'exterior amb una mena de boles de laca, i posant-hi també vuit cistells de boles de laca, els va fer embolicar amb teles i hi va estampar el segell reial: "Envieu-ho al rei de Bārāṇasi", ordenà als ministres, i els lliurà una carta: "aquests regals han de ser desembolicats al mig de la ciutat, i en presència dels ministres", digué. Ells, agafant-ho, ho dugueren al rei de Bārāṇasi. Aquell rei va fer llegir la carta, va reunir els ministres i al mig de la ciutat, a la plaça davant del palau. Van trencar el segell, van desembolicar les teles i van descobrir el cistell. Veient les vuit boles de laca, el rei va pensar: "El meu amic m'envia boles de laca com si fóssim nens que juguen amb boles de laca". Va quedar sense paraules i assegut com estava al seu tron, va agafar una d'aquelles boles de laca: quan una bola de laca va caure, es va fracturar la caixa de vori i va quedar en dos trossos. El rei va veure el xal que hi havia a l'interior, i trencant la resta de boles, va passar el mateix: cada xal feia setze braços de llarg per vuit d'ample. Estesa aquella roba, la plaça reial brillava com si hi toqués el sol del matí. En veure-ho, la gentada sacsejava els dits, onejava les vestidures (en senyal d'admiració), i s'alegrava pensant: "L'amic invisible del nostre rei, el rei Kaṭṭhavāhana, li envia aquest regal. És just fer el mateix amb l'amic". El rei va convocar els mercaders, els va demanar que valoressin cada xal, però cap dels xals no es podia preuar prou. Així doncs va pensar: "El qui envia deprés ha d'enviar el doble del regal que ha rebut. Què podria doncs enviar jo al meu amic?".

En aquell temps, el buddha Kassapa havia aparegut al món i residia a Bārāṇasi. Aleshores el rei va pensar: "No hi ha cap tresor superior al tresor de les tres gemmes fonamentals. Per què no li envio al meu amic l'estat de sorgiment del tresor de les tres gemmes fonamentals?".

⁶ bāla-suriya-marutta-mālaka-sadisā vaṇṇena.

Va fer gravar amb vermelló natural, sobre una làmina d'or, la conducta del monjo mendicant fins atènyer l'estat d'arahat, i també la següent gāthā:

‘El Buddha ha aparegut al món pel bé de tots els éssers vius,
el Dhamma ha aparegut al món pel bé de tots els éssers vius,
el Saṃgha ha aparegut al món com un incomparable camp de mèrit.’”

Va ficar la làmina dins d'una caixa incrustada amb les set gemmes, i aquesta caixa la va ficar dins d'una altra caixa amb pedres precioses, la qual va ficar dins d'una altra caixa incrustada d'esmeraldes, i la d'esmeraldes la va ficar dins d'una caixa de rubís, la de rubís en una caixa d'or, la d'or en una de plata, la de plata en una de vori, i la de vori en una de fusta massissa, el qual va introduir en un gran cofre, i va embolicar el cofre amb teles i el va segellar. Ordenà preparar el millor dels seus elefants, decorat amb senyeres i ornaments d'or, cenyit amb xarxes daurades, i al damunt hi va fer instal·lar un divan, sobre el qual va carregar el cofre. Amb el blanc parasol reial, havent-se fet la cerimònia de pūjā amb tota mena de flors oloroses, havent cantat els músics els cent panegírics, fa fer ornar tot el camí fins la frontera del regne, i ell mateix va liderar la comitiva, i a la frontera es va aturar i va enviar el regal als reis veïns, dient: “aquest regal ha de ser enviat d'aquesta manera pels qui m'honoren”. Havent escoltat això, aquells reis van venir des de l'altra direcció, i van dur després el regal fins a la frontera del regne de Kaṭṭhavāhana. Havent escoltat això també Kaṭṭhavāhana, després d'anar-los a trobar i fent una pūjā allà mateix, va fer portar el regal a la ciutat, i va reunir els ministres. A la plaça reial va fer desembolicar el regal i es va descobrir el cofre. Va veure la caixa que hi havia dins del cofre, i va anar obrint les caixes successivament fins que va veure la làmina d'or. Es va alegrar molt i va dir: “El meu amic m'envia com a regal un tresor que és molt difícil de trobar en cent mil eres!”. Aleshores va pensar: “És ben bé que hem escoltat una cosa que mai no havíem escoltat: ‘ha aparegut un Buddha al món’. No seria mala idea anar a veure el Buddha i escoltar el dhamma”. I es va adreçar als ministres: “Sembla ser que les tres joies: el Buddha, el Dhamma i el Saṃgha, han aparegut al món. Què creieu que hem de fer?”. Aquells van respondre: “Vos, majestat, quedeu-vos aquí, que nosaltres ja anirem a assabentar-nos”. Així doncs els setze ministres, acompanyats pels setze mil assistents, van es van acomiadar formalment del

rei, li van dir: “Si ha aparegut el Buddha al món, ja no ens tornarem a veure. Si no ha aparegut, tornarem”, i dit això, van marxar. I també el nebot del rei, més tard, va agenollar-se davant del rei i li digué: “Jo també me n’hi vaig”. “Fill meu” va dir el rei, “tu, si t’assebentes que ha aparegut un Buddha, torna aquí i informar’m”. “Molt bé” va acceptar aquell, i va marxar. Tots ells van caminar una nit sencera fins que van arribar a Bārāṇasi, però quan encara no hi havien arribat, el Buddha s’havia esvanit. Aquells van errar per molts monestirs preguntant “Qui és el Buddha? On és el Buddha?”, fins que van trobar-se amb deixebles directes i els ho van preguntar a ells. Aquells els van explicar que el Buddha s’havia esvanit. Els ministres i els seus assistents es van desconsolar: “Ah! Hem fet un camí tan llarg i no l’hem pogut ni veure...”. I van preguntar: “Ha deixat potser alguna indicació, bhante?”. Aquell respongué: “Sí, devots, l’ha deixada: cal establir el triple refugi, cal cultivar les cinc conductes morals, cal observar l’*uposatha* amb els seus vuit preceptes, cal fer donatius, cal abandonar la vida mundana”. Havent escoltat això, van transferir el ministeri al nebot i tots ells es van ordenar monjos. El nebot, enduent-se amb ell un testimoni del Buddha, va emprendre el camí de retorn cap al regne de Kaṭṭhavāhana⁷. Després de passar per totes les ciutats (fins arribar a

⁷ Literalment, el passatge fa: bhāgineyyo paribhogadhātuṃ gahetvā Kaṭṭhavāhanaratṭhābhimukho pakkāmi, és a dir, “el nebot, havent pres una relíquia feta servir (i.e., un dels estris que havia fet servir el Buddha) va emprendre el camí de retorn cap al regne de Kaṭṭhavāhana”. Seguidament hi ha una interpol·lació, un escoli, que no traduïm, però que d’alguna manera fem implícita en la traducció que hem seguit: Paribhogadhātu nāma bodhirukkhapattacīvarādīni; ayaṃ pana bhagavato dhammakarakam dhammadharam vinayadharam ekaṃ therañ ca gahetvā pakkāmi, “Paribhogadhātu, és a dir, objectes com l’arbre del coneixement (bodhi), el bol d’almoines, el mantell taronja, etc. Però aquí es vol dir que, havent-se endut un deixeble directe del Buddha que coneixia de memòria el dhamma i el vinaya i (que per tant també) era un instrument del dhamma (com la resta de relíquies), se’n va anar”. La resta del passatge deixa clar que la ‘relíquia’ en aquest cas és un monjo coneixedor del dhamma per ensenyança directa del Buddha, i és per això que traduïm paribhogadhātu per ‘testimoni’.

Kaṭṭhavāhananagara) va informar el rei: “El Buddha va aparèixer i també ha desaparegut”. Havent dit això, va explicar al rei les instruccions que havia llegat el Bhagavā. El rei després d’apropar-se al thera i escoltar el dhamma, va manar construir un monestir, va fer erigir un monument amb les relíquies del Buddha, va plantar un arbre del coneixement, i per tal de cultivar els tres refugis i les cinc conductes morals eternes va observar l’uposatha amb els seus vuit preceptes, i va fer donatius als religiosos. Havent-se mantingut així la resta de la seva vida, es va reencarnar al món dels déus anomenat Reialme dels Plaers. Per altra banda, aquells setze mil que s’havien ordenat monjos, havent acomplert el seu temps com a simples éssers humans, van renéixer al voltant d’aquell mateix rei.

Havent passat tots ells la era d’un buddha al món dels déus, quan va aparèixer el nostre Bhagavā van descendir del món dels deus. Aleshores tots ells van renéixer en aquest món: el mestre va renéixer com a Bāvāri, fill del sacerdot oficial del pare de Pasenadi. Estava dotat de les tres marques del gran home, era un coneixedor consumat dels tres Vedas, i ocupà el sacerdoci del seu pare quan aquell va morir. Els setze aprenents principals van renéixer com a aprenents dels oficis (religiosos) vora Bāvāri. La resta dels setze mil assistents van reencarnar-se vora dels altres setze. Però el rei de Kosala va acabar els seus dies, i aleshores van ungir rei Pasenadi. Bāvāri, al seu torn, esdevingué el seu sacerdot oficial. El rei, per voluntat del seu pare⁸, oferia donatius i d’altres béns a Bāvāri, perquè ell, el rei, durant la seva primera juventut, havia estudiat al seu costat. Aleshores Bāvāri va informar al rei: “Majestat, m’ordenaré monjo”. El rei va respondre: “Mestre, mentre Vos sou aquí, és com si hi hagués el meu pare: no abandoneu el món!”. “No insistiu, Majestat. M’ordenaré monjo”. El rei, doncs, en veure que no podia impedir-ho, li va demanar: “Retireu-vos del món als meus jardins, de manera que us pugui veure dia i nit”. Aleshores el mestre, juntament amb els seus setze deixebles principals i els setze mil assistents, es va ordenar monjo per fer la vida ascètica, i es va instal·lar als jardins de palau. El rei proporcionava les quatre ajudes per la vida monàstica⁹ i tenia cura del mestre dia i nit.

⁸ pitarā, instr./abl.(?)

Aleshores, un dia, els deixebles van dir al mestre: “residir al costat de la ciutat és realment un gran obstacle: anem a la intempèrie, mestre, a un lloc despoblat. Viure en un lloc allunyat és de gran ajuda pels qui fan vida conemplativa¹⁰”. “Està bé” va acceptar el mestre, i ell mateix va informar el rei. El rei, després d'intentar impedir-ho tres vegades, incapaç de persuadir el mestre, va lliurar dues mil monedes a dos dels seus ministres i els va donar les següents ordres: “Allà on el r̥ṣi desitgi instal·lar la seva residència, feu construir amb aquests diners un monestir”. Així doncs el mestre, acompanyat dels setze mil ascetes amb el cabell recollit en un monyo, i seguit pels ministres, va partir de les terres del nord i es va fer ruta cap al sud.

El venerable Ānanda, que coneixia aquesta història¹¹, la va donar a conèixer com a l'origen del Pārāyanavagga en el (primer) concili, amb els següents versos:

⁹ catuhi paccayehi upaṭṭhāti. paccaya, segons el PED, “support, requisite, means, stay. Usually with ref. to the 4 necessities of the bhikkhu's daily life, viz. cīvara, piṇḍapāta, senāsana, (gilānapaccaya --) bhesajja, i. e. clothing, food as alms, a dwelling -- place, medicine”.

¹⁰ pantasenāsanavāso nāma bahūpakāro pabbajitānan, lit. ‘un llit i un seient apartats són realment una gran ajuda pels qui fan la vida retirada’. La cel·la del monjo només tenia un llit i un lloc per seure, d'aquí que la paraula per dir ‘residència’ sigui el compost senāsana, ‘llit i cadira’.

¹¹ tam atthaṃ gahetvā, lit. “havent après aquesta qüestió”. Ānanda, segons el comentari, es deuria haver assabentat d'aquesta història per boca d'altri.

Apèndix II

Taula de lectures preferides

Estrofa + pāda	Andersen & Smith (1913)	Norman (2006)	La nostra traducció
977 c	vasī	vasī	vasi (B ^{ai})
1050 a	ve	ce (B ^{aim})	ve
1060 a	vidvā ca so vedagu naro idha	vidvā ca so yo vedagū naro'dha (B ^m)	vidvā ca so vedagu naro idha
1064 a	gamissāmi	sahissāmi (B ^{im})	gamissāmi
1073 d	bhavetha	cavetha (B ^{aim})	cavetha (B ^{aim})
1079 e	yathā	yatā (nota 10 E ^e)	yathā
1080 e	yathā	yatā	yathā
1084 b	sāsanā	sāsanā	sāsanam (C ^{kb} , Fsb.)
1114 d	vimuttam	vimuttam	adhimutta (Nidd II N ^e)
1115 a	ākiñcaññāsambhava m	ākiñcaññāsambhavam	ākiñcaññāsambhava m
1115 c	evam	etam (B ^{aim})	etam (B ^{aim})
1116	ca	va (B ⁱ , B ^a)	ca
1122 b	dissatā	dissatā	disā (B ^{aim} , Fsb.)
1131 c	nātho	nātho	nāgo (B ^e , S ^e)
1134 d	ajjhapatto	ajjhapattam	ajjhapattam
1136 a	jātimā	jutimā (B ^e , Nidd II N ^e)	jutimā (B ^e , Nidd II N ^e)

Appendix III



Apèndix IV

(Pj II 604,14 – 605,7) Introducció a l'*Anugīti* del Pārāyana

Els versos que comencen amb *Recapitularé el Pārāyana* estan relacionats amb la resta del poema de la manera següent:

Quan el Benaurat va haver recitat el Pārāyana, els setze ascetes assoliren l'estat d'arahat, i la resta dels cent quaranta milions d'éssers humans i divins van tenir una ocasió per a escoltar el dhamma. Per això els antics diuen:

Així a la bella ermita Rocosa
En la trobada del Pārāyana
El Buddha comunicà l'Immortal
A cent quaranta milions d'éssers.

Un cop acabada la instrucció en el dhamma, tots els qui s'havien reunit allí des de molts indrets tornaren als seus respectius pobles i ciutats amb l'experiència d'haver escoltat el Benaurat. El Benaurat se'n tornà cap a Sāvatti, acompanyat dels setze assistents i de molts milers de monjos. Allí Piṅgiya féu una reverència al Benaurat i li digué: "Senyor, he d'anar a informar Bāvari que un Buddha ha aparegut al món. Li ho vaig prometre". El Benaurat li va concedir el permís i només amb el pensament (¿?) arribà a la riba de la Godāvāri, i a peu va arribar a la porta del monestir. Bāvari el va veure venint pel camí en la llunyania sense el vestit d'escorça, sense moño, amb el vestit dels monjos, i entenent que allò significava que un Buddha havia aparegut al món, li anà a l'encontre. Quan el va trobar li preguntà: 'I doncs, Piṅgiya: ha aparegut un Buddha al món?'. 'Sí, brahman, ha aparegut, i assegut a l'ermita Rocosa ens ha ensenyat el dhamma, i jo te l'ensenyaré a tu' digué Piṅgiya. Aleshores Bāvari organitzant una gran hospitalitat, acompanyat de tota l'assemblea de savis, li va fer una reverència a Piṅgiya i li va preparar un seient. Allà assegut Piṅgiya va pronunciar els versos que comencen 'Recapitularé el Pārāyana'.